



პროეტარული მწერობა

№ 8

(32)

აგვისტო

1929

საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის
ყოველთვიური ორგანო

ბ. ბუაჩიძის, ი. ვაკაშის, ვ. ლუარსაბიძის, ა. მაზაშვილის,
შ. რადიანის და დ. გონდელის რედაქციით

მლიზბარ კოლუმორდმინოვი

ბ ა დ ა ნ ე რ ბ ი ლ ი

ლენინიზმით გამსჭვალულ სწორუბო-
ვარ კომკავშირელებს ვუძღვნი ამ მო-
თხრობას.

ავტორი

I

მთვარისამ დასტოვა ხეცსურეთის მთები ხუთმეტრი წლის რომ
შესრულდა. ის იქ დახტოდა, როგორც შევლი შეჩვეულ და საყვარელ
ადგილებში და ზრუნავდა მხოლოდ ერთად-ერთ ძროხაზე, მამის და-
ტოვებულზე და მის მარჩენალზე. მამა მისი ვერაგ ხანჯალმა იმ-
სხვერპლა და დამარხეს მარჯვენამოჭრილი, დამარცხებული.

დარჩა ოჯახში ჭებრივი დედა და პატარა მთვარისა. ვისლა შე-
ეძლო სამაგიეროს გადახდა, სისხლის აღება?!

სცხოვრობდენ დიაცები მოწყენილად და უწყინარად, თავს ევლე-
ბოდათ ფიქრი დალუბულ ქმარზე, მამაზე, მაგრამ სდუმდენ, ულო-
ნონი იყენენ ისინი.

მას შემდეგ გაჭიდა წლები.

იზრდებოდა მთვარისა.



ყოველ საღამოს სწველიდა მთვარისა ამ ერთად-ერთ იმედს პატარა, შავი ლაქებით აჭრელებულ ძროხას. ეტმასწებოდა მისი გაჭონილი თითები დაზეპილ ძუძუებს და გრძნობდა მთვარისა, როგორ ცურავდა ძუძუებში ცურები, თითებს შორის კი წვრილ ჩხრიალა ნაკადულებად მისრიალებდა ქოთნისაკენ თბილი, მსუქანი რძე.

ადიოდა ქოთნიდან ოშხივარი და ერბოს გამაბრუებელი სუნი. იელნთებოდა მთვარისა ამ სუნით, იელნთებოდა მისი თმები, ხელები, ტანსაცმელი.

რიკრაჟისას კი, როდესაც მთვარეც კი არ ჩასულიყო და გაფითრებული ლამობდა რომელიმე მთაზე წაწოლილიყო, მთვარისა უკვე მთის თხემისაკენ მიისწრაფოდა, აგროვებდა ყვევილებს: ეშმაკის ჩიქილას, რომლისგანაც ცოცხებს აკეთებდა და ჰყილდა უახლოეს ბაზრობაზე, გარეული პიტნის ბალახს, რასაც დედა მისი ალვეინებდა ავადმყოფებს ჩაისავით როგორც წამალს, აგროვებდა ბალბას, ჭინქარს, ძირტკბილას და ყველაფერი ეს მიჰქონდა დედასთან, არჩევდენ ერთად, ამზადებდენ ერთად.

სინათლეს ხედავდა მთვარისა ცივ არხოტის მთიდან მეზობელი სოფლის მთამდე. მან ასე იცოდა, რომ ცა ამ ორ მთას შორის თავდებოდა და ისიც თუ ავდარი ატყდებოდა, თუ შავი ღრუბლები წამოიშლებოდა, სინათლე არც კი აღწევდა ცივ არხოტამდე და მხოლოდ თვისი სოფელი იყო მთელი ქვეყანა.

ერთი ზაფხულის მიწურულში სოფელმა უთხრა მის დედას:

— ფიცხელაურის ქვრივო, ბავში ობოლი გყავს. კერას მარჯვენა გაკლია, გაუშვი მთვარისა ქალაქში, სწავლას მიიღებს, ქალი ქალად დაგიბრუნდება — თვალით ღია.

ეს სიტყვები გაუკვირდა მთვარისას. ქალაქად ვაგზავნას უპირებდენ. ქალაქი კი სად იყო?!. სჩანს იმ მთის ძირში იყო დამალული, საიდანაც ყოველთვის მზე ამოდიოდა ზოლმე.

დედამ კი დიდხანს იფიქრა. შეილი უნდა გაეშვა შორს. გაეგონა რომ სასახელო საქმე იქნებოდა შეილის ნასწავლობა. ის ფიქრობდა როცა მუშაობდა, როცა სჭამდა; ფიქრობდა მაშინაც როცა ეძინა და ყოველთვის ბუნდოვანი სიზმრებით გარსშემოხვეული იღვიძებდა.

— მთვარისაე! — ერთხელ მიმართა დედამ შეილს.

— რაი, დედე?... შემკრთალი თვალეებით მიაჩერდა ბავში თავის მშობელს.

— ქალაქს უნდა გაგაგზავნო. სწავლა უნდა ნახო. ხომ კარგს ვიქმნე?!

— რაი ვიცი, შორ იქნები ოღონ, თორე მე რაი მეწუხის, მერე ერთმანეთს უცქეროდენ დიდხანს. არც ერთი აღარაფერს არ ამბობდა, განშორება ორივეს უმძიმდა, მაგრამ ორივენი გულში ფიქრობდენ: „კერა ცივია, მარჯვენა სუსტი. საცხოვრებელი მძიმედ საშოვარი. ქალაქი ჭკუას შეგეძენს, რას ვინაღვლით, სიკეთეს ვნახავთ“, — ფიქრობდენ ორივენი და გადასწყვიტეს კიდევ.

და იმავე დილას ფიცხელაურის ქვრივმა განუცხადა თემის აღმასრულებელ კომიტეტს, რომ თანახმაა შვილი სწავლად გაგზავნოს.

დადგა ეს წამოსვლის დღეც. ხუთმეტი წლის იყო მაშინ მთვარისა. წამოსვლისას დედამ მაჯაში ხელი ჩასკიდა, მეორე მკლავი სოფელს გადაავლო და უთხრა:

— შვილო, ეს სოფელი ნათესავია შენი. ეს ხალხიც ნათესავია, ეს მთებიც, ეს ქოხებიც, უყვარხარ ამათ ღვიძლივით, მაგრამ იქნებ ამათ არ დაგინდობდეს; იცოდე უცხოში მიდიხარ, იქ სულ არ დაგინდობენ... სულ ეს იყო დედის დარიგება, მთებიდან შვილს რომ ისტუმრებდა, ერთხელაც აკოცა, მარჯვენის მაჯაში მოუჭირა და სახე შეიბრუნა; მეტი არ უცქერია.

მიდიოდა მთვარისა ქალაქისაკენ. სხვა მგზავრებთან ერთად და აცილებდა მას სოფლის გოგო-ბიჭების ათასი განცვიფრებული სახე, ათასი გახარებული თვალები.

უხაროდა და სწყდებოდა გული.

ხედავდა გზადაგზა ეშმაკის ჩიქილას, კინჭარს, ბალბას, ხედებოდა მრავალი სურნალოვანი ყვავილი, ბალახი და ემშვიდობებოდა ხანგრძლივი, თვალმოუშორებელი ცქერით ამ საყვარელ, ნაცნობ ქვებს, ადგილებს.

მიდიოდა და ზურგში მიჰყვებოდა ამ ბალახების, ამ მთა-გორების და საკუთარი სხეულის ფერი და სურნელება.

რჩებოდა უკან მაღალი მწვერვალები, პიტალო კლდეები, კომკოვანი ღრუბლები. წინ კი ეშლებოდა თეთრი სივრცის და მზის წკრიალა სხივების ნათელი ბადე.

II

გამოჩნდა ქალაქი.

დაადგა ქვაფენილს მორიდებული ნაბიჯი და მორიდებული თვალივე გადაავლო ქალაქს.

მხოლოდ ცა არ შეცვლილა მთვარისასთვის არც დღით, არც ღამის.

ღრუბლები შავი, თეთრი, რუხი და ლურჯი გამჭვირვალე თაღები ჩნდებოდა ხოლმე აქ.

ღამით კი ცხენის ნალის ლურსმნეებით ეცდობოდა ცას ვარსკვლავები, დიდიც, პატარაც, მისი ვარსკვლავიც და სხვისიც. ირმის ნახტომი. ირმის კვალი — ვარსკვლავების შარა აქედანაც მოსჩანდა და იყო მთვარისა გულმშვიდათ, როცა უცქეროდა ცას, მისი სი-
ცოცხლის ქვეყნის ნაწილი იყო მასთან. მაგრამ ძირს, ირგვლივ სულ სხვას ხედავდა.

დაადგა ქვაფენილს მორიდებული ნაბიჯი, გაიხედა პირდაპირ და ხედავს ღამაზს. ქიაფრად შეღებილ შენობას, ფანჯრის შინებით გა-
ბრწყინებულს და უცქერის ალტაცებული თვალით, ამ დროს ამო-
ძრავდება ეს დიდი ღამაზი სახლი და მიგორავს, მისრიალებს, არც ხარები, არც ცხენები, თვითონ, თავისით. აგერ იქაც მეორე ამისთანა, იქ კიდევ შავი პატარა აკივლდა, როგორც დაჭრილი ხარი და თვა-
ლის დახამხამებაზე დაეშვა დაღმართოვან ქუჩაზე.

შეერთა მთვარისა. მოერიდა მთვარისას ამ უცნაურებისა. ქვა-
ფენილზე გაღიზინა. ზურგით მიეყრდნო კედელს და თვალების ტრი-
ალით უცქერდა ახმაურებულ ქუჩას.

ზურგით მიეყრდნო კედელს, შემდეგ თავი მალა ასწია, ახედა უზარმაზარ შენობას. სახურავს თვალი ვერ გაუსწორა. გადმოდგა ნაბიჯი წინ, კედელს ზურგი მოაშორა. გაიფიქრა:

„არ დაიძრეს ეს შენობაც, არ გასრიალდეს!“...

მიდის მთვარისა. ზურგზე გუდა აქვს და გუდაში კი მტკიცედ ჩაკერებული თეთრი ქალაღი, თემის კომიტეტიდან მოცემული. მი-
დის და ამ ქალაღზე ფიქრობს. უკვე დრო არის ამოიღოს, გზა გა-
იკვლიოს ამ მისამართით.

გზაში ათასი სახე ხედება, და ყველა უცხოა. რა კარგი იყო მთა-
ში, თავის სოფელში. ვინც კი შეხვდებოდა. მოხუცი თუ ახალგაზრდა, ქალი თუ კაცი. ერთმანეთს უსათუოდ გადაჰხედავდნენ, უსათუოდ გადასძახებდნენ:

— გამარჯვებდეს!..

— დილას გილოცავ!..

ვინ დაასწრებდა მთვარისას სალამს. ყოველთვის პირველი დაუ-
ხვედრებდა საგამარჯვებო გზას.



აქ კი თითქოს ერთმანეთს არავინ უცქერის. თითქოს ყველა ერთმანეთზე სასისხლოდ გამწყრალები არიან, არც სალამი, არც ვეჯუღი რკვეული სიტყვები; მხოლოდ არეული ბგერები, ქრიაშული გმურები, გრიალი...

რა უცნაურებაა, რა უცნაურება!..

ქალთა საფაბრიკო საქარხნო სასწავლებელი.

ხის კიბეები დაამთავრა მთვარისამ და აივანზე შედგა ფეხი. მესამე სართულიდან გადმოიხედა ძირს. თვალეები აუჭრებოდა. მიიფარა ხელები და დიდხანს ასე იდგა. შემდეგ კი, როდესაც სახე კვლავ გამოიჩინა, აქეთ-იქით მიმოიხედა, იმორცხვა, ეგონა ვინმე უცქერდა მის მოქმედებას.

ერთი ოთახის კარი შეაღო. ქალებით სავსე იყო ეს ოთახი. მთვარისა ერთი იყო, ისინი კი მრავალნი. შერცხვა. ველარ გაბედა შესვლა. კარი თვალწინ გამოიხურა.

მცირე ხნის შემდეგ მეორე კარი შეაღო. აქ მოხუცი ქალი იჯდა თავჩაქინდრული.

გაბედა. შევიდა. თემის კომიტეტის და განსახკომის ქალაღლი თითებშორის მოქცეული წამართა წინ. ეს მოხუცი ქალი კარგა ხანს ვერ ამჩნევდა შემოსულს. დასცქეროდა მაგიდაზე მდებარე ქალაღლდებს, კალამს ავლებდა ზედ.

წუთებმა მძიმედ ვადიარა მთვარისათვის.

ცხვირის წვერზე ვაკეთებული სათვალეებიდან ახედა ქალმა. ვამოწვდილ ქალაღლდს ზანტად შეაშველა ხელი და მაშინაც კი, როდესაც ჩამორთმეული ქალაღლი მაგიდაზე ეღო, ეს მოხუცი ქალი მაინც უცქერდა ნორჩ გოგონას.

კარგი იყო მთვარისა.

ტანგამართული. ყელი სწორი. მაღალი. დაუწნავი ზილფეები ზურგზე კუპრის ნაკადულღებად დაყრილი, დიდრონი შავი თვალეები, ფართე გუღეებით. ბაგეები მარწყვის. ოღნავ ნიკაპისკენ წამართული, სახე მოთეთრო-მოვარდისფრო.

ალღმური აუვიდა სახეზე. გულსიმღვიღღეში ვერ აიტანა უცხო სანგრძლივი ცქერა.

ძლივს მოაშორა თვალი. დახედა ქალაღლდს. წაიკითხა ესიამოვნა. მაშინვე ზეზე წამოღვა, მაჯაში ხელი ჩასქიდა და თან ვაიყოლა. დიდს, თეთრად შეღებილ კედლებიან ოთახში შეიყვანა. ამ ოთახში

ჩამომწკრივებული იდგა ლოგინები, სუფთად, თეთრად მზრუნველობით მოსუფთაებული.

— აი, ამ ლოგინზე მოეწყობი. უთხრა მან და თვითონ უკან დაბრუნდა.

მარტო დარჩა მთვარისა. ჩამოჯდა. თავისუფლად ამოისუნთქა. მცირე ხნის შემდეგ შემოცვივდნენ ოთახში ქალიშვილები და როგორც მოწყვეტილი ტალღა ისე გავარდა სიტყვა „ახალი“ ოთახიდან ოთახში, მთელს სასწავლებელში.

— კომკავშირის უჯრედის მდივანს დაუძახეთ, მონახეთ, მოიყვანეთ, — ალაპარაკდნ იგივე ქალიშვილები.

მოიყვანეს.

ის იქნება ალბათ თვრამეტი წლის. ქალია. თმაშეჭრილი. სახე-შეურხვეელი და მშვიდი. აცვია საყულო გადახსნილი ხალათი, უბრალო ნაჭრის ქაპრით.

— საიდან ხარ?!. სწორი და განზომილი კილოთი შეეკითხა ის.

— ხევსურ ვარ, ფიცხელაური გვარად.

დაატარა კომკავშირის მდივანმა მთელი სკოლა. აჩვენა კრა-კერვის სახელოსნოები. სამეცადინო ოთახები. სამზარეულო. საღამოს ჟამს მცირედი ესაუბრა ხევსურეთსა და ქალაქზე და დასაძინებლად გაისტუმრა.

ასე შესდგა პირველი ნაბიჯი სასწავლებლის კარი-ბჭეში. ეს მისთვის უცხო და უცნარი ქვეყანა იყო.

მიდიოდა დღეები. გაიჩინა მეგობრები და ველარ ამჩნევდა თავისი კუთხის სიშორეს. ამ ახალ საერთო ოჯახში სრულუფლებიან წევრად სთვლიდა თავის თავს. გაერთო საქმიანობაში და თვითონაც ვერ ამჩნევდა თუ როგორ იცვლებოდა სახითაც, გულითაც, გონებითაც. ისწავლა წერა-კითხვა და ყოველდღე კითხულობდა კედელზე გაკრულს ერთი და იგივე განცხადებებს.

ერთ დღეს გამოაცხადეს რომ ვაჟთა საფაბრიკო საქარხნო სასწავლებელი თავის ტანვარჯიშულ დღესასწაულზე ეპატიება მათი სკოლის მოწაფეებს.

აქ მთვარისასთვის კიდევ ახალი რამ იქნება, კიდევ ახალს ნახავს. მოუთმენლად ელის ამ დღეს და გულმოდგინედ ემზადება მის შესახვედრად.

(გაგრძელება იქნება).



იონა შაქელი.

მოხუცის სიტყვა

უწინ, ამ ქარხანაში
 სადაც თავი ვიცან მე,
 ეხ, რადენი ვოტანჯე,
 ეხ, რამდენი ვეწამე!
 ასე როდი ვიყავით,
 როგორც ეხლა თქვენა ხართ;
 აი, დედას! ერთი დღე
 ის თქვენთაგანს ენახა!
 შრომის გარდა, ვარამი
 გულს ზევადად ედებოდა,
 უხალისო დღეები
 თენდებოდა, კვდებოდა
 და ამ მძიმე ყოფაში
 ჩემი დღეც გაიარა;
 თქვენ იცოცხლეთ ბიჭებო,
 თქვენ, მხოლოდ მე კი არა!
 თქვენ რა გახსოვთ, წარსულის
 უკულმართი დინება,
 ჩვენი ერთსულოვნება,
 ჩვენი გულმოდგინება;
 არ ვიცნობიდიტ შურის გზას,
 არ ვიცოდიტ ლალატიც,
 ახალგაზრდულ ჯანს და გულს
 შრომის ოფლში ვლაღავდიტ.
 გაბედულად, გულგრილად,
 ერთ ბედის ქვეშ ვიწოდით,
 გვებრძოდენ და ვებრძოდით,
 შიში ჩვენ არ ვიცოდით.
 მაგრამ ეხლა ჩემი შზე,
 როცა ნისლმა დაფარა,

კრთომა მკლავს შეეპარა
 და თმას სქელი ქალარა,
 ჯანიც გატყდა და გულიც
 ტანჯვამ დააიარა, —
 თქვენ იცოცხლეთ ბიჭებო,
 თქვენ, მხოლოდ მე კი არა!
 ეხლა რაღას უჩივით,
 იცოცხლეთ და იყავით,
 ამ ცხოვრების გულიდან
 მუდამ გაურიყავი...
 დავასრულეთ მამებმა
 ტანჯვა, გლოვა, ურვილი,
 სიბერის ჟამს ხორცს ისხამს
 ჩემი სიყრმის სურვილი.
 რა გაწუხებთ? წარსული
 ტანჯვაც ხომ გაიარა,
 თქვენ გულს აწ ვერ დაჩაგრავს:
 სიცხე, ყინვა, იარა,
 მეხარბეხა თქვენი მზე
 ჭაბუკი და ბრიალა,
 თქვენ იცოცხლეთ ბიჭებო,
 თქვენ, მხოლოდ მე კი არა!
 ბევრს ჩვენ არც დღეს მოვითხოვთ,
 რომ ჭაობში ჩავეფლად,
 ტკბილი სიტყვა გვითხარით
 გულის გასამხნეებლად;
 მოიგონეთ, რომ ეს დღე,
 რაც ბევრთათვის ტკბილია,
 ჩვენ ამისთვის მრავალჯერ
 ბრძოლის ცეცხლში გვივლია.
 ჩვენ რა გვინდა? სულ ცოტა,
 ცქერა ნათელ თვალებით,
 თქვენ ხართ ჩვენი შემცველენი,
 ჩვენ ვართ მიმავალები —
 და რაც არ ვქნად, იცლება
 ჩვენი ყოფნის ფიალაც,
 თქვენ იცოცხლეთ ბიჭებო,
 თქვენ, მხოლოდ მე კი არა!

ს. ჯავახიძე.

მ ზ ა ლ ე ბ ა

(დასასრული).

ვეტიხი ყოფაძეს ამავე სოფელში ღვინით საფაქროს ღუქანი ჰქონდა.

შემოდგომაზე ვეტიხი ყიდულობდა ყურძენს გლეხებისაგან, როგორც ფულით, ისე ნისიათ და მარანში ჩამწკრივებულ კასრებში იმარაგებდა გასაყიდ ღვინოს.

ვეტიხიმ უკანასკნელ ხანებში, როცა მას გლეხებმა აღარ მიჰყიდეს ყურძენი და საკრედიტო ამხანაგობის დიდი მარნის წინ დააყენეს დატვირთული ურმები, თვალეზზე ხელეში მიიფარა და გაიფიქრა: „ჰე, ვაქრობის საქმე მოკვდა?! საჭიროა ცხოვრებისათვის სულ სხვა ხაშუალეების გამოძებნა. მიწას ვინც ამუშავებს მას აძლევენ! მეც მოვკიდებ ამ საქმეს ხელს და განვაგრძობ მეურნეობას“. მე ვაქარი ვარ მიწას არ მომცემენ? საჭიროა, როგორმე მოვახერხო მიწის ან ვენახის შექმნა? — ფიქრობდა ვეტიხი.

ვეტიხი ყოფაძე კარგად იცნობდა ქვრივ ნატალიას ოჯახს და ცოტათი კიდევაც ენათესავებოდა. ვეტიხიმ ისიც იცოდა, რომ ქვრივ ნატალიას ეზო და კარმიდამო ჰქონდა, მხოლოდ უკაცის ხელოდ იყო ის.

ერთ დღეს, ვეტიხი გამოვიდა ღუქნიდან და სულ სხვა განზრახვით შეაღო ნატალიას ეზოს ჩაუქეტავი ჭიშკარი და ფეხი შესდგა დერეფანზე. ამის შედეგი იყო ის, რომ ნატალიას უკანა ეზოში ვეტიხის აეყარა ძველი ვენახის ძირები და ახალ ვენახის გასაშენებლად მოხმარების მიზნით მიწას აბრუნებებდა ლუას. გარეთ ყველამ ისე იცოდა თითქოს ვეტიხი ნატალიას მხოლოდ ეხმარებოდა. სინამდვილეში კი იმ ხანებში ნატალიას ფულეები ესაჭიროებოდა, ამიტომ ეს მიწაც შინაურ პირობით მიჰყიდა ვეტიხის.



ევტიხის, რომ დიდიხნის ავადმყოფი მეუღლე გარდაეცვალა, ცოლის ძმებმა, როგორც ვაჟარს ყელი უზონეს და ბრანწი უქნეს. შეპირებულ მშითევზე. გამწყრალი ევტიხი მუდამ დღე სასამართლოს კარებზე იყო ატუხული და ჩიოდა ცოლის მშითევს. ამ ხანებში ევტიხი დუქანში წვებოდა და ოჯახურ ცხოვრებას მოკლებული იყო. რაკი ნატალიას ეზოში ფეხი ჩადგა და მამულის გაშენებას შეუდგა, ახალ-ახალი აზრები იზადებოდნენ ყოველ დღე.

ნატალიას ოთახი იქირავა ევტიხიმ და ერთ საღამოს ლოგინი გადმოიტანა.

ამ დაახლოებამ ევტიხის მადა გაუხსნა.

ევტიხი ერთხელ მიუჯდა ნატალიას ოთახში ბუხარს და მამლის ყვილამდე სულ იმას ჩასჩინებდა დარცხვენილს და თავჩაკიდებულ ქვრივს, რომ ნათლიობა არაფერი ნათესაობა არ არისო.

ნატალია ყოყმანობდა, თანაც ქუთაში მოსდიოდა ევტიხის სიტყვები, რომელიც ეუბნებოდა: „ამით ჩვენ შევინარჩუნებთ მამულს. განვაახლებთ და ახალ საძირკველს გავდებთ იმ შენი მამა-პაპის ფუძეზე, რომელსაც მისჩერებია ლატაკი გლეხები და ჩაყლაპას უპირობენ!“

მარტო ერთ ღამეს ან რას გააწყობდა ევტიხი ხატის და ჯვარის მატარებელ ნატალიასთან, მაგრამ, როცა ევტიხიმ როსტომ მღვდელი ინახულა და ჩერვონცების ყური უჩვენა წაქმე სულ მალე გაიჩაღხა და მღვდლის რჩევა-დარიგებას ველარ გაექცა ქვრივი ნატალია. მხოლოდ შეთანხმდნენ იმ პირობით, რომ, ხალხს არ გაეხადა სალაპარაკოდ ეს ამბავი, ყოველივე საიდუმლოდ უნდა მოეწყოთ.



სიცივე მატულობდა. სახურავებიდან ჩამომდინარე წვეთები თანდათან იყინებოდა. სკოლის ოთახებში კრება გრძელდებოდა.

— ამხანაგებო! ახლა გიბასუხებთ შეკითხვებზე და შემდეგ გავხსნათ კამათი. — გაისმა ვალიკოს ხმა.

— როგორ განაწილდა დაბეგვრის გადასახადი? მეკითხება ამხანაგი წერილობით. — დაიწყო ვალიკომ.

— წელს ამხანაგებო დაბეგრილი იყო კულაკები და შეძლებული გლეხები, და ლარიბები განთავისუფლებული იყო ოვით დაბეგვრისაგან.

— ტყუილია! გადასახადი არ იყო წესიერათ განაწილებული. — გაისმა ხმები.

— სიჩუმე ამხანაგებო, თუ მაგრე იყო, იმიტომ ხართ თქვენ აქ მოწვეული, რომ ფხიზლათ იყოთ და არ შემოგებართ ისეთებ, რომლებიც არ დაიცავს თქვენს ინტერესებს.

— აკი არ მივეციოთ და გავასაჩივრეთ! — ისმის ხმები.

— ამხანაგებო! მე ვიმეორებ, ჩემი აქ მოსვლის მიზანს შეადგენს სწორად გამოვირკვეოთ ის საკითხები, რომელიც თქვენს წინააღმდეგ არის მიმართული. მე ეს მაქვს დავალებული თემ-ალმასკომისაგან.

— სუ. — გაჩუმდით. — მოუსმინეთ ამხანაგს, ჩვენთვის ლაპარაკობს... — ისმის ხმები.

— რატომ არ არის კოოპერატივში ფართალი საყოფი! შეკითხება ამხანაგი.

— კოოპერატივში ფართალი არ არის იმიტომ, რომ ჩვენი ფაბრიკა-ქარხნები ვერ ამზადებენ ჯერ-ჯერობით იმ დიდი რაოდენობის საქონელს, რასაც ითხოვს მუშები და გლეხები.

— იმდენი ფული, რომ შეჭამა კოოპერატივის გამგემ, ის, ვის კისერზეა? — შეეკითხა გლეხი.

— ფული, რომ შეჭამა მას საამისო სასჯელიც მისცეს. ჩამოერთვა მთელი უძრავ-მოდრავი ქონება და მიესაჯა ხუთი წლით თავისუფლების აღკვეთა.

— ინდუსტრიალიზაციის ფულს დაგვიბრუნებენ, თუ როგორაა მისი საქმე? — შეკითხება ამხანაგი.

— ინდუსტრიალიზაციის ობლიგაცია, რომელიც თქვენ გაქვთ, ეს არის სესხი ამხანაგებო! თქვენ მისესხეთ მთავრობას შეძლების დაგვარათ ფული. ამ ფულს თქვენ, როცა გინდათ მაშინ გაინაღლებთ სახელმწიფო ბანკებში, ამას გარდა თქვენ გეძლევათ პროცენტი და ვათამაშების დროს თქვენს ობლიგაციას შეუძლია მოიგოს საგრძნობი თანხა. ამ სესხით, რომელიც თქვენ მიეციოთ მთავრობას დაიხარჯება ქვეყნის წინ წაწევაზე, ინდუსტრიალიზაციაზე, ახალი ფაბრიკა-ქარხნების გახსნაზე. ამგვარათ ისევ თქვენ კეთილდღეობას მოხმარდება.

ამას გარდა შეკითხება ამხანაგი; გაიხსნება თუ არა შვიდწლელი ჩვენში? — ამის შესახებ აღიძრა შუამდგომლობა სადაც ჯერ არს. არის ცნობები, რომ ჩვენში გაიხსნება შვიდწლელი.

— აბა კიდევ მომეციოთ შეკითხვები უფრო ბევრი და ისეთები, რომლებიც ახლო თქვენს ცხოვრებას შეეხება! — გასძახის გლეხებს ვალიკო ცერებზე შემდგარი.

— ამ კოლექტივებს, რომ ამბობენ, ეს ყველასათვის სავალდებულოა თუ ვისაც უნდა, სურვილზეა? — იკითხა ერთმა გლეხმა.



— კოლექტივში შესვლა სურვილზეა, ამხანაგებო, მაგრამ თქვენ უნდა იცოდეთ მისი მნიშვნელობა: კოლექტიური მეურნეობის გზით მიაღწევს გლეხი კეთილდღეობას. კოლექტივებს ეძლევათ ტრაქტორი, რომელიც ასჯერ შეღავათს აძლევს გლეხის შრომას და ეხმარება, როგორც ზაფხულში ისე ზამთარში ყოველგვარ სამუშაოებზე.—უპასუხება ვალიკომ.

— ახლა, რომ გეგმას ადგენენ, არხის გაყვანის შესახებ, ეს ჩვენ სოფელზე გადმოიარს თუ არა? — შეეკითხა პიონერი კაკო.

— ყოჩაღ კაკოია! — მიაძახა გლეხის ბიჭებმა.

— ხო, ამხანაგებო კარგი შეკითხვა მომცა ამ ახალგაზრდამ. ამ დღეებში დამტკიცებული იქნა დიდი არხის პროექტი, რომელიც გადმოივლის თქვენ სოფელზე და თუ ამდენხანს წყლისთვის მიდიოდით შორს მანძილზე, მალე ვეებერთელა მდინარე ჩამოგივლით ჭიშკრებზე.

— ვაშა... ვაშა... — დაიძახა გლეხებმა და გაისმა ტაში.

— ამ გორაზე ამოიყვანებენ კაცო?! — გაისმა კერძო საუბარში გლეხის ხმა.

— ეჰ, ჩემო ძმაო ხალხს რა არ შეუძლია, თუ მას მისცემ გასაქანს! — დაუმატა მეორემ.

— სამკითხველო გვაქვს შორს, საჭიროა მეორე გაიხსნას! — დავსა საკითხი კაკომ.

— ყოჩაღ კაკოია! ივარგე ბიჭო ივარგე. — ისმის ხმები.

— ვისია მაგ ბავში? — იკითხა ვილაძამ.

— ქვრივი ალათის. — უპასუხა იქვე მეორემ.

— ღმერთმა გაუზარდოს ვაჭირვებულს იქნებ დროზე მოესწროს... — დაუმატა მოხუცმა.

— ვიქონიებთ ამხანაგო სახეში — უპასუხა ვალიკომ.

ამის შემდეგ კრება კიდევ დიდხანს გაგრძელდა.

გლეხებმა აქტიური მონაწილეობა მიიღეს კამათში.

გარეთ თითქმის ბნელოდა, მაგრამ თოვლის თეთრი ფენები გზას არ აბნელებდა.

დაიშალა კრება და იმ ღამეს ყველა ოჯახში იყო საუბარი მის შესახებ.



იმ ღამეს დიდხანს არ ჩამჭრალა სინათლე, როგორც ნატალიას ფანჯრებში, ისე ლენას ოჯახში. საღ უნდა წასულიყვენ სტუმრები



ამ ღამეში, სადმე ამავე სოფელში უნდა გაეთიათ ერთი ღამე, სიცოცხეში თუ შიმშილში.

ლენამ სთხოვა სტუმრებს და მიიპატიჟა შინ, თანაც ზრდიანში წინასწარ მოიხადა, რომ ერთი ოთახის მეტი არ ჰქონდა მის ღარიბ ოჯახს. სტუმრებსაც დიდი ყოყმანი არ დაუწყიათ, რომ ლენას არ მოესწრო, თვითონ აპირებდნენ ამ დახმარების თხოვნას. ტერეზას საქონლის საბძელში ცეცხლი გაეჩაღებია და თხელ ფურცლებივით გაბტყელებულ თეთრი ფქვილის ცომს გახურებულ კეცებზე აკრავდა, ხის საკეცს ჩქარ-ჩქარა წყალში ყოფდა და აფიცებულ ჭადებს ხელს უწყობდა ცეცხლზე გვერდის შექცევით.

— გოგო, შე მართლა აღქაჯო, ამ ცასა და ქვეყანას რომ ედობი და ამდენ მტერს იკიდებ, რას ფიქრობ ნეტავი მაცოდინა? — უთხრა ტერეზამ ლენას.

ლენას ფეხებზე წინდები გაეხადა და იშრობდა თან ხელის გულზე კვაწარახი დაესხა და ენის ტკაცუნით იტლიკებოდა.

— მაგათი დრო მოკვდა დედაჩემო! — უთხრა ლენამ და მშრალი წინდები ჩაიცვა. ჩვენ ეხლა მშრომელი მასების კეთილდღეობისათვის ვზრუნავთ. ისინი ჩვენი მტრებია.

ანიკოს მთელი ბუხრის პირი დაესაკუთრებია. ვალიკო და დომენტი ლენინის კუთხეს მიჯდომოდნენ და წიგნებს ათვლიერებდნენ, სადაც კედელზე ეკიდა ლენინის სურათი და ძირს პატარა მაგიდაზე ელაგა: ლენინის ზოგიერთი ტომი, კომკავშირული წიგნები და ფურცლებ გადაშლილი ეურნალი „პროლეტარული მწერლობა“, ტერეზამ ოთახში შემოიბრინა, მაგიდა გამოაჩოჩა, ზედ გაზეთი გადააფარა და ჭადები დააწყო.

თუმცაღა სოფლის პირობაზე უკვე გვიან იყო და გლახობა ღრმად მიხედებოდა, მაგრამ ნატალიას ფანჯრებში კვლავ სინათლე მოსჩანდა. კრებაზე მომხდარმა აშბებმა ნატალია ცუდათ გახადა. ნატალიას სასთუმალთან იჯდა ევტიხი და ღამეს უთევდა. დღეს დიდი მზრუნველობა გამოიჩინა ევტიხიმ ნატალიასადმი, რასაც ის ამ უკანასკნელ ზანებში ნატრულობდა, რომ ამით ღრმად დაერწმუნებია ახლად შეუღლებული ნატალია ერთგულობაში.



დილას, საუზმეს აღარ მოუცადეს სტუმრებმა. აჩქარდნენ წასასვლელად.

ცა მოწმენდილი და მზიანი იყო, მაგრამ მიწაზე დაყრილი თოვ-
ლი თუ ოდესმე გადნებოდა, ვერ იფიქრებდით ისე იყო დაყინული
ალმაროს შეუდგენ მგზავრები გაყინული ბილიკით. ლეონი
გაპყვა ამხანაგებს.

გაისტუმრა თუ არა სტუმრები, ტერეზა დასერილი ქურქელის
რეცხას შეუდგა.

ღია კართან, ძალი, კატა და ქათმები უდარაჯებდნენ ნარეცი
წყლის გადაღვრას. კიშკარში ჩამოიბრინა ერთმა შალმოხურულმა
დედაკაცმა და შეუჩერებლივ მიადგა სახლს.

— დილა მშვიდობისა, ტერეზა! გაისტუმრე სტუმრები? — ჩას-
ძახა მოსაქნარე ტერეზას მოსულმა ქალმა და მიუჯდა ცეცხლს. ტე-
რეზას არ ესიაშოვნა ამ ქალის მოსვლა. წარბი შეყარა და განაგრძო
ხელსაქმე.

— ქალო ვერ დაარიგებ იმ გოგოს, რომ დაუღანძღავს ეს დი-
დებული ხალხი? — დაიწყო მოსულმა.

— რა ვუყო! — უპასუხა მწყრაღად ტერეზამ.

— რა შენი და სხვისი, შექალო, მთელი სოფელი მაგაზე ლა-
პარაკობს, რომ არ ეკადრებია მაგას იმ საპატივეცემულო ხალხისათვის
იმისთანა სიტყვები და გარეთ გამოყრას! მაგაზე დიდი ხალხი იყო იქ
და იმათთვის ეცლია!

— ჩემი ვილას სჯერა, შენ გენაცვალე, მამა-შვილი სოფლის საქ-
მეზე დაწანწალობს. საკმელი არაა მათთვის და მოსვენება!

— მღვდელს არ მორიგებია და წარჩინებულ ხალხს! — დაიწყო
ისევ მოსულმა დედაკაცმა.

— შენი საქმეც მაკვირვებს, დალოცვილო! ველარ გაიგე, რომ
აღარაა წარჩინებულ-მარჩინებულობა და მღვდელ-მთავრობა! თქვენ-
თვის არ მომხდარა რევოლიუცია? — შეუტია ტერეზამ თავმომბეზ-
რებელ სტუმარს.

— ქმარი და შვილი კი გადაგერია, მარა შენ რაღამ გადაგრია
და შეგშალა, შე ცოდვის დღეზე გაჩენილო! — ხმის ამალღებით უპა-
სუხა ქალმა და შალის სწორებით წამოადგა.

— ურიები ხართ, ურიები! ურიებო! ურიებო, ურჯულოებო!
უხატო ხართ, უღმერთოებო! უღმერთოებო! თათრებო! — იძახდა დე-
დაკაცი და თითველ სიტყვას ტაშის დაკვრით აბოლოვებდა, თან უკან-
უკან იხევდა. ტერეზამ არაფერი უპასუხა. უკმაყოფილო მეზობელი
იძულებული იყო წასულიყო.



განვლო რამდენიმე კვირამ იმ დღის შემდეგ. ლენასადმი მუდმივად და მტრობა დღით-დღე იზრდებოდა. ნატალიას საიდუმლოდ გამო-მელაენებამ და შავსიაში გამოცხადებამ დიდი მითქმა-მოთქმა გამო-იწვია გლეხებში, რადგან ნატალია სოფელში თავს ასალებდა, რო-გორც ერთი პარტიოსანი მოქალაქის ქვრივი. და მისი ვარდაცვალების შემდეგ, რადგან მას ქალაქში აღარაფერი გააჩნდა, დაუბრუნდა მამის ქონებას და განაგრძო ცხოვრება.



თუმცა ჯერ კიდევ იანვრის დღეები იდგა და ზამთარს წელს უმაგრებდა სუსხიანი სიცივე, მაგრამ ხშირად გამოერევა ნათელი და თბილი დღეც. და ასეთ დღეს აღარ აცდენდა ძველი ოჯახის აღმდგენი „მუშა“ ევტიხი. თუ გუშინ სახარდნე და საღობე სარებს ათლევი-ნებდა ევტიხი ლუას, დღეს რაკი მიწა განთავისუფლდა თოვლისაგან წერაქვი და ბარი მისცა ხელში ლუას. დღესაც დაუსვენარ შრომით დაალამა ლუამ.

— შენ სამშობლო გიყვარს ლუა? — მისცა უადგილო კითხვა ევტიხიმ.

— ჩემი სამშობლო იქ არის, საცა მუცელს გამოვიძლებ. — უპასუხა ლუამ ცოტა დაგვიანებით და საჩვენებელ თითით შუბლის ნაოკებზე გადმორწყა ოფლის გუბე.

— არა, ბიჭო, შენი მიწა-წყალი სულ სხვაა მაინც! აი, თუგინდ მაგ მიწას რომ აბრუნებ, მანდ გაშენდება ვენახი, შეიქმნება მამული. დაგვკირდება საწნახელი, კურები, და ეზო გაივსება ღვინის მყიდველი ჩაღანდრებით!

— მერე მე რა? — თავჩაღუნული ჩაილაპარაკა ლუამ ისე, რომ არც კი უნდოდა თუ გაიგონებდა ევტიხი.

— შენ ის, რომ მაგ ყელში გადაარაკრავებ შავ ღვინოს.

— ჰო, კარგია შავი ღვინო, — ჩაილულლულა ლუამ და წელში გამართულმა გადახედა ჯერ ნამუშევარ მიწის გორებს და შემდეგ გადასაბრუნებელ შავი მიწის ზედა პირს.

— დასცხე, ლუა, დასცხე! ახლა აქვს მუშაობას ხეავი და ბარაქა! დასცხე, თუ გინდა ამალამ კარგი ვახშამი! — გასძახოდა ლუას ოცნებით ატრუებული ევტიხი და წვრილ კენჭებს, გადაბრუნებულ მიწაზე აბოკილს, თავის შესაქცევად ისროდა ღობისაკენ.

ნატალია შალმოხურული გამოსულიყო დერეფანში და მოაჯირ-
ზე დაყრდნობილი თითქოს სწყუროდა დათაგება რაღაც რომანის ერთი
თავის. გაფაციცებით კითხულობდა დღე და ღამის გაყურებას
ლუზე; წიგნები იყო ნატალიას გასართობი, მას უყვარდა ისეთი რო-
მანების კითხვა, სადაც იგი ამოიკითხავდა ძველი მისებურ მოთარ-
ფაზე თავადების ბატონობას გლეხებზე და ამით იკლავდა ეინს.

— მაინძელო! — გაისმა ჭიშკარზე.

ნატალიამ შორს გასახედათ სათვალეები შუბლზე აიწია და გა-
ხედა ჭიშკარს. ძალღმა ერთი დაიყეფა და ჩაჩუმდა.

— მაინძელო!! — გაისმა უფრო ხმამაღლა.

— მართა, ლუა, ევტიხი, გამოხედეთ სტუმარია — გასძახა სა-
მზარეულოსაკენ ნატალიამ და წიგნი დახურა.

— ევტიხი შენ ხარ, ერთი ლუას დაუძახე, მიხედოს ვილაცა იძა-
ხის ჭიშკარზე.

— რაღა ლუა მოვაცდინო, მე რაღას ვაკეთებ. სთქვა ევტიხიმ
და გაჰქანდა ჭიშკრისაკენ.



ლუა ახალციხელი გლეხი იყო. ღარიბი ოჯახის და მოხტკი მშობ-
ლების პატრონმა ლუამ, შემოდგომაზე მისი ხვედრი ჭირნახული ჩაი-
ტანა ეზოში, შეშა მოიმარაგა, მშობლებს სარჩო დაუტოვა და წა-
ვიდა ორი გროშის საშოვნელად, დღიურ სამუშაოს საძებნელათ. გა-
მოყვა სოფლიდან სოფელში და გადმოვიდა „ორხევში“.

ერთ საღამოს მოღლიღმა ლუამ განიზრახა ცხელი საკმელის ქამა
და განზრახვით ევტიხის დუქნის კარი შეაღო. ამ დროს ევტიხი ღვი-
ნით სავსე კასრებს აგორებდა.

მაგიდასთან მჯდარმა ლუამ, დაინახა რა ევტიხის გაჭირვება, მია-
ტოვა თეფშში ჩაგდებული პურის ნატეხი. წამოდგა და მძიმე კასრი
ერთი ხელის მიკვრით ევტიხის არჩეულ ადგილზე მიაგორა.

— ყოჩაღ ბიჭო! გიშველა ღმერთმა! — მიაძახა ევტიხიმ და გა-
ნიერ ბეჭზე ხელი დაარტყა.

ივანშმა თუ არა, ლუამ, ისევ მივარდა კასრებს და კარგა შეღა-
მებამდე აგორებდა სავსე კასრებს ევტიხის დუქანში, რაშიაც სამა-
გიეროთ მაღლობასთან ერთად ევტიხიმ ერთი ჩაის ჭიქა აუვსო, ჭი-
ქებიდან გადაწურული ღვინით. ამის შემდეგ ევტიხიმ ლუას წინა-
დადება მისცა ბინათ მის დუქანში გადმოსულიყო და მიუჩინა ერთი
კუთხე.

ხშირად ლუა, როცა დაბრუნდებოდა დასაწოლად, ევტიხი მი-
ხმარების მიზნით ამუშავებდა მთელი ღამეებით.

ეს იმ დროს ხდებოდა, როცა ევტიხი ნატალიას მამულის ხელში
ჩაგდებას ცდილობდა. რაკი ფეხი შესდგა ევტიხიმ ნატალიას ეზოში
და გაიჩინა საკუთრება, ლუასაც გამოუცვალა სამუშაო და აქაც მი-
ხმარების მიზნით კასრების მაგივრათ მიწას აბრუნებინებდა.



— ვინ გნებავთ? — შეეკითხა ევტიხი სტუმრებს მისვლისთანავე,
სანამ ჭიშკარს გააღებდა.

— თქვენს მოჯამაგირეს დაუძახეთ! — გაისმა გადაღმიდან ხმა
და ჭიშკრის გასაღებზე გაუშეშდა ხელი ევტიხის.

— შე მოჯამაგირე არა მყავს! — უპასუხა ევტიხიმ და უკან
მოიხედა.

— აბა ვინ არის თქვენსას, რომ მუშაობს? — ისევ ის ხმა, რომელიც
ევტიხი ეცნობა ევტიხის და ჭიშკარი ძალაუნებურად გააღო.

— ხო, ის ისე... — წაიხმარა! საწყალი უპატრონო ბიჭია, ბინა
არ ჰქონდა და ჩემს დუქანში სამადლოთ გავათევეინე ღამე! — უპასუხა
ევტიხიმ და მის წინ ცხადათ დადგა სხვებთან ერთად ლენას სახე.

— ეს ჩვენ არ გვეინტერესება, დაუძახე მოვიდეს ჩენთან! — გა-
ისმა ისევ ლენას ხმა.

კეთილი, — სთქვა ევტიხიმ და შებრუნდა ეზოსაკენ.

— წაიხმარია... რა კარგია მიხმარება რამოდენიმე თვეობით! —
ჩაილაპარაკა ლენამ ამხანაგებთან.

— უთხარი, რომ შენი ნებით მუშაობ ჩემთან! ისე რაც გითხრან
დაუჯერე! ხომ გესმის ჩემი ნებით-თქო უთხარი!

მასთან შე არაფერი დამეკარგება-თქო! ისე როგორც იცოდე ჩემი
ხასიათის ამბავი! აბა შენ იცი ლუა! ვახშმათ არ დაიგვიანო თუ სადმე
გაიარო! — ჩასძახოდა ევტიხი ლუას ყურში, თითქო ყრუს, და თან
გადმოდიოდნ ვენახიდან.

— აქ მუშაობ შენ! — გაისმა ლენას ხმა.

— არა, ისე, დღეს უსაქმოდ გახლდით და მივეხმარე, — უპასუ-
ხა ლუამ.

— სადაური ხარ?

— ახალციხიდან გახლავარ.

— რას გეძახიან?

— ლუას.



— წამოდი მოჯამაგირეთა კრებაზე.

— წამოვალ.

— სამკითხველო იცი? აი დიდი რკინა, რომ ასვია თავზე რადიოსათვის იქ მოდი არ დაიგვიანო. ამის მეტი იქ არავის არაფერი აღარ უთქვამს ამით მოსცილდენ ჭიშკარს. ლუამ ხელბირი დაიბანა, სათბური მოიკვა და გაეშურა სამკითხველოსაკენ.

ლუამ სამკითხველო, რომ ჰქვიოდა ამ შენობას ეს იცოდა. ისიც იცოდა, რომ რალაც რკინის სვეტი, რომ იყო სახურავზე დარქობილი, იმას რადიოს ეძახდენ. დანიშნულება არც ერთის და არც მეორესი არ ესმოდა.

ქურდულათ ფეხაკრებით მივიდა ლუა სამკითხველოს კარებთან და გაჩერდა.

სამკითხველოში მაგიდას უსხდენ, რამოდენიმე მოჯამაგირე ქალ-ვაჟნი და გაზეთებს კითხულობდენ. მათ წვერები თანდათან ემატებოდა.

— შედი ამხანაგო შიგ, ვის ერიდები აქ ყველა შენი ამხანაგები არიან: — მისვლისთანავე მიაძახა ლუას ლენამ და გაიძლოლა წინ კარებთან აბუზული ლუა.

— ზოგს აქაურს სახეზე იცნობდა ლუა, ზოგი მისთვის სულ უცნობი გამოდგა. ყველა მას უცქეროდა.

— წერა-კითხვა იცი ლუა? — შეეკითხა ლენა.

— არა, — თავის გაქნევით უპასუხა ლუამ.

— ხომ გინდა ისწავლო?

— მინდა — დაბალი ხმით უპასუხა ლუამ.

— აი, აქ ჩვენ, კვირაში სამჯერ გვაქვს წერა-კითხვის უცოდინართა სკოლა და ვისაც სურს უფასოდ ისწავლის წერა-კითხვას — უთხრა ლენამ.

არც ისე შტერი და გაუგებარი იყო ლუა, როგორც ის ახლა ჩანდა. მისი გონება დაეჩლუნგებია მის ღარიბ მოჯამაგირე პირობებს და ყოველივეს სურვილს მიეძინებია მის ტვინში. კრებაც უნახია ლუას და ხალხიც, მაგრამ იგი მუდამ გარედან უცქეროდა ყოველივეს. დღეს სულ სხვა იგრძნო ლუამ, დღეს გაცოცხლდა მასში ყოველგვარი სურვილები და სხვანიართ ამოძრავდა სისხლი.

— ამხანაგებო! კრებას გახსნილად ვაცხადებ: დაასახელეთ თავ-მჯდომარე! — დაიძახა ლენამ.

ბევრი ძებნა არ დაუწყიათ. ქოჩორა, მზით გარუჯულ ბიჭმა დაიკავა თავმჯდომარის ადგილი. მდივანიც მოუსვენს გვერდზე.

— ამხანაგებო! დღის წესრიგშია შემდეგი საკითხები: პირველი, მოჯამაგირეს მოვალეობა არჩევნების მზადებაში! მეორე: გლეხკორების მუშაობა სოფლად. მესამე: მოჯამაგირის მორიგი ამოცანები და მიმდინარე საკითხები.

სიტყვა ეკუთვნის ამხ. ლენას, დაათვა სიტყვა ამხ. პავლემ და გადახედა იქვე მჯდარ ლენას. ლენა წამოადგა:

— ამხანაგებო! მე მინდა მოკლედ გაგაცნოთ თუ რას უნდა აკეთებდეს დღეს თითოეული ჩვენი ამხანაგი და რას ავალდებს მას მისივე ცხოვრების გააანსაღების საქმიანობა. — დაიწყო ლენამ. ჩვენი ამხანაგები, უნდა ჩაებან სოფლის ყოველგვარ სამუშაოებში. მოემზადონ და დაირაზმონ. დღეს ჩვენს სინამდვილეში აუარებელი მაგალითებია კულაკების და ზოგიერთ შეძლებულ გლეხების თვალთმაქცობისა. აიყვანენ მოჯამაგირეს თითქოს ნაშვილებია ან მოზიარეა და თვით ამ მოჯამაგირეს დათხოვნის მუქარით ანდა ტყბილი სიტყვებით ამასვე ათქმევენებენ. ასთია კიდევ მიხმარება-წახმარება ოროლ-სამ თვეობით. ამისათვის საჭიროა მოჯამაგირე გახდეს კავშირის წევრი, რომ უფრო წელ გამაგრებული შეხვდეს დამჭირავებელის თვალთმაქცობას და არ დაჰკარგოს მისი შრომის ნამდვილი ხვედრი. დღეს მოჯამაგირეს ირჩევენ საბჭოებში, გზავნიან ათასგვარ მოსამზადებელ კურსებზე და მუშფაკებში.

— კავშირში, რომ ჩავეწერეთ მაშინ დაგვითხოვა ხაზინმა და დავრჩით ქუჩაში! — დაიძახა ერთმა მოჯამაგირემ.

— იმიტომ დაგითხოვა ამხანაგო, რომ მას იმედი აქვს სხვას იშოვნის. შენ გაგაგდებს სხვას აიყვანს, რამოდენიმე თვე მას ამუშავენებს შემდეგ მასაც გააგდებს. როცა ჩვენი ამხანაგები მოემზადებიან მაშინ ვეღარ მოახერხებენ ასე გულუბრყვილოდ ხელში ჩაგდებას. აი გუშინწინ ჩვენ ასეთი დათხოვნილი ორი ამხანაგი მარანში გავგზავნეთ სამუშაოზე. აბა რისთვის გვაქვს ჩვენ ეს კრებები. რას ნიშნავს ჩვენი მჭიდრო კავშირი. ჩვენ ყოველი ფეხის ნაბიჯზე უნდა ვადევნებდეთ თვალყურს, რომ სადმე არ იყოს ისეთი მოჯამაგირე, რომელიც ჩვენ არ გვეცოდინება. დღეს ჩვენს კრებაზე არის უცხო ამხანაგი ლუა. იგი მიხმარების მიზნით თურმე რამოდენიმე თვეა მუშაობს ვაჭარ ევტიხი ყოფაძესთან. ფხიზლათ ამხანაგებო! იქონიეთ მჭიდრო კავშირი ურთიერთ შორის! გააჩაღეთ მუშაობა გლეხთა ახალ-გაზრდობის ფრონტზე! ჩაებით გლეხკორების მუშაობაში! დაურიღებელი ბრძოლა სოფლის ბურჟუებს! მიიღეთ აქტიური მონაწილეობა არჩევნების მზადებაში! გაიყვანეთ საბჭოებში თქვენი რიგებიდან,



მომზადებული ამხანაგები! — დაასრულა სიტყვა ლენამ.

კრებაზე გამოვიდენ სხვა ამხანაგები, ისაუბრეს, იმსჯელეს მათი ინტერესების დასაცვ საკითხებზე.

იმ ღამეს ლუა გვიან დაბრუნდა საცხოვრებელ ბინაში.



ქიშკართან ვილაცამ ორჯერ ჩქარა აიარ-ჩამოიარა. შემდეგ შეჩერდა და ეზოში გაფაციცებით დაიწყო ცქერა.

ამ დროს ვილაც ბავში ქუჩაზე სტვენით მოდიოდა. უცნობი მიიმალა. ბიჭი ქიშკარს მიადგა. უცნობი დარწმუნდა, რომ ეს ბავში ამ ოჯახის უნდა ყოფილიყო. გადმოდგა და ჩუმი ხმით მიაძახა:

— ბიძი! ბიძი!

ბიჭს თუმც შეეშინდა, მაგრამ შემობრუნდა და შეჩერდა.

— ბიძი, ლენას უთხარი ერთი მნახოს საქმე მაქვს! — ბიჭი გაქანდა სახლისკენ და კარების გაღებისთანავე, რაც დააბარეს სიტყვა-სიტყვით მიუტანა ლენას.

ლენა შეკრთა. ჩაფიქრდა.

— ვინ უნდა იყოს?! — ჩაილაპარაკა და წამოდგა.

— სალამო-მშვიდობისა! მე ვარ არ შეგეშინდეს შენდა საკეთილდღეოთ მოსული, ჩურჩულით შესძახა ევტიხიმ ლენას.

შენ ვინ ხარ?! — შეეკითხა შეშინებული ლენა.

— მე ვარ ევტიხი! ახლა ხომ მიცანი.

— ევტიხი?

— მიგულე, როგორც ერთგული, თუგინდ მამა! ცოტა მოფარებულ ადგილს გავიდეთ ძალიან საინტერესო და საჭირო საქმე მაქვს გასამხელი!

— გასამხელი? აქეთ მოდი! — გაიხმო ეზოში ლენამ.

— არც ჩემთვის და არც შენთვის არ არის კარგი, რომ დაგვიწახოს ვინმემ! — უთხრა ევტიხიმ, რომელიც ერთ ხის ძირში მიყვა ლენას.

— განზრახულია შენი გატაცება ამ სოფლიდან, — დაიწყო ევტიხიმ. ხმის კანკალით.

— რაო!!! სოჭეი ჩქარა! — აინთო ლენა.

— ნატალიას სახლში ეწყობა ყოველივე! ჯუჯუნია მეთაურობს ამ საქმეს. დროს გირჩევენ და ადევნებული გყავს ჯაშუშები... იცის



ღმერთმა მე არა ვარ კომუნისტების მტერი მე მინდა მიეცო ჩველი პარტიოსან შრომას... და ამისათვის განვიზრახე გადამერჩინე შენ და ერთხელ და სამუდამოთ ამელაგმა მაგათი ბოროტი მოქმედება... შენთან მოვა ვინმე მეზობელი ქალი და გკითხავს თუ საით მიდიხარ ხვალ ღამ კრებაზე. უთხარი მას, რომ შენ მიდიხარ გაღმა სოფელში და გვიან დაბრუნდები! შენ კი როგორც გიჯობს ისე მოიქეცი! — დაათავა სიტყვა ევტიხიმ და დააპირა წასვლა.

— მოიცა! — უთხრა ლენამ და ხელი მოჰკიდა მკლავში.

— ხო, რაღაც მინდოდა შეთქვა... არაფერი არაფერი, შეგიძლია წახვიდე... — უთხრა განცვიფრებულმა ლენამ და გაუშვა ხელი.

ევტიხი გაქრა. ფიქრებით დამძიმებული ლენა შევიდა სახლში და ლოგინზე პირაღმა გაიშხლართა.

— ვინ იყო გოგო, რა იყო, რა მოგივიდა? — შეეკითხა ტერეზა ლენას და შუბლზე ხელი დაადო.

— ამხანაგი იყო... ისე რაღაც თავი მეტკინა... — უპასუხა დედას ლენამ.

— კაცისას არ დაიჯერებ შეილო და კაი როგორ მოგივა. ამ ქარ-ყინვაში რომ გავარდი გარეთ, მევიხურავდი რამეს. წყალს გაგითბობ და ცხელ წყალში ფეხები ჩაყარე, — სთქვა ტერეზამ და ცეცხლს შეშა მიუმატა.

რამოდენიმე ხანი ასეთ ყოფაში გაატარა ლენამ და შემდეგ უკერძოვ წამოდგა ლოგინიდან.

— დედი, მე ამელამ ბიცოლასთან დავიძინებ.

— რატომ შეილო?

— რაღაც არ შემიძლია და კიდევ ვინმე ამხანაგი სადმე წამიყვანს. თუ ვინმემ მიკითხოს უთხარი გაღმა სოფელში არის კოების ჩასატარებლად წასული-თქო.

— კარგი დედა, მაგრამ ვახშამი გეჭამა.

— არ მინდა რაღაც ძალიან დაღლილი ვარ, მეძინება. ამ სიტყვების შემდეგ თავშალი მოიხვია და იქვე ეზოდგან გადვიდა ქვრივ ბიცოლასთან დასაძინებლად. იქაც ის მოიგონა, რაც დედას უთხრა. არც არავის გაჰკვირებია მისი მოქმედება.

პატარა ბიძაშვილებმა, რომლებსაც ძლიერ უყვარდათ ლენა, ერთი ალიაქოთი ასტეხეს მის შესახებ თუ რომელი დაწოლილიყო ლენასთან. ის ღამე ლენამ უძილოთ ფიქრებში გაატარა.

როგორც იყო დაილია ზამთრის დიდი ღამე და ინათლა თუ არა, ტანთ ჩიცვა ლენამ და წასასვლელად მოემზადა.

— სად მიხვალ ამ უთენია? — ჰკითხა ლენას ბიცილამ.

— გაღმა სოფელში კრება გვაქვს. — უპასუხ, ლენამ, რომელმაც გამოალო კარი და გაქანდა ჭიშკრისაკენ.

არაეინ მგზავრი არ შეხვედრია ლენას ისე გაიარა მთებში ხვეული ბილიკები და მზე მაღალ მთებს დასჩერებოდა, იმ დროს მივიდა აღმასკომის დერეფანში. ხალხი ნელ-ნელა გროვდებოდა. ხვალ პირველი დღე იყო საბჭოთა არჩევნების და გაცხარებულ მუშაობას აწარმოებდა თემ-აღმასკომის მეთაურები.

რამოდენიმე ამხანაგი აღმასკომის თავმჯდომარესთან ერთად გაიხზო ლენამ ოთახში და საიდუმლო გადასცა. ოთახიდან მალე გამოვიდა ამხანაგები და განაგრძეს დღის საქმე.

••

ტერეზა ადგა თუ არა სანამ ოჯახს მიხედავდა და ქათმებს დააპურებდა, რძალთან გადვიდა ლენას დასათვალისწინებლად. რა ნახა, რომ ლენა უკვე წასულიყო ნაწყენი დაბრუნდა სახლში.

ნატალიას სახლში გარედან ყოველივე სდუმს. მოსამსახურე მართა ჩვეულებრივად ცეცხლს უტრიალებს და საუზმეს ამზადებს. ორმოში შენახული ორი სტუმარი გემრიელ შემწვარ ქათმებს მიირთმევენ.

ნატალია წევს და თუ ვისმე უცხოს დაინახავს კვნესის.

ევტინი დუქანში ტრიალებს და მუშტარს ემსახურება.

ტერეზამ მოილია ოჯახში დილის საქმე და ჩაფით წყაროზე გასწია.

ჭიშკარზე მას შემოხვდა მეზობელი დედაკაცი და აღარ შეუჩერებია, მუსაიფით გაჰყვა საითკენაც ტერეზა მიდიოდა.

— ძალიანი გულით კი მინდოდა ლენას ნახვა, გული ამომჭამა იმ ბავშვა. — უთხრა ქალმა.

— დღეს უთენია წავიდა გაღმა სოფელში და ამდამ გვიანად დის აღარ დაბრუნდება. — მიილო პასუხი ქალმა.

— ხვალ იყოს, რა იმისთანა საჩქაროა... უთხრა ქალმა და შეუხვია ვიწრო შუკაში.



დღეს ნაშუადღევს, რომ მოიღრუბლა ისე დაიტვირთა ცა შავი ღრუბელით, რომ ერთი საათით მაინც ადრე გადაეფარა სიბნელე დედამიწას.

შელამდა თუ არა კვლავ ამოძრავდნენ ღამის პეპელები. სევერია-ნემ ენა გადმოგდებული შეირბინა ნატალიას სახლში და მიახარა, რომ ლენა გალმა სოფელშია და მას გასავლელი აქვს ერთი დიდი ღრე-ღრიანცელი.

დიდრონი შხეფებით დაიწყო წვიმა და მოჰყვა კოკის-პირული თქეში წვიმა.

— იქ წასვლა ჯერ ადრეა, სულ ერთი საათი მოუნდებით მი-სვლას. — წარმოსთქვა სევერიაანემ.

— თუ წვიმა არ გადილო არც ღირს წასვლა, რადგან ის იქიდ-გან არ წამოვა. — დაუმატა ორში პირველმა.

— უი, ის ისეთი ალქაჯია წვიმა არ დააკავებს! — ჩაერია ნა-ტალია.

— ჩვენც მეტი რალა საქმე გვაქვს, დროს შეუჩერდეთ და წა-ვიდეთ! — გაისმა ორში მეორეს ხმა.

— სევერიაანე მოიწი აქეთ! — დაუძახა ნატალიამ. გადილუნა გრძელი სევერიაანე ლოგინთან.

— შედი სამზარეულოში და უთხარი მართას ცოტა მოუჩქაროს.

— კეთილი. — სთქვა და გაქანდა სამზარეულოსაკენ სევერიაანე. მაღალი სერი გადმოიარეს შეიარაღებულ ამხანაგებმა და შემო-იჭრენ სოფელში ფრთხილად. მათ მიუძლოდა მილიციის უფროსი, აღმასკომის თავმჯდომარე და ლენა. ჭიშკართან ისე უცბათ ჩაიარა ლენამ, თითქოს აქ მას არ უცხოვრიოთ, სადაც თვალცრემლიანი დედა სდარაჯობდა ლენას. ამის შემდეგ ბევრი აღარ უვლიათ ამხანაგებს. იარაღი ხელში მოიმარჯვეს და ლენას მითითებით დიდ ჭიშკართან შეჩერდნენ. მილიციის უფროსმა გასცა განკარგულება და ამხანაგები გაიშალენ. სევერიაანე მართას მიეხმარა და სამზარეულოდან შემწვარ-მოხრაკული გამოიტანეს. შეაღეს ოთახის კარი. დამშეული კატა და ძალი მაგიდის ქვეშ შეძვრენ.

სუფრა გაშლილი იყო და ორი სტუმარი მაგარი არაყით ძარ-ღვებს იხურებდნენ ბოროტი განზრახვის კეთილად შესრულებისათვის. რგვალათ მოხარულ ქათამს ჩილი ხორცი აათალა სევერიაანემ და მიაწოდა საპატიო სტუმრებს. მართამ უკანასკნელად მაგიდას გადა-



ხედა და გასასვლელად შებრუნდა. გამოალო კარი თუ არა შეჭკრუნდა და იყვირა — მიშველეთ ქურდები!! პირში ლუკმებ ჩადებულლები. წამოდგენ სტუმარ-მასპინძლები და იარაღს იკრეს ხელი. სევერიანე თუმცა ამდგარიყო, მაგრამ დამჯდარში ვერ გააჩრევდით, ისე იყო მობლუზული წელში და აცახცახებდა მუხლებს.

— ხელები მალა!! — დაიძახა მილიციის უფროსმა. მას სწრაფად შემოყვეს ყოველი მხრიდან შემოსული შეიარაღებული ამხანაგები, სახლი გაივსო შეიარაღებულ ამხანაგებით. ორში დაბალმა უკანა კარში გაქცევა დააპირა. ესროლეს დაიჭრა და იატაკზე ბლაგილით გაიშხლართა.

აწარმოებდენ ჩხრეკას ოთახებში. იპოვნეს არალეგალური მუშაობის გეგმები, სიები და სხვა საბუთები.

დილას აღმასკომის გარშემო გლეხები გროვდებოდენ და ხელში ეჭირათ ხმის მისაცემი ქალაღლები, რომელსაც აბარებდენ გამოცხადების ნიშნად მაგიდასთან მჯდარ ამხანაგს.

უეცრად ხალხში ჩოჩქოლი შეიქნა. ყველა ჭიშკრისაკენ გაექანენ. ქუჩაზე მოყავდათ დაჭერილები. ურემზე დაეწვიინათ ავადმყოფი ნატალია და დაჭრილი სტუმარი.

— ბიკოს! აღმასხანი! სევერიანე! ნატალია! ძმები კუნტულაძეები! — იძახდა განცვიფრებული გლეხები თითოეულ პატიმარის და ნახვაზე. ევტიხი ყველაზე ბოლოს მიუმატეს პატიმართა რიცხვს.

ადგილობრივმა გამოძიებამ კარგახანს გასტანა. კიდევ რამოდენიმე საეკვო კაცი მიუმატეს პატიმართა რიცხვს და გაუყენეს ქალაქის გზას. სოფელმა კი კვლავ საქმიანი მუშაობა განაგრძო.



დადგა გაზაფხულის დღეები.

კოლექტივები ხვნა-თესვის კამპანიებს ატარებდენ. გუგუნობდა ტრაქტორი და დედამიწის მკერდი ღრმით ირღვეოდა.

ნატალიას ნასახლკარში ხალხი ირეოდა.

— ძველი რაც კარგია ნუ დაამტკრევთ ამხანაგებო, გამოიყენეთ. ასე სთქვა ჩვენმა ბელადმა. — იძახდა ერთი ამხანაგი და უტრიალებდა სახურავგადახდილ კედლებს.

— ვაშა! ვაშა! ვაშა! — იძახდა გლეხები და აწვედნენ დრომოქმულ კედლებს.

ლუა, მართაც და ლენაც ამ ხალხში ერია და აღტაცებით მუშაობდენ სხვებთან ერთად.



3. ჩხიკვაძე

დაბინდებიდან ბათინებაამდის

შემოდგომა მიწურულიყო.

ნოემბრის სუსხიანი დღეები გულს უწვრილებდა მოსახლეობას. უილაჯო სიოს წამოქროლებაზედაც კი, ცვივოდა დაბლა, შეყვითლებული ფოთლები და საზაფხულო სამოსელისგან იძარცვებოდა მიდამო.

სუფსა-გუბაზოულის ნაპირებზე კიოდა ქარი და რთველმოთავებულ სიმინდის საყანეებში, რუმბივით ეკიდა ხეებზე ზვინები.

შქერით დაწნულ სასიმინდეებში ოქროს კბილებივით ილიმებოდა შალაფი ტაროები...

სოფლელებს რთველი მოეთავებიათ...

წეროები კიყკიყით ეშურებოდენ ზღვის სანაპიროებისკენ; სუსხით აბუზული ბელურები კი, გუნდებათ ფრთქიალობდენ სასიმინდეებზე.

— ჰა-ა-შ, ხარო შენ! ისმოდა შარაზე მეხრეების შემოძახილი და მუხლებამდი დაკოტავებული, ბუშლატ შემოფხრეწილი სოფლელები, ეზიდებოდენ ოჯახებში, კვახებსა და სიმინდს.

— ჰაშ, ხარო შენ! — შეუტია ბენია ბერიძემ ახლად ვახენდილ მოზერებს (რომელთაგან ერთი მისი საკუთარი იყო და ერთიც მისი კარის მეზობლის თეოფილე თედორაძის) და გაჩხოკილ ბროწეულის შოლტი ზურგზე დინჯად გადუტლაშუნა. — დღის სინათლით მაინც მისვულიყავი შინ... ნუ გეშინია, ნავთი არ იშოვებოდეს და სანთელი... თუ სადმე შემოგალამდა კაცს, მუგუზალს იქით საშველი აღარ არის... ე-ე-ხ! ერობავ, ერობის წვეწრო... კევივით გამოილეჭა კბილებში, ბენიამ, უკანასკნელი სიტყვები და მიწას ბოკვერივით დააშტერდა...

— ტრახ, ტა, ტა-ტა-ტა! ალიკლიკდა სადღაც მაუზერი.

— რა გიკირთ, იქეიფეთ ხალხის ნადავლზე... დიდხანს არ გამოგელევთ ნაძარცვი და ნაქურდალი...

— ბუხ! გასკდა დინამიტი ეკლესიის გალავანში... დამფრთხალი მოზერები მესერს დაეჯახა...

გვარდიის რაიონული შტაბის უფროსის თანაშემწე იწერდა ჯვარს, რომელიდაც თავადის ქალზე და საზეიმო შედღულის მიზეზიც სწორედ ეგ იყო.

გვარდიის შტაბის სრული შემადგენლობა და ერობის წევრები გარდა რამდენიმე რიგითი გვარდიელისა, ამაღამდელ ქორწილში იყო მიპატივებული...

ხუთი-ექვსი კაცისაგან შემდგარი, სასულე ორკესტრი, ულაზათოდ ასრულებდა „დიდბას“ და ირგვლივ გაისმოდა „ვაშა“-ს ძახილი...

ეკლესია ფეიერკის ცეცხლის რკალში იყო გახვეული. მაშნალები ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ გამძლეობაში...

— ტა-ტა-ტა-ტა!

ჰაერი დაიცხრილა ტყვიებით.

ჯვარის წერის გათავების ნიშანი იყო...

— „ოი-ო-ჰო-ჰო! მოგვეყავს ქალი ნათელიო“... შემოსძახეს მაყრებმაც და მექორწილენი დაიძრნენ ეკლესიის გალავანიდან.

— ჰამო ნიკორა! საცაა მივალთ კიდევ... ჩაილაპარაკა ბენიამ ოდნავ გასაგონი ხმით და დატვირთულ ურემს მკერდით მიაწვა... ქანცმიხდილ მოზერებს წამოეშველა.

მექორწილეებმა ორღობე ჩამოიარეს...

ზოგი ცხენებს თავქვე მოათობხმახებს, თავით ფეხამდის „შესილალებულნი“, ზოგი კი ქვეითად მოაცილებენ მხლებელ მაყარ ქალებს.

თანდათან ძლიერდება ორკაპი „მაყრული“ და განუწყვეტელი ცივი კრიმანქული, ნემსივით ძვრება ყურთასმენაში...

— შენ, ეი! ურემი კიდზე მიაყენე, ვერ ხელდავ მოვდივართ?

— მოდიხართ, გაიარეთ! თავშეკავებულ თავაზიანობით გაეხმაურა ბენია ბერიძე ნაცნობ გვარდიელს და ბრაზით სუნთქვა მოუხშირა...

— მისწი-მეთქი თვარა... გვარდიელის ხელმა მაუზერის ტარს მოუალერსა... ქალებმა ერთხმად შეიკივლეს... — ავთანდილ, როგორ გეკადრება! შემოაძახეს აქეთ-იქიდან...

მაყარ ქალებმა, აქ ცბიერად ჩაიჭირკილეს...

გოგო-ბიჭებმა ძონძების „ურიულილი“ აანთეს და მექორწილეებს შემოეგებნენ...

მიკრიალობს, მძიმედ დატვირთული ურემი სოფლის ორღობეში და დაფეთებული ეზოს ძაღლები ღრენით ასკდებიან დატიხრულ მესრებს.

ბენია უკვე თავის სოფელშია...

II

ვახშობას გადასული იყო როცა ანჯელიდან მომავალი ბენია ბერიძე შინ დაბრუნდა.

ერთი ურემი სიმინდიც მოიტანა მან ყანიდან და ახალგაზრდა მოზერებიც სცადა ტვირთგამძლეობაში.

უსაზღვრო სიხარულით შემოეხვიენ სამუშაოდან დაბრუნებულ ბენიას შინაურები და კვარის სინათლეზე ურემიც სწრაფად და-
აცალიერეს.

კაფიამ პატრონის დანახვაზე ციბრუტვიით დატრიალდა და სია-
მის ნიშნად წკმუტუნე მორთო.

მოგვიანებით ივახშმა ბენიამ და მისმა ოჯახმა საგანგებოთ მომ-
ზადებულ ფიჩხის ცეცხლის სინათლეზე... კვარი უთავბოლო დასა-
ხარჯავად ვის ემეტებოდა, სასტუმროდ ქონდათ ოჯახებში მომა-
რაგებული.

გამგელებული ბენია მადიანად ილუქმებოდა ლობიოს შეჭამადს და დროგამოშვებით, გადაჭრილ ლიმონათის ბოთლის ჭიქით, დაუ-
შუშებელ ადესას მაჭარს აყოლებდა.

დედა და დები თვალში მიჩერებოდა ოჯახის ბურჯს... დღეს ისინიც მადიანად ვახშობდენ ბენიას შემყურე.

ბენიას უზომო დაღლილობას მოხუცი დედა „ვაი შვილო“-ს ამო-
ძახილით იზიარებდა... დები კი ფეხსაბან წყალისა და საცვლების
სამზადისში იყვენ.

დაღლილი იყო და დაქანცული ბენია ამ სიშორე გზის გამოვ-
ლით, თანაც გულმოსული გვარდიელის საქციელზე, მაგრამ ოჯახში
თავი მაინც მხნედ და მხიარულად ეკირა...

დროგამოშვებით ოხუნჯობდა კიდევ და ათი დღის გაუპარსავ
წვერზე ხელებს ჩქარ-ჩქარა ჩამოისვამდა... თავისთავს გაველურებას
უსაყვედურებდა.

ბენია ძველი, გათვითცნობიერებული რევოლიუციონერი იყო.
ის ერთ დროს ქარხანაშიაც მუშაობდა. პოლიტიკურ მოღვაწეობის
მდულარეშიც ახალგაზრდობაშივე კრა ფეხები ბენია ბერიძემ და
თებერვლის რევოლიუციას ბოლშევიკების რიგებში შეხვდა.

სუფრა არც კი აელაგებიან ბენიას ოჯახში, როცა, მას აღედ-
დან ნაცნობი ხმა შემოესმა; ხმა ფრთხილი და მოზომილი.

— ეზოში ჩამოდი კაცო, რაღა შორიდან იძახი? გაეხმაურა ბენია
სტუმრად მოსულს, მაგრამ რაკი დარწმუნდა რომ ნაცნობი ეზოში
ჩამოსვლას არ აპირებდა, გულმა რეჩხი უყო, თუთუნის ბაწრით მოქ-
სოვილ ტილოს წულებში ფეხები გაუყარა და ბუშლატ-წამოხურული
ეზოში გავიდა.

ბუშლატი მეზობელ კეკელიძიდან ქონდა ბენიას ნაყიდი, რომე-
ლიც დიდი ხანია გვარდიაში მსახურობდა და სამხედრო ამუნიციაზე
ხელი ყოველთვის მოეკერებოდა...

— თეოფილე ხარ? გაეხმაურა ბენია სტუმარს.

— ხო, მე ვარ... თეოფილე ეზოს სიღრმეში შემოვიდა... ბნე-
ლოდა... შარაში ჩამი-ჩუმი აღარ ისმოდა...

— საღამო მშვიდობის ამხ. ბენია! როგორ იმგზავრე?

— გაგიმარჯოს... ცუდი გზებია ძმავო, საძაგელი ცუდი გზები...
ახალს რას იტყვი?

მეზობლებმა ერთმანეთი თავით ფეხამდი ჩაათვალიერეს, თით-
ქოს ახლად ეცნობიან ერთმანეთსო.

თეოფილემ გვერდზე მიიხედა, შარა გზას მიიყურადა, ჩაახველა
და ოდნავ გასაგონი ხმით წაიხურჩულა:

— განკარგულება არის ხვალ მოხდეს გამოსვლები. ხელმძღვა-
ნელი რამდენიმე დღეა რაც აქ არის ჩამოსული, შენი ნახვა უნდა
პირადად. კარგია რომ ამოხვედი.

— ხვალ უნდა მოხდეს? მაშინაღმურად გაიმეორა ბენიამ.

— ჰო! ხვალ დილით, გათენების ხანს...

— შენ ნუ იყოვენებ ამხ. ბენია. წადი მოეწყვე, წავიდეთ კომი-
ტეტში და იქ ყველაფერს დაწვრილებით გაიგებ. შენ მგონი რაზმის
მეთაურადაც კი ხარ დასახელებული კომიტეტის მიერ. მაშ მოხვალ
თედორესთან, იქ დაგელოდებით.

თეოფილე ფიცხლად შეტრიალდა და მოზომილ ნაბიჯით შუ-
კაში გაიძურწა...

ბენია შინისკენ გაბრუნდა. ფიქრებით დაიტვირთა. სახლში შე-
ვიდა. სამფეხა სკამზე ჩამოჯდა. ისევ მზიარული სახე მიიღო, არა-
ფერი არ შეიმჩნია, — ფიქრებს მიეცა.

— ხვალ გამოსვლები, აჯანყება... ნეტა გვაქვს რაიმე სამზა-
დისი თუ...

— ისევ ფიქრები... ჯარი, ტყვიისმფრქვეველი... ვაზნები... თო-
ფები... შეტევა — გამარჯვება თუ... დამარცხება და.....



— რა მოგივიდა შვილო, რაღაც უგუნებობა დაგეტყო... თეო-
ფილე რაზედ გიხმობდა? რატომ სახლში არ შემოუძებვი?...
ქართული ენციკლოპედია

— არაფერს დედაჩემო! მე ცოტა საქმე მაქვს ამალამ და ხელაღ-
წევიძლება ცოტათი დამიგვიანდეს... თქვენ არ შეშინდეთ, მე...

— რას ამბობ შვილო!? რა ღროს წასვლაა... დაღლილი, დაქან-
ცული ხარ.

— მოვალეობაა დედა ჩემო მოვალეობა... საზოგადო საქმემ მო-
ღალვა არ იცის-მეთქი რამდენჯერ მითქვამს...

— არა, ამალამ შენი წასვლა შეუძლებელია... ჩაერია საუბარში
ბენიას დები...

— შეუძლებელიც რომ იყოს, უნდა წავიდე. თქვენ კი დამშვიდ-
დით და მოისვენეთ. აბა გაიანე, ჩემი ყარაბინი და პატრანტაშები
ჩამომიტანე...

ბენიამ წარბებით ანიშნა გაინეს ყარაბინის ადგილმდებარეობა,
როცა ფეხზე ჩაიცივა და წასასვლელად მოემზადა...

— რაო? თოფი? ერთხმად აღმოხდა დედაშვილს დამაფიქრებე-
ლი სიტყვები და განცვიფრებულნი ბენიას თვალეში მიაჩერდნენ...

— ხო, თოფი! რა გიკვირთ? ლამეა და თოფია საქირო, რომ
შეიქნეს...

ბენიას უღვაშებში ჩაეცინა... გრძნობდა რომ ვერ იცრუა, რო-
გორც საქირო იყო.

— არა, თქვენ რაცხა ფათარაკს, რომ ამზადებთ — უეჭველია...
თქვენ აჯანყებას აპირობთ... ვისი იმედით? ქვაბლა-ერკეთის აჯანყე-
ბით ფიქრობთ გადატრიალების მოხდენას?

— არა, დედა ჩემო, აჯანყება სად არის. რა ღროს აჯანყებაა?
ისე საქმეები გვაქვს პარტიული და იქ მივდივართ. იცრუა ისევ ბენიამ.

— აბა თოფი ჩქარა გაიანე?

გაიანემ სარჩხინავიდან ყარაბინი და პატრანტაშები ჩამოიღო.
ბენია შეიარაღდა, გაცინებულნი, მოლიმარი სახით გამოეთხოვა
შინაურებს...

— მშვიდობით! არ შეშინდეთ, არაფერი იღარდოთ... ბენია უკვე
ეზოში იყო გამოსული... უკან დაზაფრული დედა და დები აედევნა
მაგრამ...

— სახლში დაბრუნდით დედა ჩემო, გაიანე, მარო... აბა... ჩუმად...
არავინ არაფერი შეგენიშნოს; მშვიდობით... ბენია ხელმოკრედ გა-
მოეთხოვა შინაურებს და ჩქარი ნაბიჯით მოუსვა ალაგისაკენ;

ბენიას დედა და დები აცრემლებული გაბრუნდნენ სახლში...



ბენია ალაგეს გაუსწორდა... ეზოსკენ მიბრუნდა... ნაშენს დაუკვირდა... მოხუცი დედა, გასათხოვარი დები თვალწინ წამოუდგა... დედის ერთას, ოჯახის ერთად ერთ მარჩენალს ფიქრები შემოესია.

— მოვალეობა... მოვალეობა... მტკიცედ და გადაქრით მისცა ბენიამ პასუხი თავის თავს და ეზომიდამოს გვერდი აუქცია.

— ბრძოლა თავისუფლებისათვის... მენშევიკებმა უღალატეს ძშრომელ ხალხს. ეთრხელ კიდევ დაუდასტურა საკუთარ თავს ბენია ბერიძემ...

— მაშ ბრძოლისაკენ! ბენია ვეფხვივით მოწყდა ალაგეს და შუკაში გაჩნდა.

III

ნაწვიმარი იყო.

სოფლის შუკებში ისეთი ტლაპო იდგა რომ გავლა ბედაურს გაუძნელდებოდა. წითელი ალიზი მიწა წებოსავით ეკვრებოდა მგზავრებს ფეხებზე.

ბენიამ სწრაფად აირბინა მეზობლის ნაშენი და რომ ტალახისთვის შემოველო და თანაც საეჭვო ვინმეს არ შეფეთებოდა, სერ-სერ გადაირბინა ხშირი სოფელი და თეოფილეს ეზოსთან გაჩნდა ოფლში გაწურული.

— ალექსთან შეჩერდა, მიიხედ-მოიხედა...

— წასული იქნება, გაიფიქრა გულში და გზა განაგრძო.

სოფლის ბოლოში მაღალ წიფლის წვერზე ქოტი დამჯდარიყო და გულამოსკენილი გაჰკიოდა საზარელი ხმით...

— ფისი შენს ხახაში! იწყველებოდენ სოფლად ხანში შესულები.

— რაცხა ფათარაკი რომ არ მოხთეს არ შეიძლება. წინასწარ-მეტყველობდენ ზოგიერთები.

ისმოდა ძაღლების დაუსრულებელი წკავ-წკავი და ზოგან ზმული.

— გრ..რ..რ...

— ტა-ტა-ტა-ტა! ზუზუნებდა ტყვიები მექორწილე ოჯახიდან და საერთო ღრიანცელი იძირებოდა სასულე ორკესტრის მოშლილ ჭყვიტინში.

წრეს გადასული მაყარ-წვეულნი ბუქნას უვლიდენ სიძის ოჯახში. გაჩირადნებული ეზო-მიდამო ყველას ყურადღებას იპყრობდა ამ ნავთის ძვირობაზე... ფეოდალური ქეიფი და ძველებური ქორწილი ხომ საკვირველზე მეტი იყო.

ბენია შედგა.



უსაზღვრო ქეიფსა და ღრინცელს დააკვირდა...

— რასა გავს ეს? ასეთი ქორწილი, ასეთი განცხრომა, როდესაც, ქვეყანა ლუკმა-პურის შოვნაზე ზრუნავს და საღსარი ვერ მოუნახავს... ასე ერისთავები, არამც თუ ერისთავები, გურიელებიც კი არ ქორწილობდენ წინანდელ დროში? და ეს... ეს-კი... რა ამბავშია თუ იცის!

— ჭახ! ზზუუუ... გაისმა კენტი გასროლა, რომლის არაჩვეულებრივი მკახე ხმა ორ-სოფელ შუა დაიგუბა და გრგვინვით შეასკდა ვიწრო ხეობებს...

— ეს რა საზარელი ხმა იყო? აუმცდარ ტყვიის შთაბეჭდილებას სტოვებს ასეთი დაგუბებული ხმა ნასროლისა...

— უი-უი, უიმე, შეილოო... — შეიქნა კივილი და შეცხადება მეზობლის ოჯახში — მი შ ვ ე ლ ე ე თ! მი შ ვ ე ლ ე ე თ! მოთქვამდა დედა-ქალი და ზღრიალებდა სახლში ბავშვები...

ბენია ცნობისმოყვარეობამ აიტანა... წინასწარ-გრძნობა თითქოს დადასტურდა... აუმცდარ ტყვიის ხმის შთაბეჭდილება გამართლდა...

— წავიდე? ვაი რომ შემამჩნიონ შეიარაღებული და საქმე გავაფუქო... ან კი, რა უნდა დავეხმარო თუ მკვდარია; აქ კი საერთო საქმეზედ რომ დამიგვიანდეს? ან რამე იაზრონ? არა, თავდაჭერა სჯობს... იქ სხვებიც კი იქნებიან საქმის გამომრკვევნი.— ბენიამ მაინც დააყურადა...

— ეეხ, მოვალეობა, მოვალეობა თორემ... იქნებ რა მოუვიდა საწყალ ოჯახს... ბენია სმენად გადაიქცა... საერთო ზრიალსა და მოთქმა-ტირილში უნდა ამოიკითხოს ტრალედიის შინაარსი.

კივილის ხმაზე მიცვივდენ მეზობლებო... შეიძრა ახლო მცხოვრებლები... საერთო ყაყანსა და მოთქმა-ტირილში ბენიამ შემდეგი აზრი გამოიტანა: მექორწილებების მიერ გასროლილი ტყვია ალბად მოხვედრია ათანასე გიორგაძის ოჯახის წევრთაგანსო, და მართლაც ტყვია გასროლილი იყო ერთერთ მაყარის-მიერ, რომელიც გულში მოხვედროდა მეზობელ ათანასეს, უფროს მოსწრებულ ვაჟს — იპოლიტეს... ტყვია ასაფეთქი ყოფილიყო და იპოლიტეს გულმკერდი შუა გაებდღვნა...

— ოოხ, თქვე არამზადებო! ხმა მალა დაიგმინა ბენია ბერიძემ და ნაბიჯს მოუჩქარა...

რამდენიმე წუთის შემდეგ ბენია კომიტეტის ბინაზე იყო.

— ოჰო! მოხვედი ამხანაგო ბენია! ნამგზავრი ყოფილხარ, ალბად დაღლილიც იქნები, მაგრამ... ეხლა საქმეზედ ამხანაგებო. როგორც მოგეხსენებათ გარდაწყვეტილია ზვალ დილით აჯანყების და-

წყება... ჩვენი ვალია უპირველესათ თავს დავესხათ გვარდიის შტაბსა და ერობას ჩოხატაურში... ხელში ჩაეიგდოთ რაიონული ცენტრი და შემდეგი მუშაობის გეგმა თვით მოქმედების პროცესში შევიმუშავოთ. ამ ჟამად ჩვენი, გარდამწყვეტი მნიშვნელობის, საკითხის მოგვარება, დაბა ჩოხატაურის და მაშასადამე რაიონულ ცენტრის ხელში ჩაგდების საქმეა. ამისთვის ერკეთ-ქვაბლის და ხიდისთავის ამხანაგები იკრიბება ერთ რაზმში, რომლის ხელმძღვანელად კომიტეტის მიერ დანიშნულია ამხანაგი ბენია ბერიძე.

ამხანაგებმა სიამის თვალით შეხედეს ბენიას...

ამხ. ბერიძის რაზმი თავს ესხმის ჩოხატაურს სამხრეთიდან.

დასავლეთიდან წამოუვლის ამაღლების რაზმი, ხოლო აღმოსავლეთიდან კი ფარცხმა-ბუკისციხის რაზმელები... დილის ოთხ საათზე ჩოხატაური ჩვენს ხელში უნდა დარჩეს... დაათავა სიტყვა თედორემ და ამხანაგებს გადახედა...

— ეგ ადვილი მოსახერხებელია — დაიწყო ბენიამ — მით უმეტეს რომ გვარდიის შტაბის სრული შემადგენლობა და ერობის წევრები ქორწილში არიან მიწვეული, მხოლოდ მე მინდა ვიკითხო: არის თუ არა სათანადო სამზადისი სხვა ადგილებში და მოხდება თუ არა ასეთივე აჯანყება საქართველოს სხვა კუთხეებში?

— ამხანაგო ბენია, ეგ საკითხი კომიტეტის მიერ სათანადო შესწავლილია და განკარგულება გაცემულია თავის დროზედ და აუცილებელ საჭიროებისათვის...

— მართალს ჩივა აფხანაკი ბენია, რავა სხოვან თუ აფერი არ იქნება, — წამოიძახა ერთმა რაზმელმა...

— ამხანაგებო! კომიტეტის დადგენილებით ჩვენ, ჩვენს რაიონში უნდა ვიმოქმედოთ, სხვაგანაც ასევე შეეცდებიან აჯანყების მოწყობას... ახლა ამ საკითხზე რაიმე მსჯელობა ზედმეტად მიმაჩნია. საკითხი უკვე გადაჭრილია.

— რავა, ლაპარაკობ შენ აფხანაკო! ზედმეტი რას ქვია! ჩვენ ოჯახი მიგვიტყობია ცოლშვილი და დედ-მამა, და თუ ჩვენს მეტი არავინ ღებულობს მონაწილეობას გამოსვლებში, ჩვენ ხატზე შეწირულები კი არა ვართ.

— ამხანაგებო! ამაზედ ჩვენ ბევრჯერ გვქონია საუბარი და კამათი...

— ამხანაგებო! მართლაც რომ ზედმეტია ახლა ამ საკითხზე აქ რაიმე კამათი და აზრთა გაცვლა-გამოცვლა... ჩვენ ყოველთვის კომიტეტის ხელმძღვანელობის ქვეშ ვმუშაობდით და დღეს რაკი ეს კომიტეტი აჯანყებისაკენ მოგვიწოდებს, საქმე ალბად სათანადოთ შე-

მწველილია... მე როდესაც დავსვი საკითხი, თუ მოხდება აჯანყება
საქართველოს კუთხეებში-მეთქი, მხედველობაში მქონდა, ორი პირად:
პირველი — შესძლებს თუ არა აჯანყებული ამხანაგები ურთიერთ
დახმარების გაწევას აჯანყების პროცესში და ფიქრობს თუ არა კო-
მიტეტი ხელისუფლების ხელში ჩაგდებას-მეთქი, მაგრამ ამაზედ ახლა
კამათის გამართვა, შეუწყნარებელია და დაუშვებელიც... დაამთავრა
ბენიამ თავისი საბოლოო სიტყვა, პირველი სიტყვით გამოწვეულ გაუ-
გებრობის ვასაფანტავად.

რაზმელებმა ერთმანეთს გადახედეს... ჯგუფებში, ერთიმეორეს
რალაცა წასურჩულეს...

— ამხანაგო ბენია სიჩქარე გემართებს, უკვე პირველი საათია.
თედორემ საათს დახედა და ბენიას უღვაშებით გაუღიმა.

-- არაფერია ერთ საათში ხილთან ვიქნებით ამხანაგო თედორე!

შარაში ბნელოდა. ნისლში გახვეული მთვარე თანდათან ფერ-
მიხდილ შუქიდან იცლებოდა. რაზმელებს უჭირდათ ტლაპო-ქენჭეყ-
ში მოგზაურობა. ნაწვიმარზე კოკებად დამდგარი გუბეები ხშირად
ატყუილებდა მგზავრებს, მიღეულ მთვარის სინათლეზე და ვითომ
ქვაზედ დამიზნებული ნახტომი, თეთრად მოელვარე ქალანგარის
შგავს წუმპეში ვარდებოდა. მაგრამ რაზმელები თავდავიწყებით მი-
ფონადენ ათოთილ ტალახს.

IV

სამის ნახევარზე რაზმი ხილთან იყო.

დაუღეგარი სუფსა მიიკვლევდა ხიდ-ქვეშ გზას.

ქარის დაუცხრომელ ქშიტინში იძირებოდა აჩქარებულ ტალღე-
ბის ჩხრიალი და ბროლივით თეთრი ქაფი კიაფობდა ფონის
დასალიერს.

ირგვლივ სიჩუმე გამეფებულიყო.

რაზმი დაბანაკდა ხიდის მახლობლად.

დასავლეთიდან მყინვარით აღიმართა ცაზედ ღრუბლები...

აგერ, ნაცრისფერი ნისლი გაიშხვართა ნავომრის ქალებში.

დამძიმებული სველი ღრუბლები უამილობით იმუჭრებოდნენ...

— მოისვენეთ! გადავიდა განკარგულება მწყობრიდან მწყობრში.

რაზმელებმა სათუთუნეები მოსძებნეს.

— ფრთხილად ამხანაგებო! დაირბა ვილაცას ხმა, რაზმით მო-
ფარდაგებულ მინდორში.

— ეეს! უნებლიედ აღმოსქდა ოხვრა ქვაბდელ ქაიხოსროს.

— ამხანაგო ბენია! აქედანვე გააფრთხილე რაზმელები, რომ თავდასხმის დროს ტყვიის პირდაპირ გასროლა არვინ გაბედოს. ჩვენს მიერ გასროლილ ტყვიას ჟლეტისა და განადგურების მიზანი არაუნდა ქონდეს... ჩვენ ვისვრით მხოლოდ განგაშისათვის და როცა რაიონული ცენტრი ყველა დაწესებულებებით ჩვენს ხელში იქნება, რაზმელები ვალდებულია დაიცვან სრული წესიერება...

თედორეს განკარგულება, ბენია ბერიძემ სამხედრო წესების დაცვით მიიღო და განკარგულება იგი სასწრაფოდ რაზმში გადაიტანა. რაზმელები ისმენდნენ დარიგებასა და წესიერების დაცვის სავალდებულო განკარგულებას.

მოცისიერდა...

მოახლოვდა თავდასხმის უამი და რაზმელების მკერდში სუნთქვამ დაუჩქარა. გულები აბაგუნდა საცეხველივით.

— გადასჭერით მავთულგაბმულობა! გასცა ბენიამ განკარგულება და ორი რაზმელი ელვის სისწრაფით შეცოცდა მოპირდაპირე ბოძებზე.

— ხრკ! ხრკ! გაისმა ნერვების ამშლელი ხმაურობა და ჩოხატაური განცალკევდა სამაზრო ცენტრიდან...

დადუმდა ტელეფონები. აღარ ტიკტიკობს „მორზე“ ტელეგრაფში... მძინარე მორიგეს არც კი შეუმჩნევია კავშირგაბმულობის გაწყვეტა. დამუნჯებულ აპარატებს არავინ მიკარებია რაზმის თავდასხმამდი.

დამწყვიტდა რაზმი და ათეული ფეხები ახმაურდა ღამის წყვილადში. აგერ ფარცხმა-ამაღლების რაზმის შიკრიკიც შემოხვდა გზაში ბერიძეს...

— მზად ვართ... ველოდებით თქვენს განკარგულებას... იუწყებოდენ რაზმის უფროსები.

— ელოდეთ ჩვენს ნიშანს. გაამაგრეთ ყოველი მხარე, — წაილო შიკრიკმა თედორეს და ბენიას პასუხი...

ბენიამ რაზმი შუა გაპყო შარში გაშლილი დაბას სამხრეთიდან ვარს შემოერთყა...

მარჯვენე და მარცხენე ბენია იძლეოდა საომარ განკარგულებას...

— საომრად მოემზადეთ!

აჩხრიალდა შაშხანები...

გიორგიმ „ლიუისი“ მოიშარჯვა...

— თოფები აღმა... ცეცხლი!

— ტახ! ტახ! ტახ.....

— ტყვიისმფრქვეველო! ცეცხლი...

— ტა-ტა-ტა-ტა! ტატატატა!...

— ტივ-ტა-ტა-ტა! აირია შაშხანებისა და ტყვიისმფრქვეველების ხმა ერთმანეთში... სამივე რაზმი უტევედა დაბას, სამი მხარედას. ატყდა თავბრულდამხვევი სროლა და განგაში...

ახლო-მახლო მცხოვრებნი შიშმა აიტანა... ვერც კი მოესაზრათ ნამძინარებზე, თუ რა მომხდარიყო.

გვარდიის შტაბის მძინარე მორიგეებსა და მილიციასაც თავზარი დასცა მოულოდნელმა სამხედრო თავდასხმამ... აკანკალებულებმა იარაღზე ხელის მიკარება ვერც კი გაბედეს...

„ძღვევამოსილ“ გვარდიის ერთგული დარაჯები ლოგინებ ქვეშ საცოდავად იკრუნჩხებოდნენ და თავდამსხმელთა ვინაობას კითხულობდნენ...

— ვინ იქნება ახლა გურიაში იარაღის ხელში ამლები ა? კითხულობს ერთი.

— ვინ და ბალშევიკები... — გადაჰრით ამბობს მეორე — რა ხანია ემზადებოდნენ...

— ჩვენ რა მოგველის ახლა, ბიჭებო, აბა ვინ იტყვი? კანკალით ამბობს მესამე.

— რა უნდა მოგველოდეს... ჩავაბარებთ ამ იარაღს და გავსწევთ შინისკენ...

რაზმი ნელ-ნელა შედიოდა რაიონულ ცენტრში და იქვის თვალით შეყურებდნენ რაზმელები გვარდიის შტაბის შენობას...

აქეთ-იქიდან უტევედნენ რაზმელებს კანტი-კუნტ გასროლით.

რაზმელებს უკვირდა გვარდიის ასეთი მორჩილება... — შემმოტევეს ხომ არ გვიპირებენო, ფიქრობდა რაზმელები, მაგრამ...

საომრად გამზადებული ყველა სისტემის ტყვიამფრქვევები, უქმად იდგა გვარდიის შტაბის შენობის აივანზე და გაპრიალებული ლულები ბრეზენტიდან მორცხვად ჭიატობდნენ...

მცირედი კონტრ-შეტევისა და კანტი-კუნტ სროლის შემდეგ ჩოხატაური ყველა რაიონულ დაწესებულებებში ბოლშევიკების ხელში იყო.

ფოსტასაც ესტუმრენ ბოლშევიკები... — ზრრრ — ოზურგეთი! ოზურგეთი! ყორ! რა მოუვიდა ამ ტელეფონს ა? — ტიკ-ტაკ-ტაკ-ტაკ! იძლევა მორზე დაშიფრულ ნიშნებს მაგრამ... — რა დაემართა იოსება ამ ოზურგეთს თუ იცი? ან აი სროლა რა ჯანდაბაა ამ დილას? რავე ქორწილი შტაბში ხომ არ ქონიათ წუხელის?

— რაფერ ლაპარაკობ მიჭო შენ? შტაბში ქორწილი ვის გოუგონია?

— რომ არ გაგონილა, იმისთანა ცოტა გეიგონე წროულს? საქმიანი კილოთი იკითხა ვასომ.

— კაი ერთი თუ კაცი ხარ! ქვეყანა იქცევა და შენ საქორწილო სროლა გგონია მაგი?

— რა გიკვირს ბიჭო რაეა, ამაზე უარესი ამბავი არ დაათენეს ამის წინად, წივწივადემ რომ ჯვარი დეიწერა ნაკაშიძის ქალზე?...
— ამხანაგო იოსებ!

— ბრძანეთ!

— თქვენთან ერთად ფოსტაში ჩვენი კაციც იმორიგეებს...

— ე, ბიჭო იოსება, მე არ ვითხარო... ვასომ უცებ სიტყვა გასწყვიტა და რაზემელს დააშტერდა.

— ხაზები დაზიანებულია ძმავო და თქვენი მორიგე კი არა...

— ეგ თქვენი საქმე არ არის... ჩვენი შორიგე თავის მოვალეობას შეასრულებს... ასე რომ თქვენ ამით ხელი არ შეეგშლება... რაც შეეხება ხაზის აღდგენას, მომეცით მონტიორი და ხელსაწყო; ხაზი ერთ საათში აღდგენილი იქნება.

— მონტიორი? მოიქეჭა თავი ფოსტის გამგემ... — წაყვი, ბიჭო ვასოია შენ, წვილე ხელსაწყოები და წადი, თვარა მონტიორს რომ ველოდოთ...

ვასოია გაყვა რაზემელებს ხაზის აღსადგენად...

ჩქარა ოზურგეთიდანაც აღდგენილ იქნა სამაეთულო კავშირი მაგრამ ჩოხატაური არავის არაფერს არ უპასუხებდა...

ტელეგრაფი იღებდა ყოველგვარ დებეშებს მაგრამ პასუხისთვის არავის სცხელოდა...

ელვის სისწრაფით გავრცელდა ხალხში — გადატრიალების ამბავი... დაბაში სრული წესიერება დამყარდა და დილით თოფის სროლით დამფრთხალი ხალხი მოსვენებას მიეცა...

ყველას უკვირდა „ძლევაშოსილ“ გვარდიის ასე სამარცხვინო განიარაღება მაგრამ, ზოგიერთთათვის საკვირველიც არაფერი იყო...

დაბაში შედგა დროებით კომიტეტი.

თედორე, ბენია, თეოფილე და სხვა კომიტეტის წევრები სასწრაფოდ იმუშავებდენ სამოქმედო გეგმებს და მოსახლეობაში წესიერების დამყარებასაც უთვალთვალეობდენ.

რაზემელები მშვიდად იდგენ თავიანთ მიჩნეულ სადარაჯოებზე.

ბოლშევიკები კი ემზადებოდენ უფრო შორს გაელაშქრათ და ამასთანავე ზრუნავდენ ღარიბ გლეხობისათვის დახმარებაზე.

(დასასრული შემდეგ №-ში).

მის. კახიანი

იდეოლოგიური ფრონტი

გადავივიარ იდეოლოგიურ ფრონტზე წარმოებულ მუშაობაზე. უნდა აღვნიშნო, რომ იდეოლოგიურ ფრონტზე მუშაობის საკითხები ყოველთვის იპყრობდა საქართველოს კომპარტიის სერიოზულ ყურადღებას. აქ, ჩვენს ქვეყანაში ადგილი აქვს კლასიური, ნაციონალური და წოდებრივი მომენტების განუზომელ სიჭრელეს. არის თავად-აზნაურთა ინტელიგენციის თვალსაჩინო ფენა, რომელიც, თავის თავად ცხადია, გაელენთილია ნაციონალიზმით; ადგილი აქვს კულაკური გავლენის ზრდას, რომელიც აგრეთვე ხელს უწყობს საქართველოში ნაციონალიზმის გაფართოებას. აი რატომ არის, რომ კლასიური ბრძოლის გამწვავებასთან ერთად ჩვენში ადგილი აქვს ნაციონალიზმის ერთგვარ ზრდასაც.

უნდა ითქვას, რომ უკანასკნელ დროს ინტელიგენცია ჩვენსკენ კიდევ უფრო მეტ მობრუნებას აპირებს. კერძოდ ის ფაქტები, რომელსაც ადგილი ჰქონდა საქართველოს მშრომელი მასების მიერ პოლონელი ფაშისტების წინააღმდეგ გამართულ სტიქიურ დემონსტრაციასთან დაკავშირებით, ადასტურებს, რომ ინტელიგენციის მნიშვნელოვანი ნაწილი მხარს გვიჭერს ჩვენ, ეს ინტელიგენცია უთუოდ საბჭოთა ხელისუფლების სასარგებლოდ არის განწყობილი.

ნაციონალისტური სულიკვეთება ლიტერატურაში

მაგრამ არის ინტელიგენტთა ერთი ფენა, რომელიც ჯერ კიდევ შორსაა საბჭოთა ხელისუფლებისაგან. შევჩერდეთ ლიტერატურულ მაგალითებზე, კერძოდ მინდა შევეხო მიხეილ ჯავახიშვილს, რადგანაც ზოგიერთმა ჩვენმა კრიტიკოსებმა, მაგალითად ამხ. სუტირინმა, მას ისეთი ატესტატი მისცეს, თითქოს იგი საუკეთესო თანამგზავრი



იყოს. ეს, რასაკვირველია, შეცდომაა; ჯავახიშვილი არ არის და არც ყოფილა საუკეთესო თანამგზავრი. ახლა კი უნდა ვიკითხოთ, არის თუ არა იგი, საერთოდ, თანამგზავრი? თანამგზავრი უნდა მიდიოდეს რევოლიუციის გზით, თუ მან ამ გზას გადაუხვია, ის, მაშასადამე, თანამგზავრი არ არის. თუ ავიღებთ ჯავახიშვილის ერთ ნაწარმოებს, სადაც იგი კოლმეურნეობას დასცინის, ნათელი გახდება, რომ ამ კაცს რევოლიუციასთან საერთო გზა არა აქვს. ავიღოთ შემდეგ მისი უკანასკნელი ნაწარმოები — „შავი კლდე“. აქ ჯავახიშვილი ამბობს:

„...დე, მათ ჩუსტები დააკრონ, ქუჩები მოკირწყლონ, ან მოედანზე გავიდენ და ჩექმები წმინდონ, — პოეტი მათ საქმეში არ ერევა; მაშ, ნურც ისინი შემოიჭრებიან ჩვენ სამფლობელოში თავიანთი ცოცხებით და თავიანთი სადგისებით და ბირდაბირებით. აგრე, გენაცვალეთ კალმის წვერში. შეუტეთ, დასცხეთ, იფრინეთ. ჩუმათ გივი შადურო, ჩუმათ, თორემ გაგიგებენ და შემდეგ გიფრენენ, ხე-ხე“.

ამ ნაწყვეტის მიხედვით თქვენ შეგიძლიათ ამ კაცზე ნათელი მსჯელობა იქონიოთ. ეს არის იმ ადამიანის ფილოსოფია, რომელსაც არ სურს, რომ ლიტერატურაში შეიჭრას „რაზნოჩინეცი“, მუშა და გლეხი თავისი შრომის იარაღებით. ის ამბობს, რომ წმინდა ხელოვნებას სადგისთან და ხერხთან საერთო არაფერი უნდა ჰქონდეს და სხვ.

შემდეგ მოთხრობაში — „წითელი ღილი“ იგი სწერს:

„... გონება დიდებული მრჩეველია, მაგრამ მარტო მას არაფერი დიადი არ შეუქმნია, კაცობრიობა ვეგოტის ტყვეობიდან არ უხსნია, მეშვიდე ცაშდე კოკონები არ დაუნთია და საქმენი საზღაპრონი მარტო დევებს, მგონებსა და ჭაბუკებს ჩაუდენიათ.

კაცობრიობას მარტო ჭაბუკი იხსნის ტყვეობიდან. ამიტომ ის ჩამორცხავს საფლავს ობს და დაუბრუნებს დაკარგულ ედემს“.

ავტორი არაფერს ამბობს იმის შესახებ — ვინ არის ეს ჭაბუკი და როგორ უნდა გავიგოთ გამოთქმა — „დაკარგული სამოთხე“.

„ბატონო მიხეილ, მიმართავს თვით გმირი ავტორს — რებლიკას მაწვდის: ხეალ თუ ზეგ ადამიანი მთვარეზე უნდა აფრინდეს, შადური კი უკან გვეწევა“—ო.

ვუპასუხებ: უკან დიდი სიხარული და ბედნიერება დაგვრჩა, წინ კი კაეშანი და სევდა მოგველის. ასეთია, ჭაბუკო, ჩემი რწმენა და გვიანლა ჩემი შეცვლა“.

ცხადია, რომ შადურის სიტყვებით თითონ ავტორი ლაპარაკობს. „მე ხშირად მგონია, რომ ქართულ ხელოვნებას თავს დასტრიალებს სიკვდილი“—ო, ლაღადებს ჯავახიშვილი.

აი, ამხანაგებო, ეს არის იმ კაცის ფილოსოფია, რომელსაც რევოლიუციასთან საერთო არაფერი აქვს, რომელიც წარსულში სიხარულსა და ბედნიერებას ხედავს, ხოლო წინ — მარტოდენ ცრემლებსა და მწუხარებას.

მითხარით, გეთაყვა, როდის შემდეგ გახდა შესაძლებელი ასეთ მწერალს თანამგზავრი ეწოდოს? ეს ადამიანი ამჟამად შორდება რევოლუციას, იგი მასთან კავშირს სწყვეტს. როგორ შეუძლია ასეთ მწერალს ხელი შეუწყოს ჩვენი ლიტერატურის შექმნის საქმეს?

მიუხედავად იმისა, რომ ჯაეახიშვილს აქვს ზოგჯერ გადახრები თანამგზავრობისაკენ, იგი, საერთოდ, მაინც ჩვენთვის მიუღებელ თხზულებებს სწერს. მისი ნაწარმოები იმის გადამღერებას წარმოადგენს, რასაც ჩვენ ვპოულობთ ემიგრანტულ ლიტერატურაში. მისი ნაწარმოები, მაგალითად, არაფრით განსხვავდება ზოგიერთ „თხზულებებიდან“ ჟურნალ „კავკასიონის“-ა, რომელიც გამოსცეს 1929 წელს საქართველოდან გადახვეწილმა „დემოკრატიული“ საქართველოს ცოცხალ ლეშებმა. ვინმე გელა-ს დაუბეჭდავს ამ ჟურნალში ასეთი ლექსი:

ჩვენი რაზმები

მიყვარს უდაბნო მოწყვნილი, კრწანისის ველი,
ირაკლის დიდი მარტობა, მისი ნაღველი.

ეი, ირაკლი, გეძახიან ჩვენი რიგები —

ერთად ვიაროთ და კრწანისის ვზიღოთ ფიქრები.

მოდო, ირაკლი, ჩვენი რაზმი შენ მოგიწოდებს,

აგიჩვევთ სარდლად, არა მეფედ, ასე იცოდე...

ჩვენ გადავლახავთ ადიდებულ მტკვარსა და რიონს.

ვეწვევით შავ-ზღვას, გამოვიხმობთ ძლიერ სტიქიონს.

ეი, ირაკლი, ამჟამა ჩვენი ხსენება...

ჩვენ საქართველოს გიყვები ვართ, ნუ გეწყინება...

საერთოდ, ჩვენში წესად არის შემოღებული ლექსების წერა ირაკლიზე და მეფე დედოფლებზე. ირაკლებისა და ვახუშტების მოუხსენებლად ვერ სძლებენ. რომ „თეთრი გიორგის“ ეს თაყვანისმცემელი ხალხი გიყია, ეს არავისთვის საეჭვოა (ტაში), რომ ისინი დაკარგული ზალხია, რომელიც ვერასოდეს ვერ იხილავს საქართველოს, როგორც საკუთარ ყურებს, ესეც ეჭვს გარეშეა, მაგრამ ცუდია ის, რომ ასეთი განწყობილებას იზიარებს აქ მწერალთა ზოგიერთი წრეები.

ამჟამად ჩვენ განსაკუთრებით მწვავედ ვაყენებთ საკითხს იმის შესახებ, რომ უნდა გავატაროთ მტკიცე კლასიური ხაზი კულტურის საკითხებში და უნდა ითქვას, რომ ამ დარგში ჩვენ გადახრები გვაქვს. აი რას ამბობს ამხ. სტალინი ნაციონალური და პროლეტარული კულტურის შესახებ:

„ჩვენ ვაშენებთ პროლეტარულ კულტურას. ეს საცხებით მართალია, მაგრამ მართალია ისიც, რომ პროლეტარული კულტურა სოციალისტური თავისი შინაარსით, სხვადასხვა ფორმასა და გამოხა-

ტულებას პოულობს სოციალისტურ მშენებლობაში ჩაბმულ სხვადა-
სხვა ხალხში მათი ენის, ყოფა-ცხოვრების და სხვადასხვაობის მიხედ-
ვით. პროლეტარული თავისი შინაარსით, ნაციონალური ფორმით, ასეთია ის საერთო საკაცობ-
რიო კულტურა, რომლისკენაც სოციალიზმი -
მიისწრაფის. პროლეტარული კულტურა არ-
სპობს ეროვნულ კულტურას. იგი იმას შინა-
არსს აძლევს, და პირიქით, ნაციონალური
კულტურა არ აუქმებს პროლეტარულ კულტურ-
ას, იგი იმას ფორმას აძლევს“.

(სიტყვა აღმოსავლეთის მშრომელთა კომ. უნივერსიტეტის სტუდენტების
კრებაზე 18 მაისს, 1925 წ.).

და აი მე ვფიქრობ, ეხლა უნდა გავარკვიოთ, რომ ამ საკითხში
სერიოზული შეცდომები და გადახრები გვაქვს, ვინაიდან ერთი საქ-
მეა, როცა ჩვენ ამ კულტურას გვინდა მივცეთ პროლეტარული ში-
ნაარსი და ამისათვის გამოვიყენოთ ნაციონალური ფორმები და სულ-
სხვაა, როცა ნაციონალური და კულტურული სახით ჩვენ ყოველ-
გვარ უმსგავსოებას გვაწვდიან.

როცა ნაციონალური კულტურის სახით ხობტას ასხამენ მეფე-
დედოფლებს ყველა ძველი და ახალი ჯურის წმინდანებს და, საერ-
თოდ, ყოველივე ძველს, არა თუ მისაღებია ასეთი კულტურა, არამედ
ჩვენ შევებრძოლებით ამ „ნაციონალურ“ კულტურას. როცა ნაციო-
ნალური კულტურის სახით იგონებენ შენობებისათვის ისეთ სტილს,
რომ შენობაში სინათლე არ შეიჭრას და რომ ისინი წააგავდნენ ძველ
ციხე-კოშკებს, თითქოს ჩვენ თავდაცვა გვჭირდება ვინმესაგან, პრო-
ლეტარული ხელისუფლების პირობებში, ჩვენ არა თუ მივიღებთ ასეთ
„კულტურას“, არამედ ვიბრძოლებთ ამგვარი „ნაციონალური“ კულ-
ტურის წინააღმდეგ. ჩვენ გვჭირდება ისეთი კულტურა, რომელიც
შეაიარალებს პროლეტარიატს და წინ წასწევს მუშების და გლეხე-
ბის საქმეს.

ტყუილად ფიქრობს ზოგიერთი პოეტი და ხელოვანი, რომ ჩვენ
ამ საქმეებში არ უნდა ჩავერიოთ. ჩვენ არა თუ ჩავერევით ასეთ საქ-
მეებში, არამედ ვიბრძოლებთ მათ წინააღმდეგ.

**პროლეტარული მშენებელი უნდა ხელმძღვანელოდნენ
ლიბერატურას**

უკანასკნელ ხანებში ადგილი ჰქონდა სასიხარულო მოვლენას.
ამიერ-კავკასიის მწერალთა დაახლოებას, მათი კულტურულად და-

კავშირებას. და აქ გარკვევით უნდა ითქვას, რომ საქმეს ჩვენ უნდა მივსცეთ პროლეტარული შინაარსი, სწორი ხელმძღვანელობა უნდა გავატაროთ. სხვა სიტყვებით მწერალთა ამ კავშირში ხელმძღვანელი მთავარი როლი ჩვენს მწერლებს, პროლეტარულ რაზმს უნდა ეკუთვნოდეს, როგორც არ უნდა იყვეს ა.-კ. პროლეტარული მწერალთა მდგომარეობა, ისინი მაინც იმდენად ძლიერნი არიან, რომ მათ უფლება აქვთ ხელმძღვანელობა გაუწიონ ამიერ-კავკასიის ლიტერატურას.

მე უნდა ვსთქვა, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენს პროლეტარულ ლიტერატორებს საქართველოში აქვთ მთელი რიგი ნაკლოვანებანი, ისინი მაინც იზრდებიან. ქვეყნის ზრდასთან ერთად, სამეურნეო და კულტურულ მშენებლობის ფრონტებზე მიღწევების ზრდასთან ერთად. ამას წინადა ბეჭდვითი სიტყვის დღის 5 მაისისათვის პროლეტმწერლებმა გამოსცეს მებრძოლი შინაარსის გაზეთი და უნდა აღინიშნოს, რომ ამ შემთხვევაშიც ადგილი აქვს მიღწევას, რაც გამოიხატება იმაში, რომ ამ გაზეთში გაბედული ტონით ისინი სცხებენ ნაციონალისტურ და ბურჟუაზიულ მწერლებს, რომელთაც სურთ თავიანთი ნაგავის ნაციონალურ კულტურად გასაღება.

მაგრამ უნდა ითქვას, რომ ამ პროლეტარულ ლიტერატორებს აქვთ სერიოზული შეცდომებიც. მთავარი შეცდომა იმაში მდგომარეობს, რომ ამ გაზეთში ადგილი დაუთმეს ზოგიერთ პირებს ჩვენი მტრების ბანაკიდან. გაზეთში მოხვდა ტროცკისტი რაჟდენ კალაძის წერილი, რომელსაც ადგილი არ უნდა ჰქონდეს პროლეტარულ გამოცემათა ფურცლებზე. ეს იყო სერიოზული შეცდომა.

მეორე შეცდომა იმაში მდგომარეობს, რომ პროლეტარული ლიტერატორები ყველას ერთმანეთში ურვევენ: როგორც მემარცხენე, ისე მემარჯვენე თანამგზავრებს. ეს წარმოადგენს საშიშროებას იმ მხრივ, რომ ჩვენს პროლეტარულ ლიტერატორებს არ შეუძლიათ დაიპყრონ და მიიზიდონ ისინი, რომლებიც მათთან მიდიან. პროლეტარული მწერლების ამოცანაა — შეიქნენ ჰეგემონი, არ მიუდგნენ ყველას ერთი საზომით, არამედ აწარმოონ თვითეულისადმი ინდივიდუალური მიდგომა და მტკიცე ხელმძღვანელობით წაიყვანონ ისინი, ხოლო აბსოლიუტურად არა საიმედონი ჩამოკვეთილი უნდა იქნან ჩვენგან.

ეს შეცდომები დაშვებული იქნა და ისინი უნდა გამოსწორდეს. მხოლოდ მაშინ ახალი კულტურის მატარებელთან ნამდვილი ზრდა კიდევ უფრო ფართოდ იწარმოებს.

თეატრალურ ფრონტზედაც აგრეთვე მოგვეპოვება ზოგიერთი მიღწევები. ჩვენი თეატრალური პიესები, მართალია, თარგმნილია, მაგრამ ესეც მიღწევია, რომ ჩვენი საუკეთესო საბჭოთა დრამატურების პიესებს ჩვენ დროულად ვდგამთ ჩვენი საუკეთესო ქართული თეატრების სცენაზე. ასეთი მდგომარეობა გასტანს მანამ, სანამ ჩვენი პროლეტარული ლიტერატორები არ შექმნიან საკუთარ ორიგინალურ პიესებს. ეხლა ჩვენ საბუთი გვაქვს იმედი გამოვსთქვათ, რომ უახლოეს დროისთვის გვექნება საკუთარი პიესები. მთელი რიგი პროლეტარულ მწერალთა შეუდგა პიესების წერას (კარლო კალაძე, სამსონიძე, ზომლეთელი). ჩვენი პროლეტმწერლები შეუდგნენ აგრეთვე პროზის და არა მარტო ლექსის წერას. ეს იქნება ნამდვილი წინსვლა და ეს ჩვენს პროლეტარულ მწერლებს გახდის ნამდვილ წინამძღოლებად. ჩვენი პარტორგანიზაციები კი ყოველნაირად უნდა დაეხმარონ ამ მწერლებს, რომ მათ უფრო მეტი მიღწევები ექნეთ იდეოლოგიურ ფრონტზე.

სამ წელიწადში უნდა მოხდეს წერა-კითხვის
უცოდინარობის ლიკვიდაცია

შემდეგი საკითხია — წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაცია. ამ საქმეს ჩვენ უნდა მივაქციოთ სერიოზული ყურადღება, რადგან ამ მხრივ ჩვენ რამდენიმედ ჩამოვრჩით. ლენინს არა ერთხელ უთქვამს, რომ წერა-კითხვის უცოდინარი პოლიტიკის გარეშე სდგას და რომ წერა-კითხვის უცოდინარ ქვეყანაში კომუნისტურ საზოგადოების აშენება შეუძლებელია. ეს სწორია. ჩვენ ვერ შევსძელით ელემენტალური საქმის შესრულება კულტურულ დარგში — წერა-კითხვის უცოდინარობის სრული ლიკვიდაცია. და ძალიან ნელი ნაბიჯით მივდივართ წინ, რათ მოხდა ეს? ეს მოხდა იმიტომ, რომ ჩვენი საუწყებო ორგანიზაციები, მათ შორის განათლების სახალხო კომისარიატი და პოლიტგანათლების მთავარი სამმართველო სუსტად მუშაობს ამ დარგში.

ისინი ასე მუშაობენ: ადგენენ კალენდარულ გეგმას, აწყობენ თათბირს, ადგენენ რეზოლიუციას — მორჩა და გათავდა. თუ ისინი ფიქრობენ, რომ ამით მოსპობენ წერა-კითხვის უცოდინარობას, ნება მომეცით განვაცხადო, რომ ეს სამწუხარო შეცდომაა. ასე შეიძლება ლიკვიდაცია მოახდინო წერა-კითხვის ცოდნის და არა უცოდინარობის (სიცილი).

როცა აგიტპროკმა და პოლიტგანმა წარმოადგინა წინადადებები, თუ როგორ უნდა მოვსპოთ წერა-კითხვის უცოდინარობა, ჩვენ

მათი სქემა დავიწუნეთ იმიტომ, რომ ამ სქემაში ასე სწერია: 350 ათასი არის წერა-კითხვის უცოდინარი, ჩვენ შეგვიძლია წლურად წერა-კითხვა ვასწავლოთ 50 ათასს, თუ პროლეტარული სახელმწიფო თანხებს მოგვცემს, ხოლო თუ არ მოგვცემს, ამდენსაც ვერ ვასწავლით. ამ ხნის განმავლობაში უცოდინარები კიდევ გამრავლებიან. არავითარი გაუმჯობესება არ მოხდება და ამრიგათ წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაცია მხოლოდ შვიდი ან უფრო მეტი წლის განმავლობაში თუ იქნება შესაძლებელი.

ამგვარად, როცა ჩვენ შევედით რეკონსტრუქტიულ პერიოდში, ჩვენ მკოდნე ხალხი გვესაჭიროება მუშაობის სულ ყველა დარგში და ამიტომ ჩვენ არას შემთხვევაში არ შეგვეძლო, ასეთი გეგმა მიგველო. რა დაავიწყდათ ამ საქმეში? დაავიწყდათ ერთი წერილმანი — პროლეტარული საზოგადოებრივობის არსებობა. ჩვენ გვაქვს ისეთი ბერკეტები, როგორც, მაგალითად, პროფკავშირები, კომკავშირი, ნებაყოფლობითი საზოგადოებანი და სხვ. საჭირო იყო ამ ბერკეტების ამოქმედება, და როცა საკითხს ასე მიუღდნენ, გამოირკვა, რომ წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაცია შესაძლებელია არა შვიდი, არამედ სამი წლის განმავლობაში, და ამისათვის საჭიროა არა მილიონები, არამედ უფრო ნაკლები. საქართველოს კომპარტიის ცეკამ დაადგინა, რომ წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაცია უნდა მოხდეს მუშებს შორის ერთ წელიწადში, სასოფლო-სამეურნეო მუშებს შორის — 2 წელიწადში, ხოლო 3 წელიწადში წერა-კითხვის უცოდინარობა აღმოფხვრილი უნდა იქნას მთელ მოსახლეობაში. ეს შესაძლებელია მხოლოდ და მხოლოდ იმ პირობით, თუ ამ საქმეში ჩაბმული იქნება მთელი ჩვენი პროლეტარული საზოგადოებრივობა. მე არ მოვითხოვ, რომ ეს საქმე ჩვენ მოვაშოროთ განათლების სახალხო კომისარიატს, არამედ ვამბობ, რომ პროფკავშირები, კომკავშირის საზოგადოებრივი ორგანიზაციები, სტუდენტობა, მწერლობა და ყველანი უნდა ჩაბმულ იქნან ამ უდიდესი მნიშვნელობის საქმეში. ჩვენ მაშინ მხოლოდ შევსძლებთ წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციას 3 წლის განმავლობაში, და მხოლოდ მაშინ შეგვეძლება ვსთქვათ, რომ ჩვენ მართლაც წერა-კითხვის მკოდნე ქვეყანას წარმოვადგენთ.

წიგნის შესახებ

ეხლა ჩვენი წიგნის მდგომარეობის შესახებ. ამ მხრივ ჩვენ უთუოდ გვაქვს მიღწევები. სახელგამმა დიდი მუშაობა გააჩაღა. თუმცა ჯერჯერობით ეს მუშაობა უმთავრესად რიცხვობრივად არის დიდი.

თუ შევეხებით მას თვისებრივად, დავინახავთ თითო-ორილა გამოცემებს, რომლებიც ყოველმხრივ მოსაწონია. მაგალითად, ლენინის თხზულებათა გამოცემა, მართლაც მეტად სასიხარულოა ეს გამოცემა, ეს დიდი გამარჯვებაა კულტურის ფრონტზე, უეჭველ გამარჯვებათ ჩაითვლება აგრეთვე მარქსის გამოცემა ქართულ ენაზე, მაგრამ დანარჩენი მხრით ჩვენ კიდევ ვხედავთ კუსტარშინას, წიგნის გავრცელების საქმე ცუდათ არის დაყენებული. ჩვენ კიდევ არ გვაქვს მასიური იაფი წიგნი მუშებისა და გლეხებისათვის. ეს იმით აიხსნება, რომ ამ საქმეში არ არიან ჩაბმული არც პარტია, არც კომკავშირი, არც პროფკავშირები, არც კოოპერატიული ორგანიზაციები. ამ უკანასკნელთ განსაკუთრებით ევალებათ ზრუნვა ამაზე, მათ ეს თავის საქმედ უნდა მიაჩნდეთ. ინიციატივის გარეშე ჩვენ აქ ვერაფერს გავხდებით. ამჟამად ჩვენ აქ ვხედავთ, რომ ამ მხრივ მუშაობა გამოცოცხლდა, მთელ რიგ რაიონებში, თბილისშიც და ბათომშიც. პირველი ნაბიჯი ბათომმა გადასდგა, დაიწყო შეჯგობრებები და გამოწვევა ამ დარგში. ყოველივე ეს ძალიან კარგი წამოწყებაა, რის შედეგადაც ჩვენ ვხედავთ, რომ წიგნი თანდათან ვრცელდება სოფელში.

ინიციატივა და თვითმოქმედება ჩვენ აქ გვესაჭიროება ისევე, როგორც ყოველ სხვა დარგში. ეს საქმე არ უნდა კეთდებოდეს კაზიონურად, სახელგამმა უნდა გამოაცოცხლოს მუშაობა. უმთავრესად კი მან მუშაობა უნდა გააცხოველოს ეროვნულ უმცირესობათათვის ლიტერატურის გამოცემის საქმეში. ჩვენ მთელი რიგი დადგენილებები გვაქვს ამ საკითხის შესახებ, მაგრამ მიუხედავად ამისა ჩვენი მდგომარეობა ოდნავადაც არ გაუმჯობესდა. სახელგამს ისიც კი ვერ მოუხერხებია, რომ სომეხი მწერლები ქართულ ენაზედ გადმოგვეთარგმნა, ვერ მოუხერხებია, რომ მეტი სახელმძღვანელო გამოდიოდეს სომხურ, თურქულ და სხვა სკოლებისათვის. მიუხედავად მთელ რიგ მითითებებისა, ამ დარგში ჩვენ ძირითად გარდატეხას ვერ მივაღწიეთ, უნდა გავიგოთ, რომ საქართველოს სახელგამი საქიროა სცემდეს ლიტერატურას არა მარტო ქართულ ენაზე, არამედ, აგრეთვე იმ ეროვნებათა ენებზედაც, რომლებიც საქართველოში ცხოვრობენ. ეს უნდა შეიგნონ სახელგამის ხელმძღვანელებმა და მაშინ ჩვენ შეგვეძლება სრული მადლობა უთხრათ სახელგამს, ხოლო მანამდე კი ჩვენ მადლობას ვეტყვით მხოლოდ კარგისათვის, ხოლო რაც ცუდია, იმას მინუსად ჩაუთვლით.



ამხანაგებო, საკითხი, რომელსაც აგრეთვე ბრძოლა რელიგიის წინააღმდეგ, ხოლო, ამავე დროს ადგილი აქვს ხაზის გამრუტებას ადმინისტრაციული ბრძანებლობის მხრივ. ჩვენ რელიგიას აღმოვფხვრით მხოლოდ მაშინ, თუ სისტემატიურად ჩავატარებთ სწორ მეცნიერულ მუშაობას და ამ საქმეში ჩავაბამთ საუკეთესო ძალებს. ლენინი რელიგიის შესახებ შემდეგს სწერდა:

„რელიგია არის ოპიუმი ხალხისათვის, — მარქსის ეს გამოთქმა ქვაკუთხედი მარქსიზმის მთელი მოძღვრებისა რელიგიის საკითხში, ყველა თანამედროვე რელიგიებს და ეკლესიებს, ყველა და ყოველგვარ რელიგიურ ორგანიზაციებს მარქსიზმი ყოველთვის იხილავს, როგორც ბურჟუაზიული და რეაქციის ორგანოებს, რომელნიც ემსახურებიან ექსპლოატაციის დაცვას და მუშათა კლასის გაბრუნებას. ✓“

და ამავე დროს, ენგელსი, არა-ერთხელ კიცხავდა იმ ხალხს, რომელსაც სურდა სოციალ-დემოკრატიაზე მეტი „მემარცხენეობის“ გამოჩენა, სურდა შეეტანა მუშათა პარტიის პროგრამაში ათეიზმის პირდაპირი აღიარება, რელიგიისათვის ომის გამოცხადების სახით. 1874 წელს, ენგელსი, როცა ის ლაპარაკობს კომუნის დეზერტირების, ბლანკისტების ცნობილ მანიფესტზე, სისულელეს უწოდებს მათ მიერ მყვირალა ფრაზების გამოსროლას და ომის გამოცხადებას რელიგიისათვის. ის ამბობს, რომ ომის გამოცხადება ეს საუკეთესო საშუალებაა იმისათვის, რომ გამოკოცხლებული იქნას ინტერესი რელიგიისადმი და შეფერხდეს რელიგიის ნამდვილი აღმოფხვრა“ (ლენინი. ტომი მე-II-ე, გვ. 251).

ყოველდღიური ცხოვრების ფაქტები გვიჩვენებენ, რომ ადმინისტრაციულ ძალდატანებამ გამოიწვია ის, რომ ეწყობა დების და ძმების საზოგადოებანი რელიგიის დასაცავად, ქართულ ეკლესიებში გამოჩნდნენ მომღერალთა გუნდები. მე ვფიქრობ, რომ აქ განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს კომკავშირის იმისათვის, რომ სწორად წარიმართოს ბრძოლა, რომ მეტი შედეგი იქნეს მიღწეული, ვინემ ეს იყო დღემდე. ✓

გეგმვითი სიტყვა

ეხლა მე მინდა შევეხო ჩვენს ბექდვითი სიტყვას. ბექდვითი სიტყვას დიდი მნიშვნელობა აქვს განსაკუთრებით ეხლა, როცა ჩვენ უნდა დავრახმოთ და აღვზარდოთ მასები. უნდა ითქვას, რომ ამ დიდ ამოცანას ჩვენი ორგანოები შეძლებისდაგვარად ასრულებენ.

მუშგლექცორთა მოძრაობა იზრდება. საქართველოს მუშგლექცორთა ყრილობაზე დავინახეთ, რომ მუშების, მოჯამაგირეების და გლეხების დიდი რაოდენობაა ჩამბული ამ მოძრაობაში. მაგრამ ჩვენი მუშგლექცორთა სიტყვის ნაკლი მდგომარეობს იმაში, რომ ჩვენი გაზეთები დღევანდელი დღის საჭირბოროტო საკითხებს, ჩვენს გადაუდებელ მოთხოვნილებებს არ აყენებენ, ან მათ ნაკლებ ყურადღებას აქცევენ. ეს ნაკლი ყოველ მიზეზის გარეშე უნდა გამოსწორდეს. უნდა გამოვიყენოთ კომუნისტების, პროლეტარულ მწერლების ყველა ძალები იმისათვის, რომ ჩვენი ორგანოები გახდნენ ნამდვილ მებრძოლ ორგანოებათ. მართალია ამ დარგში გვაქვს ერთგვარი მიღწევები, მაგრამ ეს არ არის საკმარისი.

რაც შეეხება „კომუნისტს“, ჩვენს ცენტრალურ ორგანოს, მომავალ საბიუჯეტო წლიდან მისი ტირაჟი 40.000 მეტი იქნება, და იგი ყოველგვარ ღონისძიების გარეშე გამოვა. საქართველოსა და მთელ ამიერ-კავკასიაში ეს იქნება ერთად ერთი გაზეთი, რომელიც სახელმწიფოს არც ერთ კაპიკ ფულს არ მოსთხოვს (ტაში).

რადგანაც ახალგაზრდობის თეორეტიული მოთხოვნილება დღიდან დღემდე იზრდება, საჭიროა „ბოლშევიკ“-ის გამოცემა ქართულ ენაზე. მოზარდი ახალგაზრდობა, რომელიც უნივერსიტეტში, სკოლებში და თვითგანვითარების წესით სწავლობს, ვერ ერკვევა მარქსიზმის და ლენინიზმის საკითხებში. საჭიროა ახალგაზრდობის თეორეტიულად შეიარაღება და „საქართველოს ბოლშევიკ“-ის გამოცემა ქართულ ენაზე, რომელმაც უნდა უჩვენოს ახალგაზრდობას სწორი თეორეტიული გზა, რათა ჩვენს მოწინააღმდეგეებს ხელებიდან წავართვათ თეორეტიული ზეგავლენის შესაძლებლობა. ამ ორგანომ ჩვენ მოზარდ თაობას თეორეტიული ცოდნა უნდა მისცეს. ცენტრალურ კომიტეტს უნდა დაევალოს პრაქტიკული ნაბიჯების გადადგმა ამ მიმართულებით.

აი ის მიღწევები და ნაკლოვანებანი, რომელთაც ადგილი აქვს იდეოლოგიურ აღმშენებლობის ფრონტზე.

კვლავ იდეოლოგიური ფრონტის შესახებ. *)

ახლა იდეოლოგიური ფრონტის საკითხებზე. ზოგი ამხანაგი, რომელმაც აქ ილაპარაკა, მისაყვედურებდა, რომ არ შე-

*) ამხ. მიხ. კახიანის საბოლოო სიტყვიდან.



ვეხე ამა თუ იმ საკითხს. ეს მართალია, მე არ შემეძლო ყველა მომენტს შევხებოდი, მაგრამ ვფიქრობდი, რომ ისინი თვითონ მუშაობენ და ნებდენ თავს. აქ გამოვიდა ამხ. გეგენაევა, განათლების დარგის მუშაკი. მე მივგონა, რომ ის გვიამბობდა განათლების დარგში არსებულ ნაკლოვანებათა და იქ მომუშავეთა მოთხოვნილებების შესახებ, მაგრამ მან მეტი იღადა ზუგდიდის საკითხზე. უწინარეს ყოვლისა მას ყურადღება უნდა მიექცია ჩვენი მასწავლებლობისათვის (ხმები მართალია). თუ ჩვენ გვსურს წერა-კითხვის უკოდინარობის ლიკვიდაცია, თუ გვსურს გადავაქციოთ ჩვენი ქვეყანა წერა-კითხვის მკოდნეთ, ყურადღება უნდა მივაქციოთ ჩვენი მასწავლებლობის ათასეულ რაზმებს. რა სიტყვა ამხ. ლენინმა ჯერ კიდევ რამდენიმე წლის წინად სახალხო მასწავლებლობაზე: „სახალხო მასწავლებელი ჩვენში ისეთ სიმალღეზე უნდა დადგეს, რომელზედაც იგი არასოდეს მდგარა და არ სდგას და არც შეუძლია იდგეს ბურჟუაზიულ საზოგადოებაში. ეს არის ჭეშმარიტება, რომელიც არ მოითხოვს დამტკიცებას.

ამ მდგომარეობისაკენ ჩვენ უნდა წავიღეთ იმით, რომ სისტემატიურად, დაულალავად, შეუდრეკელად უნდა ვიმუშაოთ მისი სულიერი ამალღების საქმეზედაც, მისი ჭეშმარიტად მაღალი წოდებისათვის ყოველმხრივ მომზადებაზედაც და, რაც მთავარი, მთავარი და მთავარია, მისი ნივთიერი პირობების ამალღებაზედაც.

სისტემატიურად უნდა გაძლიერდეს მუშაობა მასწავლებლობის შესაკავშირებლად, რომ ბურჟუაზიული წყობილების დასაყრდენიდან, რომელსაც დღემდე წარმოადგენს უკლებლივ ყველა კაპიტალისტურ ქვეყანაში, გადავაქციოთ საბჭოთა წყობილების დასაყრდენად, რომ მისი მეშვეობით გლახობა გამოვიყვანოთ ბურჟუაზიასთან კავშირიდან და მივიზიდოთ პროლეტარიატთან კავშირში“ (ლენინი, ტ. 18, გვ. 115).

ხომ ხედავთ, რა დიდ როლს აკუთვნებდა ლენინი სახალხო მასწავლებელს. ის ამბობდა, რომ, ჯერ ერთი, სახალხო მასწავლებელი უნდა ავიყვანოთ მიუწოდომელ სიმალღეზედაც და, მეორეც, სახალხო მასწავლებლის საშუალებით გლახობა უნდა ჩამოვაშოროთ ბურჟუაზიასთან კავშირს და გადმოვიყვანოთ პროლეტარიატის მხარეზე. რასაკვირველია, ეს ჩვენში კეთდება, მაგრამ ჯერ ცოტაა გაკეთებული. ჩვენ ყურადღება უნდა მივაქციოთ მასწავლებლობის ნივთიერ მდგომარეობას. განა ეს ნორმალურია, როდესაც ჩვენი მასწავლებელი სოფლად იხდის ბინის ჭირას და ყველა კომუნალურ გადასახადს და

ღებულობს კი პატარა ჯამაგირს. ეს არანორმალურია და ადგილობრივ მუშაკთა მოვალეობაა მიაქციონ ყურადღება იმას, რომ გამოიძებნოს საშუალებანი ადგილობრივ ბიუჯეტში და, ყოველ შემთხვევაში, ბინის ქირიდან და კომუნალური გადასახადებიდან მაინც გაანთავისუფლონ მასწავლებლობა. მხოლოდ მაშინ უზრუნველვეყოფთ სახალხო მასწავლებელს, მხოლოდ მაშინ გახდება ის (რა თქმა უნდა, მასწავლებლობის სათანადო გაწმენდის შემდეგ უვარგის ელემენტებისაგან) ნამდვილი სახალხო მასწავლებელი (ტაში).

ახლა პროფესურის შესახებ. ამ პერიოდის განმავლობაში ჩვენ ჩავატარეთ უმაღლეს სასწავლებელთა რაციონალიზაცია, გავაერთიანეთ სახელმწიფო უნივერსიტეტის და სახელმწიფო პოლიტექნიკური ინსტიტუტის საინჟინერო და აგრონომიული ფაკულტეტები. წინადა ამ საკითხში დიდი წინააღმდეგობა გაგვიწია პროფესურამ, მაგრამ დღეს, როდესაც ჩვენ უკვე ჩავატარეთ ეს რაციონალიზაცია, ზოგი პროფესორი, განსაკუთრებით სახელმწიფო პოლიტექნიკური ინსტიტუტიდან, აცხადებს, რომ ისინი მეტად კმაყოფილნი არიან ამ რაციონალიზაციით, რომ დღეს ჩვენ უკვე მოგვეპოვება ნამდვილი ინტერნაციონალური სკოლა, სადაც რუსებს, ქართველებს და სომხებს ასწავლიან რუსულ და სომხურ ენებზე, და რომ ამავე დროს არა თუ არ შელახულა მეცნიერების ინტერესები, არამედ, პირიქით — მათ მოიგეს კიდევ.

სამწუხაროდ, არ შეიძლება იგივე ითქვას აგრონომიული ფაკულტეტის შესახებ არა სწორი ხელმძღვანელობის წყალობით. მე ვფიქრობ, რომ ჩვენ შემდეგშიაც უნდა ვიაროთ ჩვენი უმაღლეს სასწავლებლების გაჯანსაღების გზით.

სრულიად სწორი იყო ამხ. სალუქვაძის წინადადება პროფესურის გადარჩევის შესახებ. ჩვენ უნდა გადავარჩიოთ პროფესორები და ჩავაბათ მუშაობაში ახალგაზრდა ძალები, რომ ნამდვილად გავატაროთ ჩვენი უმაღლესი სასწავლებლების გასაბჭოება.

ეხლა გადავდივარ ლიტერატურის საკითხებზე. ჩემს ძირითად მოხსენებაში მე არ დამისახელებია პროლეტარულ მწერლების ზოგიერთი ნაწარმოები. ახლა მე გადმომცეს პროლეტარულ მწერლების ახლად გამოშვებული რამდენიმე წიგნი. მე მსურს შევჩერდე ამ საკითხზე იმის გამო, რომ ყველა პროლეტარული მწერალი როდი სდგას სათანადო სიმაღლეზე. ავიღოთ მაგალითისათვის ახალგაზრდა პროლეტარული მწერალი — ლორთქიფანიძე. მან წიგნაკი გამოუშვა.



ამ წიგნაკის დასაწყისში, სადაც იგი, როგორც სჩანს, გვაძლევს შე-
სავეალ პლატფორმას, ნათქვამია შემდეგი:

რა გაღრიალებთ!
განა არ მესმის
ბრძოლებმა რატომ გადაიარა;
ეცი რომ ძველი გრძნობების ფესვი
მოსასპობია ჩემში მთლიანად.
მაგრამ არა მწამს, რომ გულზე ყალბად
— თუ სადმე განცდის შავი ტილოა.
ჩემს თავს თვითონვე გაუქრა დაფა!
— ნუ შეეხები, სასიკვდილოა!
და როგორც სხვებმა
ბიბლიის ენით
გავლექო ცაკის დადგენილება,
ან კომპარტიის დირექტივების
დავიწყო უწნოდ გადამღერება.

აი, ამხანაგებო, იმ მწერლის მრავალმხედველობისათვის, რომე-
ლიც თავის თავს პროლეტარულ მწერალს უწოდებს, იმ გრანდიო-
ზულ კლასობრივ ბრძოლების ეპოქაში, რომლებიც სწარმოებს ჩვენს
ქვეყანაშიც და ჩვენი ქვეყნის გარეთაც, ფრიად დამახასიათებელია
ლაპარაკი იმის შესახებ, რომ ბრძოლებმა უკვე გადაიარა, რომ შე-
ნელდა ბრძოლის წყურვილი, და, დახეთ, მას არ სურს უმღეროს
თავის ლექსებში პარტიის დირექტივებს. რას გავს ეს სტილი? განა
შეიძლება ასე ლაპარაკი ჩვენს ეპოქაში, როდესაც ჩვენს ქვეყანაში
სწარმოებს კაპიტალიზმის ფესვების აღმოფხვრა, ხოლო დასავლეთში
მუშათა კლასი სასტიკად ებრძვის ბურჟუაზიას?

აი კიდევ მეორე პოეტი — იონა ვაკელი, რომელიც სწერს „სა-
ქართველოზე“. საერთოდ ჩვენს პოეტებს, პროლეტარულს და არა-
პროლეტარულს, ავადმყოფობად გადაეჭკათ სწერონ უეჭველად სა-
ქართველოზე, საერთოდ ქართულ რასაზე, ქართულ სისხლზე და სხვ..
აი, რას სწერს იონა ვაკელი:

და ამ დღლილში შორს გაეჭანე,
სამშობლო მხარე, სისხლიან დალით,
შენ ხარ უცდავი ბრძოლის ქვეყანა,
სამყაროს გულზე — გაშლილი ბალი.
და მე ვოცნებობ ამ გაშლილ ბალში —
უნდა ვკონაედეთ ქარხნების კონებს,
გვჭონდეს სიცოცხლის გაჭანებაში
სხვა ხალხთა სწორი ძალა და ღონე.
ვიყავით ძველი ტომის და ჯიშის,
მაგრამ მომავალ ახალ ეპოქებს —

ჩვენ არაოდეს არ უცქერთ შიშით,
ჩვენ ამ ბრძოლაში არ გვეყვს მეტოქე
და ყველა აქ ვართ დღეს მოგროვილი...
ქართული სისხლი თავით მზის ფერია
და ამ სისხლითვე დაგვიწერია
დროშაზე: ჭემა მოოქროვილი!



ამას წინად ნაციონალისტური მწერალი გერონტი ქიქოძე სწერდა, რომ საქართველო რაღაც განსაკუთრებული ქვეყანააო, და იგი თავის მხრივ იმსჯელებდა პატრიოტიზმით, რომ მის ნაციას ჰყავს დიდებული ადამიანები, თუმცა ისინი მისთვის მტრული პარტიის წარმომადგენელი არიან, აქ კი ვაკელი სწერს, რომ ქართული სისხლი რაღაც განსაკუთრებული სისხლიაო. მე არ ვიცი ჯანსაზღვრის რომელ ლაბორატორიაში მოახდინეს ქართული სისხლის ანალიზი, მაგრამ ყოველ შემთხვევაში ის კი ცხადია, რომ ამას არაფერი აქვს საერთო პროლეტარულ პოეზიასთან. შემდეგ ვაკელი სწერს მიმართვას. როგორ გვონიათ, ვის — მუშათა კლასს, ფაბრიკას და კოლმეურნეობას, თუ კომკავშირისა და პიონერების სულ უფრო და უფრო გაზრდილ კადრებს? სრულიადაც არა — ეს გახლავთ „წერილი ძროხისადმი“. (სიცილი).

აი რას სწერს იგი ამ შრომის შესახებ:

მრავალ ბრძოლებით მოქანცული და შებერტყილი
მოვალ და ისევ მეგობრულად მოგეფერები.
ნეტაც შენსავით მაინც ვიყო მე უღარდელი.
მაგრამ რა ვუყოთ, ცხოვრებამ ხომ ასე იწება:
შენ სძოვდე ბალახს, მე კი სევდის მკლავდეს ჩქერები.
ხომ სულ ერთია, დაებრუნდები მაინც ოდესმე
და ძველებური სიგულწრფელით მოგეფერები.

ეს გახლავთ იდილია, რომელიც თავის დროზე ასწერა ილია ქავჭავაძემ, როდესაც მიმართავდა ხიკორა ხარს. მხოლოდ იქ იყო ხარი, აქ კი ძროხა. ვაკელი ლაპარაკობს იმის შესახებ, რომ მას სურს მივიდეს ძროხასთან და მასთან იყოს, მასავით გულკეთილი და უწყინარ არსებად, რადგანაც იგი დაიღალა დიდი ბრძოლების შემდეგ და სურს დაისვენოს.

უწინარეს ყოვლისა უნდა ითქვას, რომ ვაკელი ვერ დაიღლებოდა ბრძოლისაგან იმ უბრალო მიზეზის გამო, რომ იგი არ იღებდა ამ ბრძოლებში მონაწილეობას. რატომ იღებს იგი თავის თავზე იმ

ბრძოლებს, რომლებსაც აწარმოებენ მუშათა კლასი და პარტია? რა თქმა უნდა, იგი ვერ მოერევა ამ მძიმე ტვირთს და იგი კპოტრის ნულოვანი ნუგეშს ძროხის ალერსში.

ისეთ მომენტში, როდესაც სწარმოებს გადამწყვეტი შეტაკებები: კაპიტალისტურ სამყაროსთან, მან ვერაფერი ვერ გამონახა იმაზე უკეთესი, რომ ისეთივე გულკეთილი და უწყინარი იყოს, როგორც „ძროხა“.

ამას არაფერი აქვს საერთო ჩვენი პარტიის ხაზთან, ძლევამოსილ პროლეტარიატის ხაზთან ჩვენ ეს არ გვპირდება: ჩვენ გვჭირია გამაზხნევებელი, ჯანსაღი ოპტიმიზმი, ჩვენ გვჭირია მღერა ფაბრიკა-ქარხნებისათვის, ყველა იმ მშვენიერების, რაც დიად სოციალისტულ ქვეყანაში მოიპოვება, ხოლო ასეთი ნაციონალიზმი და ძროხის პოეზია ჩვენ არ გვჭირდება. (ტაში).

ამის შემდეგ უნდა დავასკვნათ, რომ პროლეტარულმა მწერლებმა სერიოზულად უნდა მოჰკიდონ ხელი სწავლა-მეცადინეობას, რომ საკმარისი არ არის მხოლოდ ლექსების ფორმა იცოდნენ, არამედ უნდა იცოდნენ მარქსიზმიც, ლენინიზმიც, იცოდნენ, თუ რა ხდება ჩვენს გარშემო რა ბუმბერაზული მუშაობა სწარმოებს ჩვენში.

სანამ პროლეტარული პოეტები ამას არ ისწავლიან, სანამ არ გაეცნობიან მარქსისა და ლენინის მოძღვრებას, მანამდე გაუძნელდებათ პეგემონად გადაქცევა. ახლა ყველა ამ ლორთქიფანიძეებმა, ვაკლებმა და სხვებმა უნდა ისწავლონ, რათა არ დასწერონ ისეთი რამ, რისთვისაც ჩვენ სირცხვილი გვეუფლება ხოლმე. ამიტომ, თუმცა არ ვარგა ყრილობაზე ასეთი დიდი დეფექტების შესახებ ლაპარაკი, მაგრამ მაინც უნდა ვილაპარაკოთ, რათა ეს ამხანაგები წელში გამაგრდნენ და შეეძლოთ ბრძოლა ნაციონალისტურ და ბურჟუაზიულ მწერლებთან, ვინაიდან თუ ცოდნას არ შეიძენენ, თუ ძველი კულტურის ელემენტებს არ შეითვისებენ, ლაპარაკი არ შეიძლება ახალს პროლეტარული კულტურის შექმნის შესახებ. აუცილებლად ყურადღება უნდა მიექცეს სწავლა-მეცადინეობის საქმეს. მეტი სწავლა, სწავლა და სწავლა და შემდეგ წერა და დაბეჭდვა თავისი წერილებისა, ლექსებისა, პროზისა. ყურადღება უნდა მიექცეს აგრეთვე იმასაც, რომ მწერლები განკუთვნილებულნი არ იყვნენ და მეტი ბოლშევიკური, იდეური გამობრძმედა მიიღონ პარტიასა და კომკავშირში.



ვინ უფრო ახლო მუშებთან

სოციალისტური შეჯიბრება მშრომელი მასების რევოლუციონური აქტიობის ერთ-ერთი საუკეთესო ფორმაა. როცა ადამიანი ადამიანისთვის მგელია და ყველა მხოლოდ იმისთვის იბრძვის, რომ სხვის ხარჯზე თავისი „ბედნიერება“ ააგოს, — აქ შეუძლებელია შეჯიბრის პროგრესული მნიშვნელობის ბოლომდის დაცვა.

შეჯიბრი მაშინ არის პროგრესული მოვლენა, როცა მიზეზი და მიზანი ამ შეჯიბრისა საზოგადოებრივი კეთილდღეობაა.

ყოველივე ეს რა თქმა უნდა არ უარყოფს პირად დაინტერესებას, მაგრამ გულისხმობს, რომ პირადი დაინტერესება შედუღებულია საზოგადოებრივ ინტერესთან. აი ასეთი შეჯიბრების განვითარებას, გაღრმავებას და პოპულიარიზაციას წარმოადგენს სოციალისტური შეჯიბრება.

რატომ ვაწარმოებთ შეჯიბრებას? იმიტომ, რომ ვისწავლოთ უკეთ მუშაობა, ვისწავლოთ უკეთ მართვა და ბრძოლა.

შეჯიბრება ერთ-დამიანე დროს თვითკრიტიკაც არის. როდესაც ორ ადამიანს ან დაწესებულებას შორის შეჯიბრია, ორივე ერთმანეთს აკრიტიკებენ და თვითონაც თავისთავს აკრიტიკებენ, რათა არ ჩამორჩენ საერთო ტემპს.

საიდან და სად წარმოიშვა შეჯიბრების იდეა? წარმოიშვა იგი მუშა კომკავშირელების წრეებში. მისი წარმოშობის უშუალო მიზეზი იყო შეცდომები და ნაკლოვანებანი, რომელსაც ადგილი ჰქონდა ჩვენ წარმოებებში.

მუშამ იგრძნო თავისი თავი წარმოების პატრონად, მან საჭიროდ ჩასთვალა თავისივე კეთილდღეობისთვის უფრო მეტი ენერჯით საქმისათვის მოეკიდა ხელი. სოციალისტური შეჯიბრება ეს არის მშობლიური ზრუნვა თავისი წარმოებისა და საქმის მიმართ. როდესაც ადამიანი მექანიკურად დღიდან დღეში იმეორებს ერთ და იმავე შრომის მძამე პროცესებს, ძალაუნებურად შესაძლოა მუშაობისადმი ინტერესის დაჩლუნგება, ადამიანის მექანიზაცია და ენერ-



გის მოდუნება. მაგრამ თუ ერთი, ფიზიკური, მიზეზი მუშას უნებ-
ლიეთ მოდუნებისკენ ეზიდება, სამაგიეროდ, მეორე, კლასობრივი შე-
ნება სოციალიზმისთვის ბრძოლის აუცილებლობისა მას ამ შრომის
ინტენსიფიკაციისკენ მოუწოდებს. ამ ორი მოწინააღმდეგე მოვლე-
ნათა შეხვედრამ წარმოშვა სოციალისტური შეჯიბრება.

მეორე მხრივ დიდი გმირობაა საჭირო იმისთვის, რომ ჩვენი ჩა-
მორჩენილი ქვეყანა დაეწიოს ევროპის ტეხნიკას. მაგრამ ეს აუცილე-
ბელია, უამისობა შეუძლებელია და თუ ინგლისის არტილერიის წი-
ნააღმდეგ სამოქალაქო ომში წითლები თითქმის „შიშველი ხელე-
ბით“ იღებდნენ სიმაგრეებს, ეხლაც საწარმოო ფრონტის გასწვრივ,
იქა-აქ ხშირად თითქმის ასეთივე შიშველი ხელებით გვიხდება სიძნე-
ლეებთან შებმა. აი ამ სიძნელების დაძლევის, გ მ ი რ უ ლ ი შეტე-
ვის და კლასობრივი ბრძოლის ერთ-ერთი გამოსახულებაა სოციალის-
ტური შეჯიბრებაც.

როგორი შეჯიბრება შეგვიძლია გავმართოთ მწერლებს და კერ-
ძოთ პროლეტარულ მწერლებს შორის? აქაც შეჯიბრება იმავე ხა-
სითისა იქნება, როგორც წარმოებაში, მაგრამ საქმე გვექნება სხვა
მასალასთან და სხვა კვალიფიკაციის მუშაკებთან.

როცა ქარხნებს შორის ან ერთ ქარხნის შიგნით შინაცხური
შეჯიბრება სწარმოებს არის განსაზღვრული პროგრამა შეჯიბ-
რებისა. მე ვიწვევ ვ შ ი ნ ა ც ე ხ უ რ შეჯიბრებაზე
შ ე მ დ ე გ პ რ ო ლ ე ტ ა რ უ ლ მ წ ე რ ლ ე ბ ს და კ რ ი ტ ი-
კ ო ს ე ბ ს და ვაყენებ განსაზღვრულ პროგრამას.

ვიწვევ პოეტებს: ალ. მაშაშვილს, კ. კალაძეს,
ფ. ნაროუშვილს, კრიტიკოსებს: ბ. ბუაჩიძეს, შ. რა-
დიანს და ა. სულავეას.

პროგრამა შეჯიბრების: მუშათა ყოფა-ცხოვრე-
ბის მოცემა. მაგრამ ჩვენ ამ მხრივ ძლიერ მოვისუსტებთ. ყო-
ველივეზე „გვიმღერია“ და მუშათა ყოფა-ცხოვრება ჯერ არც ვი-
ცით და არც მოგვიცია. მეორე მხრივ, ყოველმა ჩვენთაგანმა სა-
ერთო ხაზებში რა თქმა უნდა ძალიან ბევრი იცის საერ-
თოდ მუშების ცხოვრების შესახებ. ამიტომ, რომ არ ვწეროთ სა-
ერთოდ მუშებზე და არ გადავარდეთ რიტორიკაში ან მუშების სან-
ტიმენტალურ-ხალხოსნურ იდეალიზაციაში, ამიტომ საჭიროა
შეჯიბრი გაიმართოს დოკუმენტალურ პროზა-
ში ან ლექსში. საჭიროა რომ მასალა, რომელიც დაიბეჭდება
შეჯიბრებისათვის, იყოს აღებული კონკრეტულად ცნობილი ქარ-
ხნის წარმოების ან მალაროს ცხოვრებიდან, რათა შევძლოთ შევა-

მოწმოდ შემჯობრებელთა ცოდნა მუშების ყოფა-ცხოვრებისა. მე პუბ-
ლიცისტი-ჟურნალისტი და არა მხატვრული მწერალი ვარ და ამიტომ არ შემიძლია ვაყვე შეჯობრებაში პოეტს მისივე ენაში, და გარდა ამისა მე ვაყენებ არა ფორმალური შეჯობრის იდეას, არამედ შეჯობრის თემატიკის სფეროში.¹⁾ საკითხი ისმება ასე: ვისაც როგორი ენაზე უნდა დასწეროს ნაწარმოები თანამედროვე მუშების ცხოვრებიდან და დამტკიცოს, რომ მან სხვაზე უკეთ იცის მუშათა ყოფა-ცხოვრება. ფორმალური შეჯობრი, იმაზე თუ ვინ უკეთესი კვალიფიკაციისაა, ჯერ ნადრევიანია. ჩვენ ჯერ არ ვართ სრულიად დამოუკიდებელი კვალიფიკაციური მუშები და რომც ვიყვეთ ჯერ თემატიური შეჯობრის გამოცხადება აჯობებდა.²⁾

რაც შეეხება ენას, მე პირადად პუბლიცისტურ-მხატვრული მიმდებარებათა ენაზე გამოვდივარ და ვინაიდან ყველასთვის, როგორც პოეტისათვის, ისე კრიტიკოსისთვის ეს ენა ცოტად თუ ბევრად მისაწვდენი უნდა იყვეს, როგორც საშუალო ენა წმინდა მხატვრობასა და პუბლიცისტიკას შორის, ამიტომ სხვებსაც ვურჩევთ ამ ენაზე გამოვსვლას, თუმცა კი ვიმეორებ, რომ პრინციპში რა თქმა უნდა სჯობია ნება დავართოთ ყველასთვის იმ ენაზე გამოვსვლა, რომელითაც მას ეხერხება.

3. ქიქოძე.

¹⁾ თუ ამხ. ქიქოძეს თემატიკა ესმის როგორც ობიექტი — მაშინ საქმე გვაქვს საკითხის არა-ლიტერატურულ დასმასთან, რადგან თემა ყოველ საგანზეთო შენიშვნაშია, თვითნებური წარმოება თავის-თავად თემა — მწერლის ამოცანა კი არის ეს თემები აიყვანოს მწერლობის ხარისხში. იმ შემთხვევაში, თუ ქიქოძეს თემა ესმის როგორც შემოქმედებითი მასალა, მაშინ ის ჩაქარდნილია წინააღმდეგობაში, რადგან მწერლის მიერ გადაუმუშავებულ მასალებში ყოველთვის არის ფორმალური მომენტი.

²⁾ ავტორს შემეძლოდა ესმის შეჯობრი, როგორც მწერლობაში, ისე საერთოდ. წარმოების დარგში შეჯობრის ერთი უმთავრესი მიზანი არის პროლეტკიის ხარისხის აწევა, მისი რიცხვობრივ-ხარისხობრივი ზრდა. ასევე ისმება საკითხი მწერლობაშიც იმ განსხვავებით, რომ ხარისხში ორგანიზულად ერთიანდება იდეოლოგიური მომენტიც. მტკიცება კი იმისა, რომ ჩვენთვის ნადრევიანია კვალიფიკაციის, ხარისხობრივობის ხაზით შეჯობრება, ეს გარდა იმისა, რომ შეჯობრის მთავარი აზრის არ გაგებას ნიშნავს, პროლეტარულ მწერალთა ძალთა დაუფლებლობაა. „დამოუკიდებელი კვალიფიკაციური მუშებით“ არ ჰოდნა, არამც თუ უშლის ხელს ამ დარგში შეჯობრებას, არამედ სწორედ ამიტომაც არის საჭირო სოციალისტური შეჯობრი პროლეტარულ მწერლობაში. რ ე დ.

შალვა რაღინი

ბელეტრისტიკა და ფაქტობრაფია

(შენიშვნები)

ქართველი „მემარცხენეები“ ენერჯიული ხალხია. ისინი გულ-დასმით ადევნებენ თვალყურს თავიანთ რუს თანამოძმეების („ლეფის“) მუშაობას. ამ უკანასკნელთა რაიმე ახალი „აღმოჩენა“ სათანადო გამოხმაურებას პოულობს ჩვენს „მემარცხენეებშიც“.

ამ რამდენიმე ხნის წინად რუსეთის „მემარცხენეებმა“ წამოაყენეს თეორია „ბელეტრისტიკის სიკვდილის“ შესახებ, რომ დოკუმენტმა დაამარცხა ლიტერატურა, რომ მხატვრული „გამოგონების“ ადგილი დაიჭირა ფაქტმა და სხვ... არ გასულა დიდი დრო, რომ ამავე ჰანგზე ამღერდენ ჩვენი „მემარცხენეები“-ც. ურ. „ქართული მწერლობის“ ფურცლებზე. ლ. ასათიანმა მორცხვად და მიკიბ-მოკიბულად წამოაყენა თეორია „ბელეტრისტიკის სიკვდილის“ შესახებ (იხ. „ქართული მწერლობა“ № 1-2, ა/წ. წერილი „ქართული ლიტერატურა დღეს“). უკანასკნელად, იმავე ურნალის ფურცლებზე (იხ. „ქართული მწერლობა“ № 6-7) უფრო გაბედულად და მწყობრად წამოაყენა თეორია „ბელეტრისტიკის სიკვდილის“ შესახებ ს. ჩიქოვანმა.

გავეცნოთ თუ რას ამბობს ს. ჩიქოვანი „ბელეტრისტიკის სიკვდილის“ შესახებ, რა არგუმენტები მოჰყავს მას თავისი დებულებების დასამტკიცებლად?

ს. ჩიქოვანი სწერს: „საერთო ლიტერატურული ყოფის ტენდენცია კი ბელეტრისტიკის სიკვდილისაკენ მიისწრაფის... შემოდგომა ბელეტრისტიკის სამყაროში უკვე დადგა, მაგრამ ეს მხატვრულ მასალების სიუხვეს კი არ ნიშნავს, არამედ ბელეტრისტიკის სიკვდილს,

ბელეტრისტიკის სიცოცხლის უკანასკნელ წუთებს*. *) ს. ჩიქოვანის თქმით ძველ ლიტერატურულ ფორმებს (რომანს, მოთხრობას და სხვ.) სცვლის ახალი უტილიტარული ფორმები (ფელეტონი, მემუარი და სხვ.): „... ოსტატი ბელეტრისტულ ფორმაში ვერ იმორჩილებს მასალას და უნდა გადავიდეს სხვა ჟანრზე. ჟანრზე, რომელიც უფრო ახლოს დგას მასალის თვისებებთან. როგორც ნახსენები იყო ეს არის მიმოხილვა, ფელეტონი, დოკუმენტალური პროზა და სხვა. ამ გზით მიდის ახალი ფორმების კანონიზაცია. ამიტომ ლიტერატურაში პროგრესიული ჟანრები ხსენებული ფორმებია და მკითხველიც ამ გზით თვითცნობიერდება. ეს ფორმები უახლოვდებიან და გაზეთის გარესკენელში ეტევიან“...

ასეთია ის ახალი „ალმოჩენა“, რომლითაც „მემარცხენებს“ სურთ გაუმსაბინძლდენ საბჭოთა საზოგადოებრივობას; პირდაპირ შეიძლება ითქვას, რომ ამ თეორიით „მემარცხენები“ მეტად საეჭვო, არათანამედროვე გზაზე დგებიან. როგორ შეიძლება სოციალურ ბელეტრისტიკას დაუპირისპიროთ „ფაქტოგრაფია“, და ეს უკანასკნელი ვალვიაროთ ყველაფრით.

ჩვენს სინამდვილეში ფაქტების ორგანიზაციას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს. ფაქტი, რომელიც არ არის ორგანიზაციაქმნილი მატერიალისტური მხატვრული მეთოდით და პროლეტარულ-მარქსისტული მსოფლმხედველობით, არ შეიძლება ჩაითვალოს ემოციონალური ეფექტის მქონე ნაწარმოებათ.

ს. ჩიქოვანი პათეთურათ აცხადებს: „ბელეტრისტიკას მკითხველი წაართვა მემუარულმა ლიტერატურამ, ფელეტონებმა, მოგზაურობის ფიქსაციამ და საერთოდ ფაქტების ლიტერატურამ“. ნუ თუ მკითხველთა ამა თუ იმ ჯგუფის გაქცევა თანამედროვე პროლეტარულ და საბჭოთა მწერლებისაგან, რომელიმე „მანდილოსანის“ მოგონებებისაკენ სოციალურად დადებითი მნიშვნელობის მოვლენაა? ფიქრობთ, რომ არა. აქ შეიძლება დავინახოდ მხოლოდ გაქცევა საერთოდ თანამედროვეობიდან წარსულში, სიძველეში.

გარდა ამისა, ჩვენ ვიცით, რომ მემუარული ლიტერატურა საკმაო რაოდენობით ქვეყნდებოდა წარსულ საუკუნოებშიაც (მე-XVIII

*) „ქართული მწერლობის“ ფურცლებზე. სადაც ს. ჩიქოვანის წერილია მოთავსებული, რედაქციის მხრივ არავითარი შენიშვნა არ არის გაკეთებული. ალბათ ჟურნალის რედაქციაც იზიარებს „ბელეტრისტიკის სიკვდილს“!.. შ. რ.



და მე-XIX საუკ.) დასავლეთ ევროპაში (რუსო, სტერნი, გიუტე, ჰეინე და სხვ.), რუსეთში (ფონვიზინი, კარამზინი, პუშკინი და სხვ.) და საქართველოში (სულხან-საბა ორბელიანი, ხელაძე, ა. წერეთელი, ი. ჭავჭავაძე და სხვ.), მაგრამ არავითარი საბუთი არა გვაქვს ვიფიქროთ, რომ მასა და ბელეტრისტიკას შორის არსებულიყო რაიმე კონკურენცია.

ს. ჩიქოვანი ფიქრობს, რომ გაზეთის ენარს თანდათან დიდი მნიშვნელობა ეძლევა და ამიტომ მას მთლიანად ადგილი უნდა დაუთმოს ბელეტრისტიკამ. საინტერესოა ვიცოდეთ რისთვის? ნუ თუ საგაზეთო ენარის გვერდით არ შეუძლია არსებობა ბელეტრისტიკას? შეიძლება ითქვას, რომ, როგორც საერთოდ ყველა „მემარცხენეები“, ისე ს. ჩიქოვანი ვერ არჩევს ერთმანეთისაგან გაზეთს და ბელეტრისტიკას, ჟურნალისტის და მწერლის მუშაობის მეთოდების სხვადასხვაობას. როგორც სამართლიანად აღნიშნავს ერთი რუსი კრიტიკოსი (ნუსინოვი): „ნიჭიერ, მსხვილ ჟურნალისტის შრომა ყოველთვის ემსახურება ყოველდღიურობას. დიდი მწერლის შრომა კი ემსახურება ეპოქას, თუმცა ეს არ ნიშნავს იმას, რომ დიდი მწერალი არ ემსახურება, ან არ შეუძლია ემსახუროს ყოველდღიურობას. ჟურნალისტის შემოქმედების რეალიზაცია ხდება მოცემული ფაქტის გზით. მწერლის შემოქმედების კი — ფაქტების სინტეზით. ჟურნალისტმა იცის, მწერალი იმცნობს. ჟურნალისტი აგიტატორია, მწერალი — მკვლევარი. უდავოა ის, რომ მწერალი იკვლევს თავისი კლასის მოთხოვნილებების თვალსაზრისით, ის იმცნობს თავისი კლასის თვალეებით“...

ამ ელემენტალური ამბების არევა ნიშნავს იმას, რომ არ გესმოდეს ცალ-ცალკე ჟურნალისტიკის და ლიტერატურის ბუნება, ვერ ხედავდე მათ შორის ხარისხობრივ განსხვავებას.

„მემარცხენე“ ჩიქოვანს არ ესმის ის ელემენტარული ამბავი, რომ ჟურნალისტს არ შეუძლია შესცვალოს ფადეევის „გარდატეხა“, გლადკოვის „ცემენტი“, ე. პოლუმორდინოვის „შაშილარ“, კ. ლორთქიფანიძის „პირველი დედა“ და სხვ., რადგანაც აქ საქმე არის არა ტექნიკაში, არამედ შემოქმედების ხასიათში.

აქვე უნდა ითქვას, რომ ჩვენ სრულიადაც არ უარვყოფთ პრესის, ჟურნალისტიკის უდიდეს მნიშვნელობას, მაგრამ ამ შემთხვევაში საკითხი დგას მეთოდის სხვადასხვაობაზე: მწერლის და ან ჟურნალის-



ტის მეთოდი ძირეულად განსხვავდება ერთმანეთისაგან. ამ მოვლენას
 კი ვერ ითვალისწინებენ „მემარცხენეები“.

არ არის მართალი ჩიჭოვანის შემდეგი განცხადება: „ბელეტრისტიკას მკითხველი არ ყავს. არა ყავს შეგნებული და საზოგადოების აქტიური ნაწილი. მოთხოვნებს მხოლოდ საზოგადოების პასიური ნაწილი კითხულობს, ამას უნდა დაემატოს თვითონ მწერლები და ლიტერატურაში მომუშავე ამხანაგები“. ნუ თუ ცოტათი მაინც თავი არ შეიწუხა ჩიჭოვანმა, რომ საქმის ნამდვილი ვითარება გაეგო ასეთი საპასუხისმგებლო განცხადების დროს? ნუ თუ ის მრავალი გამოკვლევა, სტატისტიკა, რომელიც ამ საკითხისადმი არის მიძღვნილი საწინააღმდეგოს არ ლაპარაკობს? ნუ თუ ცხადი არაა ის, რომ ბელეტრისტიკას კითხვის მხრივ პირველი ადგილი უჭირავს საზოგადოების ისეთ აქტიურ და შეგნებულ ნაწილის უმრავლესობაშია. როგორც არის პარტია, კომკავშირი, მუშები და სხვ. (შეიძლება ჩიჭოვანი ფიქრობს, რომ საზოგადოების ეს ნაწილი პასიურია!...). თავი რომ შეეწუხებია ჩიჭოვანს, მაშინ ის ყოველ ბიბლიოთეკაში მიიღებდა ამომწურავ პასუხს ამ საკითხზე, რომელიც უსათუოდ მის საწინააღმდეგოთ იქნებოდა მიმართული.

როგორც ვხედავთ ჩიჭოვანს თავის დებულებების დასამტკიცებლად „ბელეტრისტიკის სიკვდილის“ შესახებ არავითარი საფუძველიანი არგუმენტები არ მოყავს ამ პირველ წერილში (შემდეგისათვის გვპირდება!...). მისი ეს წერილი საერთოდ უფრო ლოზუნგების შთაბეჭდილებას სტოვებს.

ამგვართ, „მემარცხენეების“ მტკიცებას „ბელეტრისტიკის სიკვდილის“ შესახებ არავითარი საფუძველი არა აქვს. ის თითებიდან გამოწოვილი თეორიაა. *)

*) მოუთმენლად ველით ქართველი „მემარცხენეების“ მუშაობას „ფაქტობრივის“ თეორიის საფუძველზე. ვნახოთ, თუ როგორ გაანადღებენ ისინი პრაქტიკაში თავიანთ თეორეტიულ მტკიცებებს.

შ. რ.



3. კოვალენკო

უკრაინის პროლეტარული ლიტერატურა

უკრაინის ლიტერატურას ჯერ კიდევ რევოლიუციამდე ჰყავდა ცალკეული რევოლიუციონური მწერლები, ისეთი სოციალური ნაწარმოებებით, რომლებიც გვიჩვენებდნენ ზოგჯერ შემადრწუნებელ, მაგრამ ბურჟუაზიულ საზოგადოებრივ წესწყობილებაში არსებულ სინამდვილეს. თავისი ძირებით უკრაინის კლასიკური ლიტერატურა მიემართება უმთავრესად სოფლისაყენ, ამიტომ რევოლიუციონური მწერლები პირველ რიგში სახავდნენ იმ მუშის და გლეხის ბრძოლას, რომელნიც გამოსული იყვნენ სოფლიდან.

კლასიკური ლიტერატურის რევოლიუციონურ ნაწარმოებების შესახებ, ჩვენ მოკლედ ვლაპარაკობთ.

უპირველეს ყოვლისა აღვნიშნავთ ტ. შევჩენკოს, — პროლეტარული ლიტერატურის წინამორბედს, უკრაინის დიდ მებრძოლ მწერალს.

მ. კოცუბინსკი ბევრს მუშაობდა 1905 წლის რევოლიუციის ლიტერატურაში გამოხატვაზე. ის განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევდა რევოლიუციის მიმდინარეობას სოფლად. მისი დიდი მოთხოვნა „ფატა მორგანა“ ნათლად გვისურათებს სოფლად რევოლიუციის პოლიტიკურ და ეკონომიურ მომზადებას, თვით პროცეს სტიქიურ აჯანყებისა და დასასრულს — დამსჯელი რაზმებით სოფლების განადგურებას.

მეორე დიდი პროზაიკი მეცხრამეტე საუკუნისა, რომელიც ეხლა ემიგრაციაში იმყოფება — ვ. ვინიჩენკო თავის ადრინდელ ნაწარმოებებში აგვიწერს სასოფლო-სამეურნეო პროლეტარიატს, კერძოთ სეზონის მომუშავეებს — (зародитиан“), გვიჩვენებს მათი მუშაობის მძიმე პირობებს პანების სამფლობელოში და მათში რევოლიუციონური პროცესის ზრდას. მაგრამ ვინიჩენკომ უფრო გარკვეულად გამოხატა არა პროლეტარიატი, არამედ წვრილბურჟუაზიული,

„პარტიული“ (უ. ს. დ., ს. რ.) ინტელიგენცია და მისი დაცემით ევოლიუცია 1905 წლის შემდეგ რეაქციის დროს.

რევოლიუციონურ განწყობილებებს და თემებს სახავედენ, უფრო საერთო ფორმებში, ლოზუნგებით და ალეგორიებით, გარკვეული ნაციონალისტური განწყობილებებით, ზოგიერთი პოეტი-მოდერნისტი (ქალაქის წვრილბურჟუაზიულ ინტელიგენციის მიმართულება), კერძოთ ო. ო. ლ. ე. ს. ი, უმეტესობა მათგანი კი გატაცებული იყო ინდივიდუალისტური პრობლემებით (ნიცშეანცობა, გატაცება „წმინდა“ ესტეტიკით და სხვ.).

მოდერნისტები, საკუთრივ კი მათი ცალკეული სახეები (სიმბოლისტები და სხვ.) არა თუ ცოცხლობდნენ რევოლიუციამდე, არამედ ოქტომბრის რევოლიუციის პირველ წლებში (1917 — 1919 წ.) აითვისა რა მისმა მემარცხენე ნაწილმა რევოლიუციონური იდეოლოგია (რამდენათაც ამისათვის ხელს უწყობდა თავიანთი მსოფლმხედველობა), გამოვიდნენ, როგორც რევოლიუციის მემარცხენე თანამგზავრები და ზეგავლენას ახდენდნენ ფორმალურად პროლეტარული ლიტერატურის წარმომადგენლებზე.

ამიტომ საჭიროა დავასურათოთ ის ფონი, რომელზედაც ვითარდებოდა პროლეტარული ლიტერატურა.

ნიადაგი პროლეტარული მწერლობისათვის უკრაინაში მომზადებული იყო რამდენიმეთ წინამორბედ რევოლიუციონურ მწერლობის მიერ, მათგან პროლეტარული მწერლები ზშირად სწავლობდნენ და ეხლაც სწავლობენ, მაგრამ მიუხედავად ამისა, პროლეტარული ლიტერატურის შექმნა შეეძლო მხოლოდ ახალ კლასს — პროლეტარიატს.

პროლეტარული მწერლობის პირველი რაზმები მუშაობდნენ სა-მოქალაქო ომების პირობებში, რომელიც განსაკუთრებით სასტიკი და ხანგრძლივი იყო უკრაინაში.

ხარისხობრივად ახალგაზრდა უკრაინული პროლეტარული ლიტერატურა უკვე სამხედრო კომუნიზმის პერიოდში მკვეთრად განი-რჩეოდა თავის წინამორბედთაგან რევოლიუციონურ-ინტელიგენტურ ფორმაციისა, სარკებლობდა რა მათგან ნაწილობრივ მხოლოდ ფორმის საკითხებში.

პროლეტარული ლიტერატურის პიონერები იყვენ გამოსული გლეხობისაგან და გლეხობასთან ახლომდგარ ინტელიგენციიდან, რომელმაც თავის შემოქმედებაში შეითვისა გლეხთა მინდვრების პოეზიასთან ერთად აგრეთვე წვრილბურჟუაზიულ იდეოლოგიის და ფსი-



საქართველოს
კომუნისტური
პარტია

ქოლოგიის ფენებიც. პოლიტიკურათ პირველი პროლეტარული პოეტები და მწერლები ეკუთვნოდნენ მემარცხენე მიმართულებას უკრაინის სოციალისტ-რევოლიუციონერთა პარტიისა და ეგრეთ წოდებულ „ბოროტბისტებს“, რომლებიც რევოლიუციონური ბრძოლის გავლენით მოვიდნენ ბოლშევიზმთან და 1920 წელს შეუერთდნენ უკრაინის კომუნისტურ პარტიას.

გლახური წარმოშობა გამოჩნდა არა მარტო პოლიტიკურ შეხედულებებში, არამედ ნაწარმოებებშიაც პირველ პროლეტარულ მწერლებში.

ახალგაზრდა და ნიჭიერი პოეტი ვ. ჩუმაკი, რომელიც 1919 წელში დახვრიტა დენიკინელებმა, იწყებს ბუნების პოეზიით, ახალგაზრდულ რომანტიკით, ზოგჯერ დინამიურ-გატაცებულ განწყობილებებით, ზოგჯერ მელანქოლიური („мрійновтома“), ზოგჯერ ინტელიგენტურ ესტეტიზმით გამსჭვალულ მხატვრულ ფაქტებით.

მეორე მხრივ, აღზრდის პირობები, გლახური წრის ზეგავლენა ჯერ კიდევ ბავშობიდან აძლევს მასალას სტიქიურ-რევოლიუციონურ ნაწარმოებთათვის, რომელიც ცეცხლისაკენ და იარაღისაკენ მოუწოდებს გლახებს, წინააღმდეგ პანების და შეფეების.

რევოლიუცია, რომელსაც პოეტი თავიდანვე ღებულობს ურყევად, ამახვილებს „ორი სულის“ კონფლიქტს მის შემოქმედებაში და მიყავს ის ძლიერ სინტეზისადმი, ერთიან რევოლიუციონურ გატაცებაში.

ნაზი მეოცნეზე ლირიკი სწერს აღფრთოვანებულ „პიმნ-პროკლამაციას“, მოუწოდებს აჯანყებულ პროლეტარიატს, გუშინდელი შემოდგომის სიფერმკრთალის პოეტი დღეს უმღერს წითელ ტერორს და რკინის რიგებს შეუღრეველ მებრძოლებისას, რითაც ის აღწევს შევჩენკოს პოეზიის მხატვრულ სიმაღლეებს.

ვ. ჩუმაკის სოციალური ლირიკის გამგრძელებლათ გამოვიდა მეორე ცნობილი პროლეტარული პოეტი ვ. ელანსკი, რომელიც გარდაიცვალა 1925 წელს. ელანსკი ხშირად აბსტრაქციულ, კოსმიურ სახეებში სხავეს პროლეტარიატის რევოლიუციონურ იერიშებს ძველ ქვეყანაზე, ათანხმებს ორგანიულათ რევოლიუციონურ პათოს რკინისებურ რიტმებთან და გაბედულ, ნათელ, დინამიურ სახეებთან.

ელანსკი არ კმაყოფილდება მარტო რევოლიუციონური აბსტრაქციებით, ამავე დროს ის გვიხატავს ყოფა-ცხოვრების და ბრძოლის სურათებს, ათანხმებს უნაზეს ნიუანსებს გრძნობიერ და რბილ ლირიზ-

მისას, შეუდრეკელ და თავდადებულის, რევოლიუციის წითელარმიელის ნებითი მისწრაფებებთან. ამ ციკლიდან ყველაზე უკეთეს ნაწარმოებთან ითვლება პოემა „აჯანყება“, რომელშიაც უჩვეულოდ ნომიურ ფორმებში დალაგებულია ბიროტბისტების ჯგუფის აჯანყების ისტორია ძველი წესწყობილების წინააღმდეგ.

რამდენიმეთ რუკეის შემდეგ ელანსკიმ მიიღო ახალი ეკონომიური პოლიტიკა, — არა მარტო მიიღო, არამედ კიდევ ჩაღდა პირველ რიგებში აღმშენებლების აქტიურ მონაწილეებისა, არ ერიდებოდა „შავ“ კულტურულ სამუშაოს.

ლირიკულ ნაწარმოებებში ელანსკი იძლეოდა პროლეტარულ კოლექტივის ყოფა-ცხოვრებას.

გნატ მიხაილჩენკო შეეცადა რევოლიუციონური სიმბოლიკა გამოეყენებია რევოლიუციის აბსტრაქციულ სახეებისათვის. მაგრამ „მაკრატელი“ მასალასა და მხატვრულ მეთოდს შორის მეტად დიდი იყო. ამას თვით ავტორიც გრძნობდა და ამიტომ ის რევოლიუციონური იმპრესიონიზმისაკენ დაექანა თავის ესკიზებში და ნარკვევებში.

რევოლიუციონური იმპრესიონიზმი იყო უმთავრესი, თითქმის გაბატონებული მიმართულება 1921 — 1925 წ. უკრაინის პროზაში, კერძოდ ამ სტილს ამუშავებდენ ამ დროის პროლეტარული და რევოლიუციონური მწერლები.

პირველი მათ შორის ქრონოლოგიურათ და სიძლიერით იყო მიკოლა ხვილევი, რომელმაც ჯერ კიდევ 1923 წელს გამოსცა ნოველების კრებული „ცისფერი ეტიუდების“ სახელწოდებით. ფორმალურად ხვილევი გამოვიდა მიხაილჩენკოს იმპრესიონიზმის გამგრძელებლათ, მაგრამ მნიშვნელოვანად გაამდიდრა ეს სტილი, გააღრმავა ის ფსიქოლოგიური შინაარსით.

მიკოლა ხვილევი ცნობილია, როგორც რევოლიუციის უკეთ რომ ვთქვათ სამხედრო კომუნიზმის რომანტიკოსი, და როგორც მკვეთრი სატირიკოსი, რომელიც ებრძვის მეშჩანობას და პარტიისადმი მიტმასნებულ ელემენტებს.

მუშათა ყოფა-ცხოვრებას მ. ხვილევი, როგორც ყველა იმპრესიონისტები, არ შეხებია. მას წითელი არმია და სოფელი აძლევს შემოქმედებითი მასალას.

ხვილევის ნოველებში არ არის დასრულებული ტიპები და მონუმენტალური სურათები, შტრიხტებით და დეტალების კომბინაცი-

ბით ქმნის ის ფსიქოლოგიურ სახეს და განწყობილებას, რისთვისაც სარგებლობს ფართე რემინისცენციით, რეფრენებით და ორნამენტალისტური სახეებით.

სოფლის პარტიზანების შესახებ სწერს ა. კოპილენკო. იგივე აშუქებს სატირულ პლანზე მეშანების და ობიექტულების ყოფას.

პროვინციალურ დაბების დამყაყებულ ტბას ამხელს პეტრე პანჩი. გარდა ამისა, მას აქვს საუცხოვეო მოთხრობები რევოლიუციონური ბრძოლის შესახებ სოფლად, წითელი არმიის შესახებ და სხვა.

რევოლიუციონური იმპრესიონიზმი არ განისაზღვრებოდა მარტო პროზით, მას ჰყავდა თავისი წარმომადგენლები პოეზიაშიაც, მათ შორის საყურადღებოა: ვოლოდიმირ სოსიურა და პავლო ტიხინა. მართალია, ისინი ეკუთვნიან ერთ მიმართულებას, მაგრამ მიუხედავად ამისა მათ აქვთ ერთმანეთისაგან არსებითი განსხვავებაც.

პ. ტიჩინა რევოლიუციონურ იმპრესიონიზმთან მოვიდა სიმბოლიზმისაგან, თანდათან სძლევდა მას ფორმალურად და იდეოლოგიურად (უკრაინის სიმბოლისტებისათვის დამახასიათებელია წვრილბურჟუაზიული დემოკრატიზმი და ნაციონალიზმი). რაც შეეხება ტიჩინას შემდეგ პერიოდშიც შერჩა მისწრაფება ალგორიებისადმი, რევოლიუციის აბსტრაქტიულ სახეებში მოცემა და სხვ.

პ. ტიჩინამ მაღალ და მხატვრულ ღირებულების ნაწარმოებში ასახა უკრაინის ინტელიგენციის ნაწილის იდეიური ევოლიუცია რევოლიუციის ცნობისა და ათვისების მიმართულებით.

ვ. სოსიურა ლიტერატურაში მოვიდა წითელი არმიისაგან სამოქალაქო ომის მოტივებით და წარსულის იდეოლოგიურ მემკვიდრეობის გარეშე. ის სხვებზე ნაკლებად არის გატაცებული ფილოსოფიით და უმთავრესად სახავს რევოლიუციის ყოფითი მხარეს, წითელი არმიის მოქმედებას და თავის ღირიულ განწყობილებებს ომისა, წარსულის და სიყვარულის შესახებ.

ეროტიული მომენტები მის შემოქმედებაში მტკიცეთ არის დაკავშირებული სამხედროსთან; მისი ლექსები გულწრფელია და ემოციონალურად ძლიერი. ავტორი იჭერს სამხედრო ცხოვრების უნაზეს ნიუანსებს და ფსიქოლოგიურ განცდებს, აქვს უნარი მხატვრული დეტალით სთქვას ბევრი, ცალკეული შტრიხტებით გვაგრძნობიოს მთელი და სხვ.

რევოლუციონური იმპრესიონისტები ორგანიზაციულად შედ-
ოდენ პროლეტარული მწერლების პირველ კავშირში „გარტში“
მელიც დაარსებული იქნა 1923 წელს ვ. ელ ანსკის მიერ და
რევოლუციონურ გლეხთა კავშირში — „პლუგში“, რომელიც და-
არსებული იყო ს. პიპილენკოს მიერ ერთი წლით ადრე. „გარ-
ტი“ იყო კომბინაციური ორგანიზაცია: მაში შედიოდა, როგორც
პროლეტარული მწერლები, ისე მემარცხენე თანამგზავრები.

მათი განსხვავება ამ წლებში თვით შემოქმედებაშიაც, არ იყო
მაინცდამაინც ადვილი, რადგანაც იდეურათ ეს მწერლები, განსა-
კუთრებით პროზაიკოსები მეტად ახლო იყვნენ პროლეტარულ მწერ-
ლებთან, და მხოლოდ უფრო გვიან, 1925 წელს, როდესაც დაიწყო
უკრაინის პროლეტარული ლიტერატურის ორგანიზაციული და ლი-
ტერატურული კრიზისი, „გარტის“ და „პლუგის“ მწერალთა ძალებს
წორის დაიწყო დიფერენციაცია: ერთი ნაწილი წავიდა მარჯვნივ,
სადაც ეხლაც იმყოფებიან, ხოლო მეორე ნაწილი მ. ხვილევიან ერ-
ოდ მიდიოდა ორგანიზაციულად, შემოქმედებით კი 2-3 წლის გან-
მავლობაში ჩაჩუმდნენ, რათა შემდეგ გამოსულიყვნენ ისეთი ნაწარ-
მოებებით, რომლებიც უფრო ახლო იქნებოდა პროლეტარულთან
(პ. პანჩ). მესამე ნაწილი კი (უმთავრესად ახალგაზრდობა) გამაგრდა
პროლეტარული ლიტერატურის პოზიციებზე, რჩებოდნენ მასზე ყო-
ველთვის, იზრდებოდნენ და ვითარდებოდნენ.

პროლეტარული ლიტერატურის კრიზისი იყო, როგორც შემოქ-
მედებაში, ისე თეორიაში.

რაც შეეხება თეორიას, კულტურის სფეროში პარტიულ ხაზი-
დან გადახრის იდეოლოგიით გამოვიდა მ. ხვილევი, რომელსაც მხარს
უჭერდა შ. უ. მ. ს. კი. მათ წამოაყენეს ლოზუნგი ორი საბჭოთა კულ-
ტურის — უკრაინის და რუსეთის ურთიერთ ბრძოლისა, თანამშრომ-
ლობის მაგიერ.

ასეთი კონკურენციის ინტერესის გულისათვის მ. ხვილევი
აუცილებლათ სთვლიდა უკრაინის კულტურის მიერ ორიენტაციის
აღებას ევროპაზე, გარკვეულ იდეოლოგიურ კრიტერიის გარეშე
(„მთელი ევროპა), ამასთანავე ზრუნვა გამოცალკეებაზე საბჭოთა
რუსეთის კულტურისაგან, რამდენათაც მისი აზრით მოსკოვი არის
საკავშირო მემჩანობის ცენტრი და ამიტომ არავითარ სარგებლობას
არ მისცემს უკრაინულ კულტურას. ემზადებოდა რა რუსეთის საბ-
ჭოთა კულტურის წინააღმდეგ საბრძოლველად, მ. ხვილევის ბუ-



ნებრით უნდა ეფიქრა „შინაურ მოკავშირეზე“. აქ მის დამხმარეთ გამოვიდენ ბურჟუაზიული და თანამგზავრული ჯგუფები.

მ. ხვილევიმ მათ აპატივა არა მარტო ძველი ცოდვები, არამედ ისინი გამოაცხადა სრულ საბჭოთა რევოლუციონურ მწერლებათ და აგრეთვე მარქსისტებათ; ის ახალგაზრდობას მოუწოდებდა ესწავლა მათგან არა მარტო ტექნიკა, არამედ იდეოლოგიურათაც (ნეოკლასიკი და კონსერვატორი მ. რილსკი ხვილევისათვის არის „ერთად ერთი ნაწილი პ რ ო ლ ე ტ ა რ უ ლ ი ლიტერატურის ფონზე“).

შესცვალა რა პროლეტარული ლიტერატურა თავისი სპეციფიური კლასიური ამოცანებით საერთო საბჭოთა ლიტერატურით, უკეთ რომ ვსთქვათ საერთო-ნაციონალურ უკრაინულ ლიტერატურით მ. ხვილევიმ იმის მაგიერ, რომ შეცდილიყო თანამგზავრები მოეზიდა პროლეტ-მწერლებთან თანამშრომლობისათვის, თვითონ აედევნა კულში თანამგზავრებს და თვით ბურჟუაზიულ მწერლებს.

გამოდიოდა რა ხვილევი პროლეტარული ლიტერატურის ლიკვიდატორათ, დაბრმავდა ბურჟუაზიული ფილოსოფიური მიმართულების წინაშე და მივიდა უკრაინულ მესიანიზმის იდეამდე, თეორიამდე ეგრეთ წოდებულ „აზიურ რენესანსისა“ უკრაინის მეთაურობით.

ამ საქმეში მას მხარს უჭერდა საზღვარგარეთის ყვეთელი ემიგრაციის პრესა, რომელიც მისგან იმიჯნებოდა, როგორც კომუნისტი-საგან, მაგრამ ცდილობდა ესარგებლა ხვილევის შეცდომებით, რათა გაეღრმავებია წინააღმდეგობა საბჭოთა უკრაინისა და საბჭოთა რუსეთს შორის კულტურის სფეროში, ხოლო შემდეგ გამოეყვანა ამ მტრობიდან პოლიტიკური დასკვნებიც.

თავის ნაციონალისტური თეორიის აპოლოგიას მ. ხვილევიმ მიაღწია რომანში „ვალდშნები“, რომელიც ერთის მხრივ იძლევა მკვეთრს სატირას საბჭოთა სინამდვილეზე და პარტიაზე, ხოლო მეორე მხრივ, აყენებს ფაშიზმს, როგორც მსსნელს უკრაინის მეშჩანურ ტერმინდორისაგან.

ფაშისტ-ქალ აგლაის სიტყვით, რომელსაც დიდხნის მკრთალი კამათის შემდეგ ეთანხმება „კომუნისტი“, „მუდამ ოპოზიციონერი“ კარამაზოვი, უკრაინისათვის მარქსიზმი უცხო და მანე დოქტრინაა, რადგანაც უკრაინას ჯერ კიდევ არ გაუვლია ბურჟუაზიული პერიოდი, რომელსაც ის მიაღწევს მხოლოდ ფაშიზმის დროშის ქვეშ, ამის შემდეგ მხოლოდ ის გახდება „ველიკოდერჟავნულ“ ეროვნებათ.

ხვილევოს რომანი „ვალდშნეპი“ და თეორეტიული პროდუქცია პარტიის და საბჭოთა საზოგადოებრივობის მიერ და შემდეგ თვით ხვილევოს მიერ დაგმობილი იქნა.

მაგრამ გარდა თეორიის პროლეტარულ და რევოლუციონურ ლიტერატურის კრიზისი შეეხო მხატვრულ შემოქმედებასაც.

ბოეზიაში ის გამოიხატა დაცემულობაში, ურამემარცხენე განწყობილებებში, ოპოზიციონურ განწყობილებებში, ახალი ეკონომიური პოლიტიკის მიმართ და სხვ.

ვ. სოსიურამ, და მასთან ერთად ზოგიერთ ახალგაზრდამ, განსაკუთრებით გლეხთა ფენებისაგან, გაილაშქრა თანამედროვე ქალაქის წინააღმდეგ, იხილავდა რა მას, როგორც მეშჩანობის და ბურჟუაზიის ცენტრს.

ქალაქს ისინი უპირისპირებდნენ სოფელს, ახდენდნენ სოფლის ბუნების და ყოფის, როგორც ერთ მთლიანს იდეალიზაციას.

ახალი ეკონომიური პოლიტიკის წინააღმდეგ ისინი აყენებდნენ ანარქიულ პროტესტის იდეიას.

რევოლუციონური ახალგაზრდობის ნაწილმა, რომელმაც ენდო მ. ხვილევოს, ნეოკლასიკებისაგან სწავლის ლოზუნგში, გადავარდა ბრმა ეპიგონობაში, ფორმალურ მემკვიდრეობაში ამ უკვე გადასულ და არა დამოუკიდებელ სკოლისაგან (ნეოკლასიკები ცდილობდნენ ყოფილიყვენ რომის და საბერძნეთის კლასიკურ პოეტების მემკვიდრეები).

პროზაში ემჩნევა რევოლუციონური იმპრესიონიზმის გადაგვარება.

მრავალი ავტორისათვის დამახასიათებელი ხდება თემატიური ერთფეროვანება (სამხედრო კომუნიზმი, სატირა მეშჩანობაზე და რომანტიკა).

ფაქტიურ მასალის სიღარიბეს მწერლები მიყავს თავისთავის გადამღერებისაკენ და ცარიელი ფორმალიზმით გატაცებისაკენ.

გამომუშავებული იქნა და უკიდურესობამდე იქნა დაყვანილი ორნამენტალიზმის სტატისტიური სტილი, სოციალურად ღირებულ შინაარსის მაგიერ მშრალი რომანტიული სახეებით გატაცება და სხვ.

პროლეტარული ლიტერატურის კრიზისი, რომელიც განისაზღვრა 1925-26 წ. არ შეიძლება ყოფილიყო ხანგრძლივი იმის გამო, რომ წამოიზარდნენ ახალი ლიტერატურული ძალები (პროლეტ-მწერალთა ახალგაზრდობა) და აგრეთვე ძველ რევოლუციონურ მწერ-

ლების საუკეთესო ნაწილი ეძებდა გამოსავალს შემოქმედებითი ჩიხიდან.

კრძნისის თავის დაღწევას ხელს უწყობდა: საერთო ეკონომიური პირობების გაუმჯობესება სოციალისტური აღმშენებლობის ზრდის გამო, მშრომელი მასების კულტურული მოთხოვნილების ზრდა, რომელიც თანამედროვე ლიტერატურას უყენებდა განსაზღვრულ გარკვეულ მოთხოვნილებებს და მხარს უჭერდა რევოლიუციონურ მხატვრულ შემოქმედებას.

ახალმა პირობებმა ნიადაგი გამოაცალა პესიმისტებს და ცალმხრივ სატირიკოსებს, რომელთაც ზოგჯერ სატირა მთელ საბჭოთა საზოგადოებრივობაზე გადაქონდათ მთლიანად, შესატყვის დაცემულ იდეოლოგიურ დასკვნებით.

პროლეტარულმა ახალგაზრდობამ თან მოიტანა დიდი მარაგი „ნედლი“ მასალის, რომელიც დაგროვილი იყო მრავალი წლების განმავლობაში დაბალ სამუშაოზე, რომელიც უფრო ნათლად გამოხატავდა ლიტერატურაში პროლეტარულ მსოფლმხედველობას და იდეოლოგიას. ამ ახალმა მწერალთა ჯგუფმა ცალკეულ ძველ მწერლების წარმომადგენლებთან ერთად შექმნა თავისი მხატვრული სკოლა, ეგრეთ წოდებული პროლეტარული რეალიზმის (ამავე მიმართულებას უწოდებენ კონსტრუქტიული რეალიზმის სკოლას).

ახალი მიმართულების პირველი ნაწარმოები იყო ა. გოლოვკოვს რომანი „ბურიანი“, რომელმაც დიდი ყურადღება მიიპყრო.

რომანტიკოსმა და რევოლიუციონურ იმპრესიონისტმა წარსულში, ა. გოლოვკომ შეინახა რომანტიული სტილის ზოგიერთი ელემენტები „ბურიანშიც“ (ლირიული რეფრენები და უკანდახვევები, რომანტიული სახეები), მაგრამ ყოფითი მასალის გაშლა მან დაიწყო რეალისტური პლანით, საკმაოდ ღრმა ფსიქოლოგიური დამუშავებით და გარკვეულ პროლეტარულ-იდეოლოგიურ გაშუქებით პრობლემებისა და ტიპების.

ა. გოლოვკომ „ბურიანში“ გამოხატა რევოლიუციონური ელემენტების კლასიური ბრძოლა სოფლად რეაქციონური ელემენტების წინააღმდეგ.

რომანის პერსონაჟები ცოცხალი სახეებია ჩვენი სოფლის: აქ არის უღარიბესი გლეხი, მოჯამაგირე, კომუნისტი, კულაკი, მღვდელი და სხვა.

ტიპები ცალმხრივ იდეალიზაციის გარეშეა დახატული.



ივან ლემ 2-3 წლის განმავლობაში გამოსცა მოთხრობების ორი წიგნი. ეხლა მუშაობს რომანზე უკრაინის დ უზბეკისტანის ყოფიდან.

მაგრამ აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ივან ლეს არა ყველა ნაწარმოებში არის არა მარტო მხატვრულად, არამედ იდეოლოგიურათაც. მაგალითად, ცდა იმისა, რომ წიგნაკში „მუცლის ცეკა“ აესახა ბურჟუაზიის და მეშინაობის ცხოვრება არ გამოუვიდა მას, მან ვერ შესძლო მასალის დამორჩილება, როგორც სოფლის პროლეტარიატიდან გამოსული მან უკეთესათ იცის სოფლის ფსიქოლოგია და ყოფა, ამიტომ სწორედ სოფლის თემატიკაში მას აქვს უფრო სერიოზული შემოქმედებითი მიღწევები.

ივან ლემ ნათლად გვიჩვენა გლეხობის გარევიოლიუციონერების პროცესი, რევოლიუციონური გლეხობის ბრძოლა კულაკების წინააღმდეგ. ამავე დროს ივან ლემ კარგათ გვიჩვენა არა მარტო გარეგანი გამოხატულება ამ ბრძოლის, არამედ ნიჭიერად გადაგვიშალა მებრძოლთა ფსიქოლოგია.

როგორც ამ მოკლე მიმოხილვიდან ვხედავთ მწერლების შემოქმედებაში, რომლებსაც შეადგენენ პროლეტარული რეალიზმის ჯგუფს, სკარბობს გლეხური თემატიკა. ამის მიზეზი ის არის, რომ ამ მწერლების უმეტესობა გამოვიდა გლეხობისაგან.

ამასთანავე თანდათანობით ამუშავებენ პროლეტარული მწერლები მუშათა თემატიკასაც, ხოლო ახალგაზრდებისაგან ზოგიერთის შემოქმედებაში უკვე სკარბობს მუშათა თემატიკა.

წვრილი წარმოების მუშათა ახალგაზრდობის ყოფას აგვიწერს კომკავშირელი პროზაიკოსი ლ. პერვოშაისკი. მან შესძლო ჩვენება თუ რა გავლენას ახდენს მუშის ფსიქოლოგიაზე წარმოება, პროლეტარების ტიპები გამოაყავს მოთხრობებში მ. შაისკის. განსაკუთრებით ეხერხება მას ჩამორჩენილ, შეუგნებელ მუშების ტიპები, რომლებიც იღვიძებენ აქტიურ და შეგნებულ ცხოვრებისათვის.

მემლაროების თემატიკას რამდენიმეთ სქემატიურად ამუშავებს ა. კლოჩია. მის შემოქმედებაში ჯერ კიდევ ძლიერია რომანტიული სტილის გავლენა, რომლითაც ის იმდენათ მოხერხებულად სარგებლობს, რომ შეიძლება ითქვას, რომ ის გადადის მის შემოქმედებაში სინთეტიურ სტილში.

ასევე უნდა განვსაზღვროთ ი. მიკიტენკოს შემოქმედებითი პროდუქციაც, რომელმაც დაიწყო რევოლიუციონური იმპრე-



სიონიზმისაგან და გლეხურ თემატიკისაგან, თანდათანობით გადადის რეალიზმზე, თუმცა ამავე დროს ხმარობს რომანტიული სტილის ელემენტებსაც. ამის მაგალითია მისი კრებული — „ვეურკავანი“.

პარტიულ ინტელიგენციას ხატავს ი. კირილენკო, ქალაქის ღარიბების და რამდენიმეთ მუშების ყოფას — პ. რადჩენკო. ასეთია ახალი პროლეტარული პოეზიის აქტივი.

მას შეიძლება მიუმატოთ პროდუქცია ზოგიერთ მემარცხენე თანამგზავრების, რომლებიც მიუახლოვდნენ პროლეტარულ ლიტერატურას ისე ახლო, რომ დღეს ისინი თავიანთ ნაწარმოებებით თითქმის არც განსხვავდებიან პროლეტარულ მწერლებისაგან.

ავიღოთ მაგალითისათვის თუ გნებავთ პ. პანჩ, რომელმაც ეხლახან გამოსცა ფსიქოლოგიურ მოთხრობების კრებული და კ. კაჩურა.

პ. პანჩ ძირითადადში რეალისტია, მაგრამ აქვს რომანტიული სტილი და რამდენიმეთ მსოფლმხედველობაც. ი. კაჩურა უფრო მთლიანი რეალისტია, სატირული განხრით, მწერალი პატარა კულტურის პატრონი, მაგრამ განსაზღვრულათ ნიჭიერი.

თანამედროვე პოეზიის საქმე შეიძლება ითქვას, რომ ვერ არის მაინცდამაინც კარგათ.

ძველი მწერლებისაგან პოეზიის დარგში აქტიურად მუშაობენ დღესაც ი. კულიკი, მ. ტერეშჩენკო და ი. დუბკოვი.

შემდეგ არის ჯგუფი ახალგაზრდა პროლეტარული პოეტების: პ. უსენკო, ო. ლანი, მ. შერემეტი, ო. ვლიზკო და სხვა.

პროლეტარული პოეტების უფროსი თაობა: ი. კულიკი, დუბკოვი და სხვები ხასიათდებიან გარკვეული იდეოლოგიური თვალსაზრისით, სახეების დინამიურობით, სოციალური თემატიკით და აბსტრაქციულობით.

ახალგაზრდა პროლეტარულ პოეტებისაგან ყურადღებას იქცევს პ. უსენკო, რომელიც არის კომკავშირელი პოეზიის საფუძვლის ჩამყრელი.

ყველა პოეტებზე უფრო სრულად და ნათლად გამოხატა მან როგორც სამხედრო კომუნიზმის, ისე „მშვიდობიან“ პერიოდის კომკავშირი.

ვლადპარაკობთ რა უკანასკნელ წლებში პროლეტარული ლიტერატურის ზრდის შესახებ, განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს, მარქ-



სისტული კრიტიკის ბრძოლა ანტიმარქსისტულ და ყალბ მარქსისტულ მიმართულებებთან და ტენდენციებთან.

იზრდება და ძლიერდება რა ამ ბრძოლაში მარქსისტული კრიტიკა, ის ასრულებს დიდ აღმზრდელობითი მუშაობას, რაზმავს მასიურ მკითხველს ლიტერატურულ საკითხებში და ხელს უწყობს მას გაერკვეს ლიტერატურულ ცხოვრებაში.

ხარკოვის პროლეტარულ მწერლების ორგანიზაციის „გარტის“ დაშლის შემდეგ (1925 წ.) და მის მაგიერ ნაციონალისტურ „პროლეტარულ ლიტერატურის თავისუფალ აკადემიის“ (ვაპლიტე) შექმნამ, გამოიწვია პროლეტარული ლიტერატურის ორგანიზაციის შესუსტება.

1926 წელს ახალგაზრდობა აარსებს თავის კომკავშირულ მწერლების „მალანიაკის“ ჯგუფს (ხარკოვი — კიევი), რომელიც ამავე სახელწოდების ჟურნალის ირგვლივ იკრიბება (უკრაინის კომკავშირის ც. კ. ორგანო). ამ ჯგუფის ხელმძღვანელობით 1927 წელს იქმნება მთელი უკრაინის პროლეტარულ მწერლების კავშირი (ვუსპკ), რომელშიაც შედის ხარკოვი — კიევი — დონბასი — ოდესა — დნეპროპეტროვსკი და სხვ.

1928 წელს უკრაინის პროლეტარულ მწერლების კავშირი აქტიურ მონაწილეობას ღებულობს საკავშირო პროლეტარულ მწერლების ყრილობაზე.

დღეს უკრაინის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაცია და „მალანიაკი“ თავის რიგებში აერთიანებს პროლეტ-მწერლების დიდ უმრავლესობას.

ეხლახან შესდგა უკრაინის პროლეტარულ მწერლების ყრილობა, რომელმაც განსაზღვრა ჩვენი მომავალი მუშაობის გეგმა.

უკრაინის პროლეტარული მწერლები ენერგიულ შემოქმედებითი მუშაობას აწარმოებენ თავიანთი ისტორიული მისიის შესასრულებლათ.

სახკინმრეწვის ახალი სურათები

9-10 წლის წინად ამიერ-კავკასიაში და კერძოდ საქართველოში მხოლოდ ოცნება თუ შეიძლებოდა კინო-წარმოებაზე. დღეს ოცნება სინამდვილეთ იქცა და სახკინმრეწვი უკვე რამოდენიმე წლის ისტორიას ითვლის.

მართალია ამ ისტორიაში ყველაფერი ისე არ არის, როგორც ამას მოითხოვს ჩვენი კულტურული წინმსვლელობა, — განსაკუთრებით თუ ამ ისტორიის პირველ პერიოდს ავიღებთ: ეტნოგრაფიით გატაცება, რომანტიული პატრიოტიზმი და კლასიკების (უმთავრესად რუსეთის) ეგზოტიური მასალის გამოყენება სრულიადაც არ შეფერება იმ მიზნებს, რომელიც კინომ უნდა განახორციელოს.

დავიწყებული და არავისათვის საჭირო ადათების აღდგენის ცდა, ხანჯლის და რაინდობის კულტი, ქალის, როგორც ნიეთის, იდეალიზაცია, — სახკინმრეწვის სურათებს უკარგავდა თითქმის ყოველ ღირებულებას და მათ კუთხურ პროვინციალურ ელფერს აძლევდა.

ასეთმა „მუშაობამ“ წარმოშვა მეტად საფუძვლიანი ეჭვი საერთოდ სახკინმრეწვის დადებითი საქმიანობისადმი. როგორც უკანასკნელ ხანებში გამოშვებულ სურათებიდან სჩანს სახკინმრეწვს გაუთვალისწინებია ეს მდგომარეობა.

მიმდინარე სეზონის ორი სურათი „ახალგაზრდობა იმარჯვებს“ და „საბა“ ახალი გეზის მომასწავებელია. მართალია ამ სურათებში გეზი ვერ არის გაბედულად დასახული, მაგრამ ეს ორი სურათი იძლევა გარკვეულ წარმოდგენას თუ როგორი ფილმია საჭირო თანამედროვეობისათვის. ამ მხრივ პირველ რიგშია აღსანიშნავი „ახალგაზრდობა იმარჯვებს“. ეს სურათი როგორც მასალის შერჩევის, ისე ამ მასალის გამოყენების მხრივ, ნათლად ამჟღავნებს თუ რამდენი რამ გვაქვს გასაკეთებელი და რა ცოტას ვაკეთებთ კინოს საშუალებით ახალი ყოფისა და ახალი მორალის დარგში.

არავისათვის საკამათო არაა, რომ ჩვენი ყოფა ავსილია ისეთი ადათებით და ჩვეულებებით, რომლებიც მოითხოვენ დაუზოგავი ხე-



ლით გაწმენდას. „ახალგაზრდობა იმარჯვებს“ სწორეთ ასეთ და ჩვეულებას ეხება. ეს არის სისხლის ალება და ჩადრის ტარება. ოდნავ შეგნებული ადამიანიც მიხვდება, რომ ერთ ნაბიჯს ვერ წაგდგავთ წინ კულტურულ და ინდუსტრიალურ ცხოვრებისაკენ თუ ამ მეტად შეურაცხყოფელ წარსულის ნაშთს არ ამოვაგდებთ ძირიანად.

ახალი ყოფის განმტკიცების გზაზე ამ კარჩაკეტილობის და მონობის უსაზიზღრეს ფორმების მოსაკვეთად კინოს დახმარება პირდაპირ აუცილებლობას წარმოადგენს. ამ მხრივ ფილმი „ახალგაზრდობა იმარჯვებს“ დიდი იდეური გამარჯვებაა ჩვენი სახკინმრეწვისა, და ვფიქრობთ ამ მიმართულებით უნდა შეიქმნას ფილმების მთელი სერია.

კინო, როგორც ყველაზე უფრო მასიური და ინტერნაციონალური ხელოვნება, დამყარებულია მხედველობითი აზროვნებაზე; იმ შემთხვევაში თუ სცენარი არ არის აშენებული ასეთი აზროვნებით, სურათი გამოდის ლიტერატურული, ზოგჯერ პლაკატური. სათანადოდ ვეღარ მოქმედობს მაყურებელზე.

სარეცენზიო ფილმის ნაკლოვანებანი უმთავრესად ასეთი ხასიათისაა. მისი გროტესკული ქანრი თუმცა არ არის მოკლებული სცენიურ სიმახვილეს, მაგრამ ამ ნაკლოვანებას აძლიერებს. ეს განსაკუთრებით საგრძნობი ხდება ისეთ ფილმში როგორცაა „ახალგაზრდობა იმარჯვებს“. (კულტურ-ფილმი).

სისხლის ალების საშინელება, რომელიც ჩვენს სინამდვილეში პიროვნების მოსპობიდან ხშირად გვარეულობის და ზოგჯერ სოფლის ფიზიკურ განადგურებამდეც მიდის, ქათმის ფეხის მოტეხით არ იწყება. ამ მოვლენას ბევრად უფრო სერიოზული ეკონომიური და მორალური მიზეზები აქვს. (ავადმყოფური თავმოყვარეობა, კერძო საკუთრების ინსტიტუტი).

„ახალგაზრდობა იმარჯვებს“ მიზნობრივად უფრო გამართლებული და დამაჯერებელი იქნებოდა რომ ერთი კვალი მიწიდან ან უაზრო დღეობიდან შექმნილიყო მისი კონფლიქტი. ამით გაპერბოლა და ვოდვეილური სტილიც აცილებული იქნებოდა.

მიუხედავად ამ ნაკლოვანებისა სურათი მაინც დიდ ინტერესს იწვევს. ყოველი კადრი იზიდავს მაყურებელს. მაყურებელი ზოგ-



ჯერ თავდავიწყებაში გადადის. უერთდება ეკრანს და სიხარულით განიცდის ახალგაზრდობის საღსა და ხალისიან მოქმედებას.

კადრებში რომ იყოს დაცული მეტი თანამიმდევრობა და ორგანიზაციულობა და აქტიორების თამაშში კინოს განსახიერების თავისებური წესები, — სურათი მხატვრულადაც ისეთივე ძლიერი იქნებოდა როგორც არის იდეურად.

რეჟ. გელოვანი ამ სურათში არ „ორიგინალობს“ იგი უბრალოდ და ყველასათვის გასაგები ენით მოუთხრობს მაყურებელს ძველის კოშმარს და ახალი ცხოვრების ჯანსაღ სინამდვილეს. ამ უბრალოებით იმორჩილებს მაყურებელს და ახალგაზრდობის გამარჯვებასთან ერთად ფილმი რეჟისორის და სახკინმრეწვის გამარჯვებაც არის.

ძველი ადათების და ჩვეულებების მოსპობასთან ერთად თანამედროვეობის გადაუღებელ მიზანს შეადგენს ლოთობასთან ბრძოლა.

ცხადია ამ ბრძოლაში პირველი ადგილი ისევე კინოს ეკუთვნის. კინოს საშუალებით უნდა გაეცნოს მასიური მაყურებელი ამ სენის მიზეზებს და მის შედეგებს. ფილმი იმდენად იქნება ღირებული, რამდენადაც შესძლებს შიშველ აგიტკიდან გადავიდეს მხატვრულ ხერხებზე და ქვეცნობიერების გზით დაიმორჩილოს და ხელი შეუწყოს მაყურებლის ფსიხოლოგიურ გარდაქმნას.

ასეთი ყოფა-ცხოვრების ამსახავი ფილმებით მეტად მცირეა ჩვენი სახკინმრეწვი და „საბა“-ს გამოშვება ისევე მიზნობრივად გამართლებული მოვლენაა, როგორც „ახალგაზრდობა იმარჯვებს“.

სურათში მოთხრობილია ტფილისის ტრამეაის მუშის, საბას ცხოვრება, რომელიც დაადგა ლოთობის გზას და ამ გზით მივიდა სრულ განადგურებამდე. ეს ფილმი, გარდა იმისა რომ კარგი აგიტკაა კულტურულ ყოფის განმტკიცებისათვის, მნიშვნელოვანია იმიტაც რომ იგი უშუალოთ მუშის ცხოვრებას ეხება და მაყურებელი ეცნობა მუშის ყოფის მრავალ მხარეს.

სხვადასხვა ხერხებით აშენებული სცენარი ეხება თანამედროვე ყოფის ბევრ მხარეს, სადაც ძველი და ახალი სამკვდრო-სასიცოცხლოდ იბრძვიან. მონობისა და ჩამორჩენილობის ჩვეულებას, — ცოლის გალახვას, უპირისპირდება ახალი, ჩვენი ყოფა. საბას ოჯახში დაუკითხავათ იჭრება პიონერების მეთაური და მის დაბეჩავებულ ცოლს გზას უჩვენებს თავისუფლებისა და ადამიანობის დასაცავად. თვითონ ახალგაზრდა უშუალოდ ეხმარება ამ უმწეო ადამიანს.

სცენარში დიდი ადგილი აქვს დათმობილი მელოდრამატიულობას და საშინელების სანახაობებს. ეს უმთავრესად გათვალისწინებულია გარეგნულ ეფექტისათვის და დადებითად ვერ ჩაითვლება ამით აიხსნება რომ აგიტაცია ლოთობის წინააღმდეგ ძირეულად ვერ არის გაშლილი ფილმში. მაყურებელში უნებლიეთ იბადება კითხვა: თუ საბა არ ჩაიდენს ყოველივე მას რასაც სიმთვრალეში ჩადის, ლოთობა ჩაითვლება სოციალურ სენათ თუ არა. საჭირო-კი იყო ალკოგოლის საწინააღმდეგო ბრძოლის წმ მხრიდან გაშუქება.

კადრების სერიოზული დამუშავება, მკვეთრი სცენები და პასუხისმგებლობის შეგნებით ნახმარი მხატვრული ხერხები დადგმაში, — ამჟღავნებენ ახალგაზრდა რეჟისორის მ. კიაურელის და ოპერატორ პოლიკვეინის კარგ გემოვნებას.

თუმცა დადგმაში არ არის დაცული სრული თანამიმდევრობა და ერთიანი სტილი, მაგრამ სურათის მთლიან კომპოზიციაში ამას გაუგებრობა მაინც არ შეაქვს.

ახალგაზრდა რეჟისორი, როგორც სჩანს, ჯერ კიდევ ექსპერიმენტებს აწარმოებს, ცდის სხვადასხვა მეთოდებს და სტილს დაწყებული იუმორისტული ჟანრიდან დათავებული დრამატიული ფსიხოლოგიზმით.

ინტერმედიის ხაზით გაშლილ მთელ მეოთხე სცენას, სადაც მოხდენილად არის ნახმარი შკაცრი დაცინვა სამიკიტნობებზე და მათ მაცოცხლებელ ხალხზე, — სცელის წმინდა ნატურალისტური მანერა სხვა მოქმედებისა.

მაყურებელი გრძნობს, რომ რეჟისორი მგრძნობიარეა ყოველ მოვლენისადმი. აქვს მხატვრული თვალი და ამჩნევს დამახასიათებელ ხაზებს და თვისებებს გარემოში. აქ რეჟისორი უკვე მხატვარია, — დიდი ტილოების წაუშლელ შთაბეჭდილებას სტოვებენ მაყურებელზე რეალისტური მანერით დამუშავებული ტიპები. აქტიორები თავშეუკავებელი მოქმედებით ქმნიან მხატვრულ სახეებს. ყოველი მათგანი თითქოს დიდი ხნის ნაცნობია. სატირიული ტიპების დაუსრულებელი „მრავალკამიერ“ და ფლიდი, კომიზში გადასული თავაზიანობა, იწვევს საღ დაცინვას. ამით რეჟისორი ორ მიზანს აღწევს: აქანდაკებს ცოცხალ სატირიულ ტიპებს და იმავე დროს ამხედრებს მაყურებელს სამიკიტნობის და მათ მოყვარულების წინააღმდეგ.

პარლო კალაძე „ლექსების წიგნი“ (1927 — 1929). გამ. „შრომა“.

გვ. 63. ფასი ყლით 55 კაპ.

როგორც ცნობილია კ. კალაძე პირველ წიგნში („ჩრეული ლექსები“) წარმოდგენილი იყო უმთავრესად გადახრებით. ამ გადახრებს შორის განსაკუთრებით საგრძნობი იყო — ნაციონალისტური. ეხლახან გამოსულ „ლექსების წიგნში“ ასეთ მოვლენას თითქმის აღარ აქვს ადგილი.

კონკრეტულად რა განწყობილებებს ამჟღავნებს კ. კალაძე „ლექსების წიგნში“? რას შეეხება მისი თემატიკა? როგორ წყვეტს ის საკითხებს?

კ. კალაძე დღეს გარკვეულად გრძნობს ჩვენი ქვეყნის განახლებას და აღდგენას, საბჭოთა საქართველოს ინდუსტრიალიზაციას, ახალი საბჭოთა სოფლის მშენებლობას, კოლმეურნეობათა განვითარებას, ხალხებს შორის ინტერნაციონალიზმის გაძლიერებას და სხვ.

ამ წიგნში მოთავსებულ ლექსებიდან განსაკუთრებით გამოირჩევა, როგორც შინაარსის მხრივ, ისე ფორმალურად „მებრძოლის ლექსი“, „ამხანაგი ლენინი“, „სოფლად“, „მხედრული“ და სხვ.

ლექსი „სოფლად“ წარმოადგენს სურათს საბჭოთა ახალი სოფლის, რომელიც კოლექტიურ საფუძველზე შენდება. სოფელზე გამოვლილი პოეტი, სადაცის ხედავს „ოქროს ნაირ“ ყანებს, სადაც „ყველა სახლკარი ეს არი, — ეხლა ანაგებია!“ — გრძნობს ახალ ცხოვრებას. სოფლელი ამხანაგები (გლეხები) მას ესაუბრებიან კოლექტიურ გაერთიანების აუცილებლობაზე:

.... და დავანგრეთ
 ძველის ძველი ყველა ქოხები!..
 და ავაშენეთ
 სამაგალითოდ ახალი, — რომლის
 შესახედავით ეხლა მოხველით...
 ასე შევერთდით, ამხანაგებო,
 ჩვიდმეტი კომლი...
 აი, ერთი აქვს სოფელს შრომა,
 ერთია მიწა...

და ეგ ცხოვრება
გლებების მკიდრო კავშირმა მისცა!



საქართველოს
წიგნების კავშირი

საბჭოთა კავშირმა კომუნისტური პარტიის ხელმძღვანელობით ერთა შორის სრული თავისუფლება და თანასწორობა დაამყარა, დღეს ქვეყნიერების ერთი მეექვსედის სხვადასხვა ეროვნების ხალხი მშვიდობიან დამოკიდებულებაში იმყოფებიან ერთმანეთთან, მათ შორის აღარ აქვს ადგილი შულღსა და მტრობას:

„ესლა ხევიდან ხევებში
მტრობით ხომ არვინ გადარბის!?
ძმად შეფიცული მოვდივართ,
როგორც ზვირთები არაგვის“

(„მხედრული“).

საბჭოთა ქვეყანაში ენერგიულად სწარმოებს სოციალისტური აღმშენებლობა, „ჭეთქენ კლდეებს“ და აშენებენ ჰიდროელექტრიულ სადგურებს, გაჰყავთ ახალი გზები და სხვ. კალაძე ყოველივე ამას ხედავს და ამიტომ ამბობს:

„ესლა სხვა ბრძოლა
ხელნართულად გაჩაღებულა
და ჭეთქენ კლდეებს
ლალუმები შუალამეშდე!“

(„მებრძოლის ლექსი“).

ამავე ლექსში პოეტი იძლევა განწყობილებას, რომელიც გარკვეულათ მიმართულია მისი ძველი, ნაციონალისტური განწყობილების წინააღმდეგ („ახლა ამ გზებზე გაშლილებო, თქვენში გადმოველ, — თქვენშივე მინდა შთავიკარგო, — ცუდათ შეცნობილს; მალალი მგოსანის საღიმილოთ გატეხილ სახელს, ისევ სჯობს იყო უსახელო, ვინმე მებრძოლი“).

წიგნში მოთავსებულია აგრეთვე „სააგიტაციო“ ხასიათის ლექსებიც (მაგ. „მოვდივართ“ და სხვ.) მაგრამ ისინი არ ატარებენ ჩვეულებრივ სუსტ მხატვრულ, საგაზეთო „აგიტკის“ სახეს. კ. კალაძის მხატვრულ უნარიანობის მეოხებით ეს ლექსები აყვანილია ნამდვილი ხელოვნების სიმაღლეზე (თუმცა აქვე გარკვევით მოსჩანს კ. კალაძის შემოქმედების სუსტი მხარე, რომელიც გამომდინარეობს მსოფლიოს საერთო ათვისებისაგან; მის მიერ მოცემული მოვლენები რამდენიმეთ სქემატიურია).

ასეთია ის ძირითადი განწყობილებები, რომელსაც კ. კალაძე ამჟღავნებს ხსენებულ წიგნში. მაგრამ „კაზიონური“ სიმშვიდე იქნებოდა, რომ ამავე დროს „ლექსების წიგნში“ არ დაგვენახა ზოგიერთი

საეკვო, ბურუსიანი და არა პროლეტარული განწყობილებები. ამ უკანასკნელ განწყობილებებს უსათუოდ აქვს ადგილი „ლექსების წიგნში“ (იხ. „მსჯელობა მომავალ საქმეების გამო“, „მუშებზე საჭიროება“ და სხვ.). რის შესახებ ლაპარაკობს ეს მოვლენა? — იმის შესახებ, რომ კ. კალაძეს საბოლოოთ ჯერ კიდევ ვერ დაუღწევია თავი ძველი „ცოდვებისაგან“, მასში ჯერ კიდევ არის არა საბჭოთა განწყობილებების „ფრაქცია“. კ. კალაძეს დიდი ბრძოლების გამართვა სჭირდება ჯერ კიდევ თავისთავის მიმართ, რომ თავი დააღწიოს საბოლოოთ არაპროლეტარულ განწყობილებებს. მან ეს უნდა შესძლოს.

როგორც „რჩეული ლექსების“ წიგნში, ისე ამ წიგნშიაც კ. კალაძე გარკვეულათ გაურბის მელოდიკას და ბგერითი ჰარმონიულობას ლექსში. ის მთლიანად ეტანება „სასაუბრო ინტონაციებს“. ამ მოვლენის მიზეზი უნდა ვეძიოთ რუსული ფუტურისზმის გავლენაში (მაიაკოვსკის, პასტერნაკის), რომელსაც განიცდის კ. კალაძე. როგორც ვიცით ფუტურისტებმა წინააღმდეგ სიმბოლისტების „დარბილებული“ მუსიკისა, პოეზიაში შემოიტანეს სიტყვის გარკვეული და მტკიცე ორგანიზაცია. კალაძეც თავის შემოქმედებაში ცდილობს ამ გზით იაროს.

აგრეთვე კ. კალაძის ლექსებს, რომელიც ამ წიგნშია წარმოდგენილი ახასიათებს რამდენიმეთ კამერულობა.

წიგნი გამოცემულია მეტად ლამაზათ. ფასიც არ არის ძვირი.

შ. რადიანი.

კ. ბობოხიძე — „ინფსტრიალური ლირიკა“. სახელგამი 1929 წ.

*პროლეტარულ მწერლობაში ახალი კადრების საკითხი ეს მისი ზრდის და განვითარების საკითხია. ამიტომ ყოველი ახალი მწერალი, რომელიც შეღავნდება და სდგება პროლეტ-მწერალთა რიგებში, იმდენადაა საინტერესო, რამდენად ის თავისი ლიტერატურული მუშაობით ამტკიცებს, ან გამოხატავს რაიმე ახალ განწყობილებებს.

ამ თვალსაზრისით კ. ბობოხიძის ლიტერატურული მუშაობის შეფასება იმას ნიშნავს, რომ გამოარკვია, თუ საიდან იწყება მისი შემოქმედებითი გზა. გზა, რომელიც მრავალ პროლეტარულ მწერალს გაუვლია და ისე მისულა პროლეტარულ მწერლობასთან. მაგრამ კ. ბობოხიძის განვლილი ეს გზა დამახასიათებელია თვით მისი შემოქმედებისათვის.



თუ პროლეტარული მწერლობის განვითარების სათავესთან „მერეხის“ ავტორი თავისი ასაკობრივი მდგომარეობით, კომკავშირულ მწერლათ ითვლებოდა, ეს რასაკვირველია სრულიად არ ზყო მართალი, რადგან „მერეხის“ მთელი თემატიკა კომკავშირული ენერგიით მხოლოდ ძველი პლანეტარული თემების გაჯანსაღება იყო.

კომკავშირული თემატიკა კი თავის მხატვრებს მოელოდა და ის შემდეგ გამოსწორებულ იქნა მთელი რიგი ახალგაზრდა მწერლების მიერ, რომელთა შორის კ. ბობოხიძეს დაგვიანებით, მაგრამ მაინც დამახასიათებლად მოუხდა გამომქლავება.

იგი წმინდა კომკავშირული ლექსებით შემოვიდა პროლეტარულ მწერლობაში და უკვე თავისი მუშაობის მესამე წელზე სახელგამის მიერ გამოცემულ ლექსების წიგნითაც („ინდუსტრიალური ლირიკა“) კი წარსდგა მკითხველების წინაშე.

კ. ბობოხიძის მკითხველთა ფენა — უმთავრესად კომკავშირია. წითელი ახალგაზრდობა, რომელთა რიგებში ის დღესაც სდგას.

უდავოა, კომკავშირულ პოეტის ეს პირველი წიგნი მისი შემოქმედების პირველი ნაბიჯია. მაგრამ ამავე დროს მისი უდიდესი გამოცდა, რადგან ხშირად წიგნი ამარცხებს მწერალს, ისე, როგორც იმავე წიგნის საშუალებით იგი საყვარელი და ნაცნობი ხდება.

როგორია კ. ბობოხიძის ამ პირველი წიგნის გამოცდა. რასაკვირველია ძირითადად დადებითი. მაგრამ იმ განსხვავებით, რომ წითელი ახალგაზრდობა, რომელიც კ. ბობოხიძეს კომკავშირული განწყობილების პოეტად სახავს იმედ გაცრუებული დარჩება. რადგან მისი შემოქმედების ხმაში პატარა ინტელიგენტის „ბრძოლის“ და სანტიმენტალობის შეზავებას ნახავს. ეს შეიძლება ითქვას განსაკუთრებით იმ ლექსების გამო, რომელიც მას უახლოეს ხანში დაუწერია, სადაც დარბილების, რომანტიკის, ინდივიდუალიზმის მარცვლები უფრო მეტია ვიდრე ახალი ჯანსაღი განწყობილებანი.

წიგნი მართალია იხსნება იმ ლექსით, რომელიც კ. ბობოხიძემ ერთი თავისი ცნობილი ცრემლიანი ლექსის შემდეგ დასწერა, რითაც გამოისყიდა თავისი პატარა ცოდვა, მაგრამ დანარჩენი პერიოდის ლექსებში ფარულად გაგრძელებულია იგივე განწყობილება, რასაც კლასიური ბრძოლის გამწვავების პერიოდში განსაკუთრებული ბრძოლა უნდა გამოეცხადოს, რადგან სანტიმენტალობის და დალილოზების განწყობილება ჩვენი სოციალისტური წინსვლის და მშენებლობის მომენტში მავნებელია.

კ. ბობოხიძის ლიტერატურული მუშაობა — პირველ ლექსებიდანვე აღინიშნა, როგორც ახალი კომკავშირული ხმა. მან პირველად

კომკავშირის რიგითი წევრობიდან კომკავშირულ მწერლობაშია ც
რიგითი წევრის განწყობილებები და ხალისი მოიტანა („მეზღვატრი“
ა. ლ. კ. კ. და სხ.).

მან მართალია, იკისრა ამისი მედროშეობა, მაგრამ ის შუა გზაში
მიატოვა, ამის დამამტკიცებელია პოეტის მთელი რიგი ახალი ლექს-
ები. („გამგზავრების წინ“, „ლექსები სიყვარულზე“ და სხვ.),
რომელიც ბრძოლის ილიუზიას ქმნის, მაგრამ არ იძლევა ჯან-
სალ იმოციანურ ზემოქმედებას. რადგან ის ლიტერატურული ფორმა,
რომლითაც ბობოხიძე გამოხატავს თავის განწყობილებებს ეკლექ-
ტიურია, არაა ჩვენი ეპოქის სტილთან შეფარდებული.

დამახასიათებელია ამ შემთხვევაში ლექსი „რად მინდა“. ლექსი
მთლიანად მიმართულია მეშხანი ქალის სიყვარულის, მასთან დამო-
კიდებულების წინააღმდეგ. მაგრამ ფორმა, სტილი, როგორითაც ეს
ლექსია გაკეთებული, ავადმყოფურია, არაა ჯანსაღი რიტმიკისა და
სინტაქტიკის მქონე, რომელმაც არ შეიძლება დაგაჯეროს.

— გგონია — „იღბალი“ გრიყავს,
საბრალო საწოლთან ტირი,
გრიშაშვილს კითხულობ ვიცი,
იგონებ ტაბიძის „მერის“.

ან და: „დღეს ჩინეთი ვერ ინახავს მახინჯს,
რადგან ტყვიებს მკერდს ვერ უშვერ მშურვალს“. („ლტოლვილი“).

წიგნში შეკრებილი ლექსები ვერ ამართლებს თავის სათაურს,
რადგან ინდუსტრიალური განწყობილებები დაფარულია უფრო მე-
ტად ისეთი ლექსებით, სადაც სიყვარულისა და სხვა ლირიკული გან-
წყობილებების გამოფენაა.

დობროლიუბოვი დასცინოდა ოდესღაც თავის დროის ერთ პოეტს
(ნიკიტინს), რომ ის ყოველწლიურად ასხვაფერებდა თავის ლექსებს.
და სულ ახალ-ახალ ვარიანტებით ბეჭდავდა. დობროლიუბოვი ამის
გამო შენიშნავს და: „ის თავს იკლავს ისეთ ლექსების ქლიბვაზე,
რომელთა შესახებ შეიძლება ითქვას, რომ რაც უფრო ცუდათაა ისი-
ნი დაწერილი, მით უკეთესია“. ასე შეიძლება ითქვას კ. ბობოხიძის
შესახებაც. სჯობდა მისი მრავალი ლექსი დარჩენილიყო იმ სახით
რა სახითაც ის პირველად დაბეჭდილა, ვიდრე დიდი ხნის „ხეხვის“
შემდეგ ასე უფერული დარჩენილიყო. ასეთია ამ შემთხვევაშიც კი
წიგნში რამოდენიმე მოთავსებული ლექსი.

წიგნში მოთავსებულია, რასაკვირველია ისეთი ლექსებიც, რო-
მელიც კ. ბობოხიძის მიღწევად ჩაითვლება. ასეთია ამ შემთხვევაში



ლექსი — „გაზაფხული“, „საუბარი ზედა-ზენში მიმავალ მგალობელთან“, უკანასკნელი შეხვედრა“.

პირველ ლექსში პოეტის მიერ უარყოფილია გაზაფხულის ტრადიციული გაგება, მის მიერ წამოყენებულია უტილიტარული შეხედულება, გაზაფხული ლამაზია იმდენად, რამდენადაც სოციალიზმის მშენებელ კლასს შეუძლია გაზაფხული „მოახმაროს აღმშენებლობას“.

„მე შენზე უფრო მიხარიაან ხე ფოთლებს შლიდეს,
არა იმიტომ — იყოს ქარში ტოტის სარხვეად,
მე ვზრდი ამ ხეებს, მოვახმარო აღმშენებლობას,
სოფელ-ქალაქში ეგებოდეს ჩემი სახლები“.

კ. ბობოხიძის შემოქმედებისათვის არაა უცხო ჩვენი რევოლუციონური ბრძოლის, ყოფის და პერსპექტივის საკითხები. პირიქით, თითქმის ყველა მის ლექსებში ის ამ საკითხებს ეხება, და ხშირადაც კარგადა სწყვეტს, მაგრამ მეტბრძოლ განწყობილების გვერდით ის შერბილებულ განწყობილებას ამჟღავნებს, რაც ასე ძლიერ მოცემულია მის ერთ ლექსში „ბოტანიკურ ბაღში“.

საერთოდ მის შემოქმედებაში ჯერ არაა რაიმე იდეოლოგიური გადახრები, მაგრამ თითო-ოროლა ლირიკული ცრემლიც საკმარისია იმისათვის, რომ პოეტის შეწუხებული სახე აჩვენოს.

დიდი მუშაობა დასჭირდება მომავალში კ. ბობოხიძეს ლექსის ფორმალური გაჯანსაღებისა და თავისი თემატიკის გადახალისების მხრივ.

აღ. სულავა.

